

T-H K.

I. 536.

RMK. I. 536.

2. péld.

(Csönka.)

Íg-ig megvan minden
level; olyan kezdés
között, tehát
megvan

Íg, K, L, M, W, O-
lv, P₁₋₃ level. —

HAROM FÜ ES
NEVEZETES, ESZ-
TENDÓS INNEPEKRE

VALÓ PRÆDI-
katiok.

Ugy-mint :

KARACSONRA,
HUSVETRA, ES
PÜNKÖSTRE.

Irattattanak,

KECSKEMETI JÁNOS,

Kallai Prædikator által.

ADATTATTANNAK EZ MELLE;
*az mi Vrank Iesus Christusnak, fogontatasarol való
Pradikatiok az Szent Lukats Euangelista irasa-
nak, Cap. I. ugyan azon author által,
Vnguarat, Anno 1617.*

Matth. 25. v. 21. 23.

Íol vagyon jo es hü szolgál: az kicsinyekben valtal hü, so-
lakontegeder rendellek, meny be azie Vradnak örö-
meben.

§. 30. Az haszkontalan szolgatveffetek ki amaz külső se-
retsegre, az holot leszen fíralom es fogokaak csikog-
gatafa.

DEBRECZENBEN,

Nyomatatta Rheda Peter, 1624

Éstendőben.

Ugyan ezen tífet commendalta ő
Szent Fölsege annak utanna az Patriar-
chának es Prophetának-is, kik, mely
Sorgalmatossággal abban forgolodta-
nak legyen, az önnön magok irasi bú-
seggel meg bizonyittak. Az mi idő-
zitő Urunk Jesus Christus is minek u-
tanna az Keresztsegnek föl vetelekor,
az Atyának bava által, erre föl bentel-
tetett volna, egesz mind az ő szenvedese-
ig es halalaig ebben hiven eljart. Az
Apostolokat-is erre hitta, valasztotta, es
bocsatotta-is ki mikor így bolla: *Ite in*
mundum universum, predicate & baptiza-
te. Menyetek el ez beles vilagra, pra-
dikalljatok es keresztellyetek. Ez mo-
stani utolso időben-is bologaltat, es ad
erre az tífetre bizonyos semelyeket, az
kik által, az ő Anyasent egy-hazat ep-
piti ő bent fölsege. Illyen nagy jo tere-
menyiért azért, tartozunk bizonyara
az mi kegyelmes Istenünknek örökke-
valo hala-adással. Mert nona ez az ő
bent igejenek praedikallasa ez vilag e-
lőt bolondfagnak tetbik: de azért ugyan
ennek praedikallasa által akarja ő Szent
fölsege időziteni az hiveket, Mennel
has.

Matth. 13.

Mar. 16.

Ephes. 4.

1. Cor. 1. 5.

hasznosabb és idősebbesb pedig ez az
tíbet; annál inkább eleitűl fogva akarta az
pokolbeli ördög meg habarítani, és en-
nek prédikallását meg harározni.

Holott azért az dolog így legyen, à
mi tístűnk és hivatalunk ez, hogy annál
hívebben és forgalmazatosban, à mi pas-
torfagunk alá biztatott kicsin nyajjat,
az Istennek igejevel legelteűk, biz-
tastűk, intűk és Tanítsuk. Melynek ju-
talma mi legyen, megh jelenti Daniel
Propheta 12. refében.

2. Tim. 4.

2. Tim. 1.

7. 8:

Tit. 1. 9.

Dan. 12.

Noha pediglen, eleitűl fogván, miken-
pen az Hitnek több idősebbes agazati
felől, úgy az Jesus Christusnak búletese,
fól tamadása, és az fent Leleknek el bo-
csattatása felől-is, sok fő, tudos és bölcs
embereknek, fep és hasznos prédikatio-
jok vannak és bocsattattanak ki, mellyek-
re való kepest, mayd ugyan hasontalan-
nak itilnem, hogy en, ki azoknak csak
farujok kötelenek megoldására-is nem
volnek méltó, (mint Keresztelő Janos-is
mondgya vala Christus felől,) ez egy-
nehány Prédikatiokat ki bocsatanom.

Iohan. 1.

Hogy pedig ez dologban meg moz-
dullyak, noha somfedésigban levő Ke-

refeyen Tanito Atyafiaknak keresek-is,
kik ezeket lartak, es olvastak, inditor-
tanak: de kivaltkeppen Urasagodnak,
Nevezetes, Nemzetes Uram es Patro-
nusom, felölem meltatlan voltomra va-
lo itileti es jo emlekezeti.

Mert mikoron az 1611. Efstendőben,
ez mi segeny megh nyomorodot, es el-
pusztult Orsagunk, maga között valo
fól haborodasaban, Tokaynal taborban
volna, es egy-mas között az bekefeg tra-
ctaltatnek, elötölvan az Tabor, az mi
Tekintetes es Nagysagos Urunk es Pa-
latinusunk, Thurzo György, az Orsag-
nak fejeivel Tokayban befallot volna;
sok fő tudos, bölcs Tanitok között, kik-
kel ő Nagysaga előtt prädikaltor, en-
gemet-is, ki akkor ottvalo Caplan vol-
tam, parancsolattyal fölittata: több ta-
nitásim között, mint hogy az mi idő-
zítő Urunk Jesus Christosnak ülétefe-
nek innepe el jöve, vöve föl magya-
razatnak okaert, az Szent Lukacs Eu-
angelista irasabol, Cap. 2. arra rendel-
tetet Historiat, Isten segítségéből el-is
vegezem. Patakra, az innep elmulvan,
az bekefeg is vegbe menven, Urasagod

jo örömmel haza terven, fő fő szolgál-
lót emlékezet felőlem, jelentven, hogy
ha en azt a Conciot ki írnam, nem fán-
ná Uraságod annak ki nyomtatásatul
költséget, es az fő fő Uraknak, kik an-
nak halgatafan jelen voltanak, vele ked-
veskedni. Mely felőlem valo jo emle-
kezerit Uraságodnak, mikor azok, az
Uraságod fő fő szolgálai, (mivelhogy jo
akaroim voltanak,) ennekem megh je-
lentettek volna, kezdek felőle gondol-
kodni, es noha elegy felve, tudvan az
emberek itiletit, de mindazonalcal, U-
raságodnak jo akarattyat nem akarvan
hütra hagynom, nem-is illet, reja gon-
dolam magamat.

De mivelhogy az, az Christushnak
fűletese felől valo Historia ú magaban
igen keves volna, gondolam magamban,
egyebeknek tanatsokkal-is elven, hogy
az utanna következendő, ket nevezet-
tes, eűtendős innepeknek is, ugy-mint,
Husvetnek es Pünkösztnek Historiainak-
is leírásaban, es ez mellet valo ki bocsa-
tasaban munkamat es fáradságomat,
(nem gondolvan az embereknek itile-
tivel) be-fűzannam.

Ezek

Ezek azért az okai, az mellyek indít-
tottnak, hogy így mind ez három e-
vezeres, éstendős innepekre való Pre-
dikatiokat le irnam, es Urasagodnak a-
janlanam; hogy ezzel az Urasagod hoz-
zam való beneficiumjaert, es patreci-
niumjaert, en-is hala-ado voltomat meg
mutatnam.

Urasagodat azért kerem, mint kegyes U-
ramat es Patronusomat, ez kis munkát vége-
ző neven; Es ha Isten elter, s-latom ennek
Urasagod előtt való kedves voltát, több effe-
le munkammal örömeit akarok Urasagoda-
nak kedveskedni.

Az mi idvőzítő Urunk Iesus Christusnak
Szent Attya, ezen Fiaert, tartsa meg Urasago-
dat, elteffe es latogassa jó egeffeggel, jó be-
rencsekkel, elő-menetellel, bódog aldaßal,
sok Éstendőkig, az ű nevenek dicsiretíre es
tísteffegere. Kőlt Kalloban, Szent Iakab
havanak 15. napjan, az 1614. Éstendőben,

Urasagodnak

Szegény alázatos Caplannya,

KÉCSKEMETI IAS-
NOS, Kallai Pradi-
kator.

AZ MI URUNK IESUS
Christusnak Születeferől valo
Prædikatiok.

Ex cap. 2. Luca.

Concio
Prima.

Lón penigh azokban az napokban,
vegezes mene ki az Augustus Csasar-
tul, &c.

Ikoron az Benhadađ 2. Reg. 6.
24. 25.

Syrianak az ű Kirallya,
nagy sereggel Samari-
at megballana, ugy an-
nyera, hogy az Varos-
ban, az ehseg miat az
Samarnak feje nyolcz

Siclus ezúftón adattatot, az galambnak pe-
nig ganeyjabol, egy merteknek negyed re-
szét Sicluson. (Az Siclus penig tesen vala
mint egy fel Rhenis forintot, az az, negyven
penzt) Az Isten azt cselekedé, hogy az Sy-
riusoknak tabora, halvan sok szekereknek,
lovaknak, es taboroknak zörgeket, megh-
ijede, es eggyik az masiknak kezde monda-
ni, ihon, s az Israelnek Kirallya mi ellenünk
az Chittæusoknak es Egyiptusnak Kirallyait
fogadta es tamarította föl. Annak okaert jo
reggel, napkeletkor, el hagyvan satorokat,
lovokat, Samarokat, es taborokat, ugy az
mint

KARACSONRA VALÓ

mint valának, el futanak. Az Samariabeliek
 ki menven az taborban, s-latvan az ellenfe-
 3. Reg. 7. get el futotnak lenni, mondanak: *Dies iste,*
 4. 5. 6. 7. *dies boni nuntij est.* Az az, Ez az nap, jó hirnek
 vagy örömnnek napja. Sokkal igazabban te-
 hat mi Keresztynenek nagy felőval ez napon
 mondhattuk es kialthattuk: *Dies iste, dies bo-*
ni nuntij est. Ez az nap, jó hirnek vagy ö-
 römnek napja. Mert ezen az napon Köv-
 tek jöttek le az mennyegből, Cherubin es
 Seraphin, kik az Pástoroknak, az búletet
 Mefsias felől, ez vilagnak meg valtoja felől,
 jo es uy hirt mondottanak. Ier örvendez-
 zunk tehát mi keresztynenek ez napon. Mert
 ez az Nap SZABADULASNAK Napja. Mert ez
 napon lött szabadulások minden nepeknek,
 es az Isten az ű nepenek foglagat megh teri-
 tette. Ez napon szabadultunk meg az ördög-
 tül, halaltul es pokoltul.

II. KEVANASNAK Napja. Mert ezt az napot
 az mi első Atyaink, nagy kevanassaggal kevan-
 tak, s-erre való nevezve, Adam mikor Caint
 Gen. 4. búlné, mond: Megh talaltam az firfiat, itil-
 7. 1. ven, hogy az volna az Mefsias. Az Szent Da-
 Psal. 119. vid-is: Kevanom az te idvőit fedet. Sok
 7. 147. Királyok es Prophetak kevantak latni, es
 Luc. 10. nem lathattak.
 7. 24.

III. SZERETETNEK Napja. Mert az Chri-
 stusnak, ez napon való búleteseben jelent
 meg az Istennek mi hozzánk való jó akarat-
 tya es szereteti. Ismet: Ebben tetset meg az
 Isten;

Gen. 4.
7. 1.

Psal. 119.
7. 147.
Luc. 10.
7. 24.

III.
Tit. 3. 4.

PRAEDIKATIO

Istennek szereteti mi hozzánk, hogy az ű egy-
gyetlen egy Fiat bocsátotta el, hogy ellyűnk 1. Io. 4. 9.
ű általa.

CSUDALKOZASNAK NÁPJA. Mert, *Mira-* IV.
bilis Puer, mirabiliter natus est. Csudalatos
Gyermek, azt mondgya Sz. Agoston: csu-
dalatoskeppen születet. Szent Bernhad-is
azt mondgya hogy: *Tria sunt mirabilia, Deus &*
Homo, Virgo & Mater, Cor & Fides. Az az, Ha-
rom dolgok vannak csudalatoftak: tudni il-
lik, Isten es ember, Szűz es Anya, Sziv es
Hit.

GYŰLEKEZETNEK NÁPJA. Az nép az V.
kijár vala az szeretetben, lata nagy vilagof- Esa. 9. 2.
sagot, es az kik az halálnak árnyekaban űl-
nek vala, azoknak vilagossag fenlik.

VIGASSAGNAK NÁPJA. Mert az Angyalok ű- VI.
rűlnék ez napon, es az eghből le űalvan, e-
nekelnek: Dicsőseg az magassagban Isten-
nek. űrűlnék az emberek is, hogy az Chri-
stus születese által, Istennek fiaiva, es az ű-
rők életnek űrőkőfive lőttének. Ez ellen-
ben, bankodik az űrdög, es az mint lehet a-
zon igyekezik, hogy vagy ű maga, vagy az ű
tagai által, az egyetlenség által megh habo-
ritsa ez innep napnak meg űentelēset. Azt
írja *Nicephorus Historicus*, hogy egykoron, az Nicepho.
lib. 7. c. 6.
Christus születesének napjan, sok nép egy-
ben gyűlven, annak űentelēsere, az kegyet-
len Maximianus Imperator, az Templomot
beteteltē, es kőrnylőtte nagy tűzet raka-
tot:

KARACSONRA VALÓ

tot: Es kiáltatta nagy fel sóval, hogy az ki
életet kívánna, júné ki az Templomból, es
az Iupiternek aldoznak, mert valaki azt
nem cselekedne, az Templommal egyűr
meg égne. Az sokaság az Templomban föl
kiáltván, így felel: *Omnes nos Christiani sumus,*
unum eumq, solum Deum & Regem esse credimus
Christum: &c. Az az, Mi minnyajan Keresztye-
nek vagyunk, es csak azon egy Istent egye-
dül hiszűk es Kiralyt lenni az Christust,
es csak ű neki, Attyanak es Szent Lelkenek
aldozni, kešek vagyunk. Ezeket csak aligh
mondhatá ki az sokaság, az tüz meg gyuyta-
tek, es az egeß nép, sam ferint úgy mint
hűs ezeren, mind meg egettetek. Annak o-
kaert fölötte igen kel gondot viselnünk
reá, hogy ez sületesnek innepen, az mi meg
romlot természetünknek engedven, az ör-
dögnek okot ne adgyunk az beállásra, ha-
nem főt inkább, minden cselekedetinket es
igyekezetinket ez innepnek megfentelése-
re fordítsuk.

VII. Örökke való BOLDOSÁGNAK Nap-
ja. Mert ez napon szerzte meg minékünk
az Christus az örökke való üdvösséget.
Mert az mint az Nicæumbeli gyűlekezet
mondgya, mi crettünk, es az mi üdvösse-
günkert szallot ala az egből. Örvendezzünk
azert es vigadozzunk ez innep napon, es
ezt az Christustul öröztetet üdvösséget ma-
gunkra szabjuk, Erről szól azert az Szent Lu-
kás

PRAEDIKATIO.

kats ez Euangeliumban, melynek először
lássuk summáját, az után reſcit, vegre, az ta-
nufogokat.

Sommaja ez Euangeliummak be foglalta- Sommaj.
tik az ſzent Palnak imez mondaſában: Mi-
nek utanna eljött az údőnek tellyes volta, ki Cala. 4.
bocsata iſten az ő Fiat aſſzonyiallatul lőttet, 7. 4. 5.
ki az törvény ala vettettetőt, hogy azokat
kik az törvény alat valanak megh valtana,
hogy az ſui fogadaſt el vennek. Az Szent
Lukats is az Chriſtus ſületteſéről emlékezik,
meg irvan azt, minden környűl allo dolgai-
val egyetemben.

Reſc ez historianak negy vagyon: Reſzel.

Előben; Az Chriſtus ſületteſének idejét
es helyet írja megh, micsoda údőben es ho-
lot ſületteſtetet legyen.

II. Az Chriſtus ſületteſének modgyat, mi
modon es mikeppen ſületteſet.

III. Az Angyalok mikepen jelentenek
meg az paſtoroknak, es őket az felelemből,
hirdetven nekik az ſabaditonak ſületteſet,
vigáſtaltak meg.

IV. Mit cselekettenek az Angyalok az
Paſtorokakénegh vigáſtalvan, ſokafogu ſe-
reg Angyal jelent mellejek, es dicsírtek az
U k iſtent.

AZ ELSŐ RESZRŐL.

Mondam leg először, hogy az Chriſtus ſü-
letteſének idejéről es helyéről kel ſolla-
nunk;

KARACSONRA VALÓ

munk; mikor, micsoda időben es holot sü-
 letet? Iollehet az örökke valo Atya Isten, az
 ű Fiat, meg vilag fundamentomatul fogva,
 el rendelte volt erre, hogy föl vegye az em-
 beri testet, mint ezt ű maga bizonyította az
 Pro. 8. 23. Christus, mikor így szól: *Ab aeterno et ab ini-*
tio ordinata sum. Az az, öröktől fogva el ren-
 deltetem ugymond. Szent Peter-is azt
 mondgya: *Praordinatus fuit, ante facta funda-*
menta mundi. El rendeltetet volt, ugymond,
 megh vilag fundamentomanak föl vetese e-
 lőt. De ennek az utolsó időben kellett be tel-
 lyesedni, az mikoron tudni illik, az Maria
 meheben az Gabriel Angyalnak jövendőle-
 se berint, fogontatot, es ű tőle sülettetet. A-
 zert mondgya Szent Peter: *Patefactus in no-*
vissimo die propter nos. Megh jelentetet az utol-
 so időben mi erettünk. Szent Pal-is: *Postquam*
venit plenum tempus, emisit Deus Filium suum, fa-
ctum ex Muliere. Minek utanna el jöve az idő-
 nek tellyes volta, ki bocsata Isten az ű Fiat,
 Asszonyi allattul löttet. Tevelyegnek tehat
 az meg vakult Sidok, kik az Iesus Christusnak
 sületet nem hisik.

Kerdhetned: Micsoda az oka, hogy
 az Istennek Fianak az utolsó időben kellett
 ez vilagra sülettetni?

Kivaltkepen valo oka ennek, nem egyeb,
 hanem, hogy az Prophetiak, mellyekben az
 Isten, meg Prophetaltatta vala, hogy ez vi-
 lagnak

lagnak utolfo reſeben kellene az Meſſiaſ-
 nak az idvőziteſre el jűni, be tellyeſedne-
 nek. Az Iakob Patriarcha mikor Teſtamen-
 tomot tenne az ű Fiainak: Iuta az egyyik fia, Gen. 49.
 kinek Iuda vala neve, monda annak az Ia- v. 10.
 kob: *Non auferetur ſceptrum à Iuda, donec ve-*
niant Siloh. Nem vetetik ugy-mond el az Iu-
 datul az Kiralyipaltza, miglen az Szabadito
 el nem jű. Mely mondaſaban az Iakob Patri-
 archa, halalanak előtte megh-jelenti, hogy
 akkor jelennek megh az Meſſias, az emberi
 nemzetnek idvőſſegere, mikoron az biro-
 dalom el vetettetnek Iudának nemzetiſege-
 től, es idegen Fejedelemre ſállana. Hogy
 penig ez az Prophetia be tellyeſedet legyen,
 meg mutattyak az Apoſtolor irafi. Mert mi-
 kor az Chriſtus ſűlettetőt, akkor immar az
 Auguſtus birodalma alat valának, akkor ro-
 tattya vala az Sidofagot. Az Chriſtusnak ſű-
 letefe előt penig az Sidoknak ſajat tanatſok
 vala, melynek oly meltoſaga volt, hogy meg
 az Herodes Kiralyt-is törvénybe hihattak es
 idezhettek, adót nem adnak vala, nagy ſa-
 badſagok volt, mellyel bizonyittatot hogy
 meg tellyeſeggel az idegen fejedelemnek
 birodalma ala nem volnanak vettettetven:
 Mikoron perig az Meſſiaſnak el jővetele kő-
 zel volna, az Ur Iſten őket az Auguſtus Cſa-
 ſárnak birodalma ala vete, ki őket minden
 ſabadſagoktul meg foſta, ado fizetőve tő-
 ve, ſok ſolgalattal es nyavalyaval terhele es

KARACSONRA VALÓ

illette, honnan az Augustusnak nevet is el-
véste, és a ki az előt Augustusnak hívattatik
vala, az után angustusnak, az az, borongato-
nak mondaték, mint az Versben vagyon:

Auxit opes, anxit populos, angustus ab illo

Dicitur, Augustus qui modo dictus erat.

örögbite jószágat, országat, és kazdagfagat,
nyomorgata és borongata az nepeket, az
honnan, nyomorgatonak avagy boronga-
tonak neveztetek az, az ki az előt Augustus-
nak, az az, éentsegesnek és Fölsegesnek, hi-
vattatik vala. Erről emlékezik az Szent Lu-
kás is ez Euangeliumban, mikor azt mond-
gya, hogy az Augustus Császár parancsolatot
adot ki, hogy ez féles világh be irattat-
nek, &c. mellyel jelenti, hogy el jött immar-
s jelen vagyon az Christusnak születésének
és eljövételének ideje, mert az Prophetia
szerint, az Sido nép idegen fejedelemnek bi-
rodalma ala volna vettetven. Az Daniel is
ezent propheltalta volt. Aggæus is azt mon-
dotta: *Major erit gloria secundi Templi, quam
prioris.* Nagyob leszén, úgy mond, az ma-
sodik Templomnak dicsősége, az elsőnél.
Mert az Mésziasnak el kel jőni az második
templomnak fön allasakor: mely mondas-
ban megh mutattya az Propheeta, hogy
akkor kel el jőni az Mésziasnak, mikor az
második Templom fön al: De az második
Templom el romlot az utolsó időben, meg-
adattatot tehát az Mészias az utolsó időben.

Den. 8. 9.
Agg. 2.

1. Mi-

Micsoda az oka, hogy az Isten az Ő Fianak el bocsátását, ilyen sok időre hallasztotta? mert ha meghámlalod, ez világnak 3906. Éstendejében bocsátotta el, holt az Atyák nagy kegyelmevel vártak.

Iolleh az Isten tanatának senki vegere nem mehet, miért hallasztotta ennyire az Ő Fianak bútetet; mind az által, melten ezt felelhettyük, hogy ezért hallasztotta ez világnak utolsó részere, mert úgy akarta. Mert az Isten bölcseségének úgy tetet. Mind az által mondhatjuk okának lenni ezt. 1. Hogy ezért cselekkette, hogy az bűnnek iszonyu volta, inkább megh tetének: Mert ha az Adamnak eseti után mindgyárt el bocsátotta volna Isten az Christust, sem Adam, sem az Ő maradeki, ilyen igen megh nem ismertek volna, az bűnnek rut es iszonyu voltat. 2. Hogy ezzel az hosszú ideig való halogatással az Istennek irgalmassága, es az emberekhez való jó akarattya es szereteti, inkább meg tetének, az emberek is penigh azt nagyobnak tudnak bűcsűlleni: Mert, *difficilia quae pulchra*, ha te valamit nagy ahitatosággal kevan, ha mindgyarast megh adatik, nem olyan kedves; de ha sok várással es nehezen adatik meg, kedveseb: Így az Isten, sok Patriarchának Sz. Királyoknak varakozások, kegyelmek, es könyörgéseknek utánna bocsátotta el az Ő Fiat, es ezzel bűcsűlletesebbé tette az Christusnak el bocsátását.

KARACSONRA VALÓ

taszt. Azert mondgya vala amaz jambor
vén Simeon-is, őleben vőven az Christust:

Luc. 2. Nunc dimittis servum tuum Domine, in pace, &c.
7. 29. 30.

Mostan bocsátod el Uram az te fogadat
bekefegben, mert lattak az en bemeim az te
idvőzitedet, mellyet el bocsátando valal.

Micsoda innen az Tanuság:

Az Istennek sokasa az őveinek megh sa-
baditalaban mi legyen, itt azt tanulhattuk
meg: Ez, hogy akkor sokta ű megh sabadi-
tani az ű nepet, mikor binten megh fogyat-
koznak remenfegekben, az mint csele-
kedek, Egyiptombol, es Babilionbol valo sa-
baditalaban is az Sido nepnek: avagy mi-
kor az emberi segitsegtől meg fosztatnanak,
azert mondgya az bölcs Philo: *Vbi humanum
deficit auxilium, ibi incipit divinum.* Az az, A hol
az emberi segitseg megh fogyatkoznak, ott
tamad föl az Istennek segitsege. Mint ezt
sok példakból meg bizonyithatnok, de csak
itt vegezem el tanitasomat.

CONCIO SECUNDA.

Az elebbi predikatio rövidedőn B. mlald elő, es
az utan az Christus születésének helyéről ta-
mass illyen kerdest:

Holott es micsoda helyen szület-
tet az Christus?

Az Iesus Christus születésének helye nem
egyeb

PRAEDIKATIO.

egyeb, az mint ezt az egész Szent iras bizonyítja, hanem Bethlehemnek Varosa, Betlehemben születött hát az Christus.

Miert kellett ott születni nem másut? Harom fő okokert. Először, az Prophetisert, mellyet Isten meg mondatot vala: Michas Prophetanal azt monta vala az Isten: *Et tu Bethlehem Ephrata, nequaquam es minima* Mic. 5. *in civitatibus Iuda, &c.* Te is Bethlehem Ephrata, semmikepen nem vagy kisebb az Iudának Varosai között, mert te belőled jár ki az Hadnagy, ki az en népemet igazgattya. Az Bethlehem pedig kettő vala, az egyik volt Galilæaban, az Zabulon nemzetiségében, mely Bethlehem Galilæának mondatott, ez volt az Abesannak az Izraelnek uy Kirallyának hazaja: az másik Iudæaban, mely Bethlehem Iudæának mondatik vala, ennek regi es mas neve Ephrata vala, s ez az, az melyben születtetet az Christus, ennek az Prophetianak be tellyesfedeseert kellett pedig ott születtetni. Iudic. 17.

II. Kellert ű neki Betlehemben születtetni, az jedzesre nevezve is: Mert az Bethlehemnek igeje jegyez kenyernek hazat, az Ephrata pedig búséget, búséges Kenyernek Varosaban kellett hát ű neki születtetni, ezért hogy ezzel meg mutatná, hogy ű volna az, az életnek Kenyere, mely az ű benne bizonykat, búséggel, fogyatkozas nélkül az örök Ios. 6. 4. életre el találhatna es hizlalhatná.

KARACSONRA VALÓ

III. Kellét ott űlettetni, az Isten igire,
tinek be tellyesedescert: Mert az Isten meg
Jsa. 53. 11. igitte vala, sőt eskűvesével is erősitette va-
la, hogy az ű Fiat, az test űerint, az David
nemzetségeből bocsattya el, *Iuravit Iehova*
ipſi David, veritatem, & non pœnitebit eum. Meg
eskűt ugy-mond, az Isten Davianak igasság-
ban, es megh nem bannya azt, sem el nem
sávozik attul.

Mire eskűt?

De fructu ventris tui ponam super solium tuum.
Az re mehednek gyűmölcsben vetek en az
te űekedre. Az Angyal is azt monda Maria-
Luc. 2. 32. nak: *Dabit ei Dominus Deus, sedem Patris sui*
David. Az Ur Isten adgya ű neki az ű Attya-
nak David kiralynak űekit. Az Betlehem
penig David Varosa vala, űületescere nevez,
1 Reg. 16. mert David ott űületet vala. Maria es Io-
Luc. 2. seph is abbol az familiabol, nemzetségeből
valok valanak. Kellét tehát Iosephnek es
Mariának, Betlehembben, ugy mint fajat va-
rosokban söl mennick, es ott az Christusnak
(az Isten igireti űerint) űülettetni.

Micsoda innen az Tanúság?

Innen azt tanulhattjuk meg, hogy igaz
az Isten az ű igiretiben, valamit meg igit be
tellyesiti, mert az ű ajandeki pœnitentia-
nelkül valok, az az, banaf-nelkül valok, meg
nem bannya, mint Szent Pal mondgya, az
mint ezt sok példakkal meg bizonyithatnok,
de

PRAEDIKATIO.

de hogy többet ne sámlallyak elő, ihon, megh igitte, föl fogadta, meg-is Prophetaltatta, hogy az ű Fia Betlehembben születtetik, be-is tellyesítte: Te neked-is föl fogadta, hogy eltörli bűneidet, föl fogadta, hogy az örök boldogságot te neked megh adgya, ne ketelkedgyel hát ezekben, mert be-is tellyesíti; illyen igaz ísten az ű igiretiben. Ugyan ezen tudomány meg hamisította az Sídokat, az kik várják még az Christust, holott ű neki Betlehembben kellett születtetni, mely immar el romlott.

Miert kellett Bethlehembben születtetetni, és másut, tudni illik Nazarethben fogantatni; Erre az kérdésre megh felel az bölcs Beda Doctor, s- azt mondgya: *Ex providentia Dei, inquit, factum est, ut Christus atque conceptus, in Bethlehem nasceretur, ut sic insidias & furorem Herodis facilius evadere possit.* Ístennek, ugy mond, gondviseléséből lőtt ez, hogy az Christus másut fogantatván, Bethlehembben születtetnek, hogy így az Herodesnek dühösége, és alnokságát könnyebben el kerülhetne.

Miert voltanak illyen engedelmesek Maria es Ioseph az Császár parancsolattya-hoz? Találtak volna mentseget ő magoknak, hogy Bethlehembben föl ne menyenek Maria es Ioseph. Mert először az utnak hűbű voltaval menthettek volna magokat,

KARACSONRA VALÓ

gokat, mert Nazareth ahol Maria lakik vala, Bethlehemhez úgy mint hűs mér föld vala, mint az Historiakból kitetűik. Masodszor, az ſegényſeggel, ſegények valának, gondolhattak volna, hogy nehez ſegény embernek annyira menni. Harmad: az hazi gondviseleſſel, mert akar mely ſegény embernek is vagyon keves kete-putaja, portekaja, kire gondot kel viſelni, felthettek volna azt is tavul letekben. Negyed: mint hogy Maria közel vala az ſüleshez, alkolmatlannak magat ez uthoz mondhatta volna Illyen illendő mentſégeket talalt volna, de mind ezeket hatra hagyvan, engednek, es föl mennek ōk is Bethlemben az Cſaſar parancsolattyara.

Mi az oka? Ket oka vagyon: egyyik külfő, masik beſő. Külfő oka, az Magiſtratusnak meltoſaga es parancsolattya, mert az egek Sidofaggal egyyút Ioseph, ſ-Maria-is Auguſtus Cſaſar birodalma ala valának vettetven, kötelesek voltanak azert, az ő parancsolattyához valo engedelmeſſegre. Beſő avagy lelki oka, az Iſtennek akaratya, decretoma, es tanacsa, melyben el volt vegeztetven, hogy az Micheas Propieta jóvendőleſe ſerint Bethlemben ſületteſek az Chriſtus. Noha mint h talmas es bölcs Iſtennek, volt volna modgya abban, hogy Auguſtus Cſaſarnak parancsolattyat, es ado föl vetetſet mas időre halythatta volna.

PRAEDIKATIO.

volna, es Mariat ez nohez es hoßsu uttul meg oltalmazhatta volna, de nem akarta, mert közel vala az sületnek ideje, es ez alkolmat osszaggal akara az ő Fianak Bethlehembben valo sületteteset.

Micsoda inset az Tanusag?

Először meg tanulhattyuk, hogy az Christus Iesus, az ú ez vilagra valo jövetelevel, nem rontotta az Magistratusokat, az az, az tist-viselet, sőt inkab confirmalta meg erősítette, ez dolgokkal. 1. Mert ú maga-is, tist-viseletnek birodalma es ado föl vetese alatt akart sülettetni. 2. Mert ú maga-is az Christus adót es vámot adot Capernaumban. 3. Mert azt parancsollya, hogy az Csasárnak megh adgyuk az mivel tartozunk. 4. Mert Istentül meg büntettetnek mind azok, valakik az tist-viseletnek, mint Isten rendelese-nek nem engednek, az tist-viselet penigh Isten rendelese.

Mat. 17.

Ű. 27.

Mat. 22.

Ű. 21.

Rom. 13.

Masodszor, meg tzafoltatnak itt ez helyen az Anabaptistak, az kik az szabadsagnak sine alatt, melyben Christus helyhezette az Kerestyeneket, az tist-viselet rontani akarjak, holott az, Isten rendelese legyen, es az Isten igejevel azoknak sententiajok ellenkezzek.

Szabade Pogany es Istentelen Fejedelemnek engedni?

Ha a Pogany es Istentelen Fejedelem paran-

Aa. 4.

parancsol es kevan oly dolgot, mely az Keresztényeni Szabadfaggal, es Isten igejevel s-tísteffegevel ellenkezik, nem szabad, es nem kötele es engedni, sőt az Szent Peter reguláját kel ez ellen meg tartani, ki azt mondgya: *Melius est obedire Deo quam hominibus.* Iob ugymond, Istennek engedni, hogy nem embernek. Amaz hét Görög bölcsek között is egygyik Bias nevű, az Szabadfagot ugy commendalta, hogy mikor kerdenek tőle: *Quares in vita metu careret?* Mi volna itt ez vilagon oly, az ki felelem nélkül volna? Azt feleli: *Libertatis,* az Szabadfag, azt mondgya felelem nélkül valonak. Mas ugyan azon bölcsek között való. Periandert ismet, mikor kerdenek: *Quid esset libertas?* Micsoda volna az Szabadfag? Azt mondgya: *Recta conscientia.* Azjo lelki ismeret. Ugy kel tehát az Keresztényen embernek, lelki ismeretiben való Szabadfagát oltalmazni, hogy, ha mit az ellen az Tíst-vifelő kevan vagy parancsol, ne engedgyen, sőt keşeb legyen inkab nagyot szenvedni, sőt életet is le tenni, hogy nem mint az ellen cselekednek. De lattjuk ez mostani időben, mely keveset gondollyanak az emberek, mind az Isten igejevel, mind pedig lelkek ismeretivel, ugy annyira hogy, az birodalom alatt levő emberek, az ű Tíst-vifelőjőknek Szabadfagokan engednek lelkők ismereti ellen is, felelemert, baratsagert, kedvert, ajandekert. Az Tíst-vifelők is,

lők is semmit nem gondolvan Istennel, az
 ű igejevel, lelkek ismeretivel, szabadlagos-
 san parancsolnak, ezt mondvan: *Sic volo,*
sic jubeo, sit pro ratione voluntas. Így akarom, így
 kevanom, így parancsolom, az en akaratom
 szerint legyen az dolog. Keves, avagy mayd
 egy sincsen ki így állana: *Sic volo, sic jubeo,*
quia sic divina voluntas mandat. Így akarom, így
 kevanom, mert az Isten így parancsolja.
 Ha peniglen az tiét-viseelő ollyat kevan tül-
 led, es parancsol, mely az Isten igejevel, tié-
 tességevel, es lelkek ismeretivel nem ellen-
 kezik, köteles vagy tartozol engedelmes-
 seggel, mert Isten rendelese, es büntetetlen
 nem hágy, mint ihon pelda Ioseph es Ma-
 ria, kik Augustusnak Pogany Fejedelemnek
 parancsolattyahoz engedelmessek leven,
 föl mennek Bethlehembben, holott az Chri-
 stus születtetik.

Mint hogy ide föllyeb azt mondok,
 hogy az Christus ado fizetes alatt akart
 születtetni, mi ennek az oka?

Ket oka vagyon ennek: az egyyk külső,
 az másik belső:

Külső oka, hogy az Christus-ezzel, mint
 ez előtt-is meg mondok, az Magistratusnak,
 az Tiét-viseelőnek autoritását, meltságot
 bizonyitana es erősitene.

Belső, es lelki ertelem szerint valo oka
 penig nem egyéb, hanem, mint hogy mi

KARACSONRA VALÓ

minnyajan az bűnert haragnak valank fiaí,
karhozatnak es az őrdőgneck, rablagaban es
köteleben valank, bűkfegh volt az Christu-
nak ado fizetes alat bűlettetni, hogy minket
az életnek könyveben be írta, es az örökke
Gal. 3. 25. valo rablagbol ki szabaditana. *Non amplius su-*
& 4. 3. 4. *mus sub Pedagogo.* Nem vagyunk immar az
tanito Mester alatt. Ez vilagnak bűtűi alatt
valank, bűlgalatra vettetven. De mikor el
jőve az időnek tellyes volta, ki bocsata Isten
az ű Fiaí, &c. hogy minket az törvennek át-
ka alol meg szabaditana. *Prædestinavit nos, ut*
Eph. 1. 5. *adoptaret in filios.* Eleve el rendelt minket,
Orof. li. 6. hogy fiaíva fogadna. Orosius azt írja, hogy
cap. 18. az Augustus Csásár, az Christus bűletese nek
idejen, három ezer rabokat bocsatot el.
Mely példazta es jelentette, minden embe-
reknek az őrdőgneck rablagabol, Christus
altal valo szabadulafokat. Meg-is tilta Augu-
stus Csásár, mint Sabellius írja: Ugyan azon
Sabel. li. 1. napon, hogy ez utan senki magat Urnak ne
Ennea. 7. nevezné. Mellyel jelenteni es jövendőlni a-
Orof. li. 6. karta, hogy ez vilagnak igaz Ura, mostan
cap. 22. bűlettetőt volna, ki mind az egekkel, mind
az földel birna, kinek mi minnyajan biro-
dalma alá volnank vettetven, tana ez mi
erettünk nem esedezet volna, örökke valo
vesedelemre meltok volnank.

Concio
Tertia.

Mint hogy az sent Lukats így bűll :
Vegezes avagy parancsolat bene ki
Au-

Augustus Császártul, ez itt az kérdés:
Ez az vezetés vagy parancsolat, törté-
netből való volté, avagy Istennek
rendeleséből és akarattýabol?

Ez kérdésnek világossá b értelmére ne-
ve, két személyt kel itt meg gondolni, tudni
állik, Augustust, és az Istent.

Augustusra nevezve, hogy ez okkal fűlet-
tessek az Christus, történet volt: Mert ezt
az vezetés, és gyűlést nem ez vegre tőtte
vala; hanem az mint Orosius írja: mivel Oros. lib.
6. cap. 22.
hogy immar mindenűt az hadaktul, csen-
dessek, és bekelegettek volnának minde-
nek, adót vetne föl föl föl, hogy így az
ű vég hazáiban levő vitezeknek, (kik sám
berint, úgy mint, öt sör való száz ezer, és ti-
zen két ezeren voltanak,) fizetéseket, ho-
penzeket megh adhatná. Nemellyek ismet
okanak mondgyak ez gyűlésnek lenni, hogy
Augustus megh akarta tudni, hatalmanak
nagy voltat, menyire terjedet volna ki Ro-
manak birodalma. Az mikeppen David-is 2. Sam.
24. 1.
parancsolta vala az Izrael és Iuda nemzet-
teget meg sámlalni. Iosephus Historicus pe- Iosep. lib.
18. cap. 1.
nigle *Antiq. Ind.* azt írja: Hogy ez az ado
fizetes és föl vetes, nyilván való jele volt az
Sidoknak kezeny szolgálata alá való vettete-
seknek.

Az mi pedig nevez Istenre, nem volt ez ve-
zés, és gyűlés történetből; hanem Isten-
nek akarattýabol és tanatsábol: Mert az I-

Isten, az mint odéb fellyeb-is jelentem, ez alkalomatossággal akará az ú Fianak Bethlehemben való születése felől, tanatlat véghben vinni.

Micsoda innen az Tanuság?

Ez az tanuság: Az jó, tudos, bölcs, es okos mester ember, még az hitvan es semmire kellő esközzel-is, mesterlegét jó moddal veghben tudgya vinni. Illyen az Isten, sőt ő Szent Fölsege még az hitetlenekkel is akarattyok ellen, szolgálta az ő nepenek, es az ő tisztességet veghben vísi, melyben bölcsesége, hatalmassága tetűik meg. Hapelda kel, ihon Augustus, pogany ő, valyon, s-pogany leven, tudtaje hogy Bethlehemben születessék az Christus, gondolkodotté arról, es ezért tegye ott az gyűlést? Egy fálnera sem, de ihon ebben ez dologban Istennek szolgálja leűen, es az Isten tanatlat vísi vegben.

Mondhatnad: Valaki az Isten tanatlat vísi vegben, nem vetkezik az:

De az hitetlenek Isten tanatlat víűik vegben, az mind mondod, Hát nem vetkezek.

Azt mondgyak az Logikusok: *Actiones finibus distinguuntur*. Az cselekedetek veggel valasztatnak meg az egymastul. Noha az hitetlenek mondattatnak Isten tanatlat vegben vinni, az ő cselekedetűkkel, mind a-

zon által, holot ők mas veghre cseleked-
gyek azt, hogy nem mint Isten akarna, vet-
keznek, es meltan büntettetnek-is. Mint
pelda: Akara Isten, hogy az ő Fia el adat-
tassék, es meg öletteffek: akarak az Sidok- ^{Act. 2. 23.}
is, akara az ördög-is: itt az Isten tanatla- ^{& 3. 7. 18.} lat.
tatik be tellyesedni, mind az ördogh által,
f mind az Sidok által. De azért ha ezeknek
akarattyoknak vegeit megh tekinted, igen
külömböznék. Az Isten akarja az ő Fianak
halalat, hogy az ő dragalatos halalaval es
vere hullasaval megh valtassunk, es az ör-
dögnek fogzagabol megh szabadittassunk.
Az ördög akarja ezért, mert azt itili, hogy
ezzel az emberi nemzetnek idvőffége el
fordittatik. Az Sidok akarjak, mert ötet
nem ismerik vala igaznak, hanem ugy mint,
bitető es karomlanak, ki melto volna az
meg ölesre. Igy Augustus-is akarja ez Betle-
hemben valo gyűlést, azért-is adgya ki pa-
rancsolattyat, de mint fősvény, adot akar föl-
vetni, tár-házat tölteni. Isten-is akarja, de
ez vegre, hogy az ő tanatlat Fianak öülete-
se felől, mivel hogy az üdö be tölt vala,
vegten vinne.

Miert kel ezt megh tanulnod?

Vigasztalásnak okáért, hogy noha az hi-
tetlenök dühösködnek, kegyetlenkednek,
mind azon által az hivek kettsegeben ne es-
sencsék, hanem bizzanak az Istenben, mert

KARACSONRA VALÓ

csak ű az, az ki azoknak tanatsokat el ös lat-
 2. 2. hatya, avagy meg azokkal is akarattyok el-
 len is az ű hiveinek fogaltathat, es minde-
 neket az ű hiveinek csak ű, ki javokra for-
 dithat.

Föl mene, ugymond Szent Lukats,
 Joseph is az Mariaval, neki jegyezte-
 tet felesegevel.

Itt ez az kérdés.

Miert jegyeztetet volt el Maria
 Ioseph töl?

I. Az gyanosagnak el tavoztatasaert akar-
 ta Isten ezt, hogy valami gyanosagh Maria-
 hoz ne férne. Ezert mondgya Szent Balas
 Doctor: *Per desponsationem initia expressa sunt*
nuptiarum, ut Iosephus puritatis Maria testis es-
set, & ne calumniis obrectationibus obnoxia fo-
ret, sponsum habuit integritatis suae, custodem &
testem. Az az, menyeközöknek ki jelente-
 se, az el jegyeztetes által lött, hogy Ioseph
 az Marianak tisztasaganak lenne bizonyfaga,
 es hogy valami ragalmazásban ne esnek, je-
 gyese is oly volt, ki tisztasagát meg otalmaz-
 ta. Szent Ambrus Doctor is így szól: *Bene*
utrumq; posuit scriptura, & quod virgo esset, &
quod desponsata. Virgo, quia expertus erat virilis
congressus; Desponsata ne aliqua infamia nota me-
retur. Az az: Mindeniket jól mondotta az iras,
 mind azt hogy Szűz volna, mind azt hogy
 el jedzettetet volna. Szűz, mert firtól
 stúl

stúl űres, tista vala. El jedzettetet, hogy valami gonos hir nevel ne gyalaztatnek.

II. Az gond-viselesre nevez: Hogy tudni illik, mind az Marianak, s mind az gyermek Iesusnak, Ioseph lenne gond-viselője, mellyert mint egy Attyanak-is itilletik vala Ioseph.

III. Az nemzetsegnek megh tartasaert: Mert nem vala szabad, mas nemzetsegben az ű nemzetsege kivűl hazosodni. Num. 36. 7. S. 9.

IV. Az hazafagnak commendalasaert, mely mindeneknel böcsülletes es tistesse- Heb. 13. 4. 1. Ti. 4. 5.

ges. Itt hát megh czafoltatnak az mi tevelgyő atyankfiai az Romaiak, kik az hazafagot tistatalan ágynak mondgyak, es erre valo kepest magokat attul megh fogvan, fertelmességben elnek, s masokat-is attul tiltanak.

Miert kellett Szűztűl fűlertetni?

I. Az Istennek igiretinek betelleyesedese nevez. Az Isten Adamnak eseti utan ezt mondta vala: *Semen Mulieris conteret caput Serpentis.* Az Áfsonyi-allat magva megh tőri az Kigyónak fejet, nem mondgya, hogy az firsünak magva, mellyel az Marianak fűzessege jelentetik.

Ha Szűz, miert mondatik Áfsonyi-allatnak?

Ez mondással nem rontatik az Marianak fűzessege, mert akar mely fűz Leanzo-is

KARACSONRA VALÓ

tisztességnek okaert, neveztetetik Ábbo-
 nyi-allatnak; Mint peldának okaert, mikor
 Gen. 2. 22. Isten Evat az Adamnak csontyabol forma-
 ta volna, es meg Adammal nem egyyefűlt
 volna, hanem szűz volna, Ábbo nyi-allatnak
 mondatik.

II. Az Prophetianak beteljesedesejert.
 mert az nagy sok idővel meg annak előtte
 Es. 7. 14. megh Prophetaltatta vala Esaias által. *Ecce*
Virgo concipiet, & pariet Filium. Ime ugy mond,
 az Szűz fogad meheben, es Fiat szűl. Mely
 Propheta mondasat hozza elő az Gabriel
 Angyal-is, mikor Isten követsegeben jár-
 Luc. 2. 31. van, jövendőt mond neki, az Christusnak
 az ű meheben valo fogontatafarol.

III. Hogy meg valastassék egyeb embe-
 reknek szűleteseiktől, mert egyeb emberek
 firfiu magbol fogontatnak es szűlettetnek-is
 f-azert bűnösök. Az Christus Iesus penigh
 firfiui mag nélkül szűlettetet, f-azert bűnt, es
 bűn nélkül valo, es az mi bűneinknek-is el-
 1. Co. 1. 31. törlesere elegeges. *Sanctificati estis in Christo*
Iesu. Megh bűnteltettetők az Iesus Christus-
 Mat. 1. 21. ban. *Ipse salvabit populum suum, a peccatis suis.*
 Ő az ki meg szabadittya, az ű neper, bűnci-
 Joa. 1. 29. ből. *Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.*
 Ihon az Istennek baranya, kiel veszi ez vi-
 lagnak bűneit.

IV. Az peldáknak, kik az Christusnak
 szűtől valo szűlettetefet arnyekoztak, be-
 Iud. 6. 37. tellyesedeseert. Az harmat, mely az Gedeon
 gyap-

gyapjara az úrún, egyéb helyen az föld ház-
 raz leven, le cset vala, peldazta az Christul. Nu. 17. 23.
 nak csudalatos ületet. Az Aaron vessége
 ezt peldazta. Szent Agoston Doctor *serm. 2.* Aug. ser-
de nativi. Így szól: *Tres valde mirabiles nascenti- 2. de Na-*
di species operata est Trinitas. 1. Quod Adam figu- tivit.
ratus est ex limo, sine viro & muliere. 2. Mulier
formata de masculo sine muliere. 3. Christus ex vir-
gine. Omnium autem mirabilissimum est nasci ex
virgine. Az az, Az Sz. Haromság, három csu-
 dalatos ületetnek nemét berzette. 1. Hogy
 Adam az földből, férfiú es asszonyi-allat nél-
 kül abrazoltatot. 2. Hogy az asszonyi allat
 férfiúból, asszonyi-allat nélkül formaltatot.
 3. Hogy az Christus üztül ületet. Minden-
 nel leg inkább csudalatosab penig üztül ü-
 lettetni. Az után meg így szól: *Dicat mihi in-*
credulus Iudaeus, quomodo virga Aaronis floruerit,
& fructum amygdalinum protulerit, & ego dicam,
quomodo Christus natus sit ex virgine. Mondgya
 megh ennekem valamely hitetlen Sido, mi-
 kepen lött az, hogy az Aaronnak vessége
 megh viragzot es gyümölcsöt teremtet, es
 en-is megh mondom, mi módon ületet az
 Christus az Szüztül. Fölkiált az S. Agoston,
 s-mond: *O admirabile commercium!* O csudala-
 tos eggyesülés? Ezek okai az mellyekre ne-
 ve kellet az Christusnak Szüztül ülettetni.
 Ez ideiglen magyaráztuk az Christus Je-
 sus ületetesenek historiajanak első részét,
 melyben az ő ületetesenek idejéről es helye-

KARACSONRA VALÓ

ről, több környűl allo dolgokkal egyetemben állottunk es emlékeztünk, melyekből az Keresztények ssep hasznos tanuságokat vőttenek, melyekről megh emlékezzenek. Ennek-utanna az masodik részhez kezdgyünk, Isten segítségével.

CONCIO QUARTA.

Lón penig, miglen ott valanak, betelenek az születnek napjai, es szület az ő első szület fiat, &c.

Masodik rész immar az Christus Iesus születeséről való Historianak, melyben az sent Lukás az ő születesének modgyat, mimodon es mikeppen lőtt, írja meg. Ket dologban foglalom azért erről való tanításomat be:

- I. Mi módon es mikeppen született az Christus?
- II. Mit cselekedett Maria az született Gyermekkel?

AZ ELSŐRŐL.

Mi módon es miken született az Christus?

Az Iesus Christusnak születése, az mi születésünkkel egyez is, különböz is. Miben egyez? I. Az fogantatásban, mely nélkül az születés nem lehet, mert miken fogantat

PRAEDIKATIO:

fogantatásunk Anyank meheben bizonyos időben leßen, azonkeppen az Christus-is bizonyos időben fogantatot az Maria meheben. I I. Az nevedekesben: mert miken mi, mind az mi születésünknek napjaig, es orajaigh nevedekünk Anyank meheben, azonkeppen az Christus-is nevedeket, I I I. Az születésben-is, mert miken mi bizonyos időben születettünk: azonkeppen az Christus-is. Azert mondgya tehát az Evangelista-is, hogy, Lőn, ugy mond, miglen ot valanak, be telenek az születnek napjai.

Miben különböz? I. Ismet, az fogantatásban. Mert ő, az mint odeb fellyeb is arrol bőszeggel emlekeztünk, az szűznek meheben Szent Lelektől, firsiu mag nélkül fogantatott: Mi penigh, firsiu magbol fogantatunk anyank meheben. I I. Mert ő bűn nélkül született: mi penig, mint hogy Psal. 51. fogantatásunk bűnben vagyon, azonkeppen születésünk-is. I I I. Ő az mi megh tisztításunkra, váltásunkra született: Mi magunknak meg váltására-is akar mely nyavalyabol sem vagyunk elegek. I V. Ő nem csak született, de egész életében-is, bűn nélkül, es ártatlan élt: Mi minden orankent, sőt sem pillantasban-is sok különbözölmb fele bűnökkel Istenünket megbántjuk, es méltó haragra ingereljük. Így hat mind eggyez, s mind különböz a Christus születés, az mi születésünktől.

Mi-

Micsoda innét az Tanuság?

Az mi idősebbünknek bizonyos volta e-
gőszítetik itt meg. Mert ha az Christus az
mitagunkat, verünket föl vőtte, és az szü-
letesben is mi velünk eggyezet, tehát A-
tyánk fia, sőt fejük mi nekünk: Az mi pedig
az fője, az tagokra is néz az. Valamit hat, ez
az mi fejük, az ő születésével kereset és bór-
zót, mi rejank atyáinkra, úgy mint örökse-
gében barmazott és tartozik. Nem kel tehát
idősebbünkben ketelkednünk.

Miért mondatik az Christus első
szülötnek?

Ez az Kérdés felette igen szükséges megh-
tanulásra és értelme: Az Eretnekőknek, ki-
valtképen pedig, az Helvidius Eretnek, bá-
janak be dugására, ki azt mondotta, hogy
azert mondatik első szülötnek az Christus,
mert Ioseph-tul Marianak több fia is lőtte-
nek Christus után, és így az Marianak szűze-
segetrontani akarta. De ez Eretneknek az
ő sententiaját, az egész sent iras meg hamis-
sította, avagy csak ez az Sz. Lukats monda-
sa is, kiképen áll. Szüle úgy mond, Ma-
ria az ő első szülött fiát, nem mondgya hogy
Mat. 2. 13. az Iosephét. Az Angyal is, mikor Mariat Ioseph
el akarja vala hadni, így állította meg
Iosephet, s mond: *Assume pueram & matrem
eius.* Vedd fel Ioseph az gyermeket, és az ő
anyját, nem azt mondgya, hogy, *Pater tu-*

am, az te gyermekedet, úgy kellett volna pe-
nig bollandi, ha Iosephé volt volna.

Első bűlötnek mondatik tehát az Chri-
stus, nem rendre nevé, úgy mint kinek az
Christus után több gyermek is lőttének vol-
na Iosephstól, mint sokot ez világi közön-
seges embereknek.

I. Az Istennek törvényere nevé; mely-
ben első bűlötteknek mondattnak vala
azok, az kiknek sem előtők sem utannok
több nem lehen vala. Theophilactus ezt bi-
zonyította, így bőlvan: *Primogenitus vocatur,*
qui primo nascitur; etiam si nullus postea sequatur.
Első bűlötnek mondatik, az ki először bűlöt-
tetik, ha több utanna nem következik is.
Hieronymus is ezent írja, az Helvidius eret-
neksege ellen.

II. Az meltosagra nevé is: Mert az O
törvényben az első bűlötteknek nagy mel-
tosagok vala, mert azok Istennek bentelet-
nek vala, Num. 8. *Sanctifica mihi omne primo-*
genitum, quod aperit vulvam: Minden első bű-
löttet ennekem benteley: annak fölötte az
több atyafiak között is mint egy fejedelem,
előtők jaro volt, mint ez az Esaunak es Ia-
kobnak példajokból meg tetfik. Gen. 23. 27.
Erre nevé is első bűlött hát az Christus,
mert ki lehetet vallyon ű nalanal nagyobb es
meltosagosb? Senki.

III. Minden teremtet allatokra nevé: III.
Mert 72 mint Sz. Pal mondgya: O általa te-
rem-

KARACSONRA VALÓ

remetettének mindenek, mellyek vadnak az egekben es az földön, lathatók es lathatatlanok, vagy Uraságok, vagy Fejedelemségek.

IV. Mi reánk nevezve is: Mert ű az Atya Mindenható Istennek egyetlen egy fűlőtt Fia, ki által, es kiben immar, minket-is Fiaivafogadot.

V. Az fűl tamadafra nevezve, *Phil. 2.* Mert ű az ki fűl tamadot az halalbol előőr, ugy hogy többbe megh ne halna, hogy mi-is ű utanna fűl tamadnánk. Ezekre az okokra nevezve neveztetik az Christus Iesus első fűlőtnék.

Mit tanulb innen meg?

Ez itt az Tanuság, hogy nem hijaban valo ez az Titulus, hogy az Iesus Christus első fűlőtnék neveztetik. Mert ezzel az nevel emlekeztetünk, az ű Papsagara es Kiralysagara, hogy tudni illik, ű mi nekünk Papunk es Kiralyunk. Papunk, mert ű maga az Atya mindenható Isten így compellalta, így bõllitotta megh az ű Fiat, s azt mondotta:

Pfal. no. 4. Tu es Sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedek. Te vagy ugy mond, amaz öröкке valo Pap, az Melchisedek Papnak rendi berint. Kiralysagarol is így bõllot, ugyan azon ű maga Sz. Attya: *Ego constitui te Regem, super Sion montem sanctum meum.* En töttelek tegedet Kirallya, az en Szent hegyemen mon,

az Sionon penigh, az ű Ecclesiáját érti, az
kin mondgya, hogy Kirallya tőtte az ű Fiac.

Miert kel ezt meg tanulnunk?

Az mi vigasztalásunkra, hogy holott ű mi
nekünk Papunk es Kiralyunk, semminemű
nyavalyánkban ne fellyünk, mert valami az
ű tísti es hivatallya, azokban hiven es iga-
zan, ugy mint, igaz Pap es Kiraly eljár. Az
Papnak penigh, az O Testamentomban ki-
valtkeppen valo tísti, három vala. Első, az
tanítás, hogy az Istennek törvenyet az nép
előtt magyarázza, es ahhoz valo engedelme-
sre intle. Másik az Könyörges, hogy az
népert, Isten előtt intercedallyon, efedez-
zek es könyörögjön. Harmadik, az áldozat
tetel, hogy az népnek bűnejert, az Istennek
parancsolattya berint, áldozzek. Az mi fő
Papunk is az Christus, kit minékünk az Atya
Isten rendelt volt es adott, ezekben eljárt.
Mert legh először tanított, harmincz este-
dős korában, (az mint írják felőle) nagy
börgalmatossággal es méltosággal, mind
sárazon, mind vizen, mind Varoson, mind
falun, s-mind pusztan, (az mint az Euange-
listák bizonyítottak,) prædikallot, tanított, es
csudákat tőtt, egész három estendeighlen.
Annak utanna az fő Papnak tísti berint, kö-
nyörgésekben foglalta magát. Vegezetre:
áldozott is, mikoron ünnön magát az em-
beri nemzeter, az magas keresztfának olta-

Az Pap-
nak tísti

I.

2.

3.

rara az áldozatra vive, es eltemettetek, föl
tamadvan, menyben mene, es az ú men-
nyei Szent Attyanak jobjara ülven, most is
az hívekert búntelen esedezik.

Az Kirá-
ly
nak tisztí.

I.

2.

3.

Az Kiralynak visontagsággal tisztí ezek:
Először, hogy az ú Országaban es birodal-
maban levőket bírja, igaz törvényekkel i-
gazgassa, semely valogato ne legyen, ha-
nem, mind segennek, kazdagnak, jöveven-
nek, lakosnak, özvegyeknek, arvaknak, igaz
törventőlsgaltasson. Másodszor, ha az ú bi-
rodalmaban levőknek, valahonnan ellenfe-
gek, haborgatójok tamad, ki tamadgyon
mellettek, es az ellenfeggel sembe szállyon,
őket meg győzze. Harmadszor, az ú nepe-
nek ellensegít meg győzven, őket csendes-
segben es bekefegben tartsa, reájok borgeal-
matos vigyazasa legyen; Ne kotzka, kartya,
duska ital, nyulábas legyen gondgyok, mint
ez mostani Kiralýoknak, Fejedelmeknek, es
Uraknak, hanem leghinkab az segeny nép.
Ezek, es több ezfele tiszték vagyon az Kira-
lyoknak. Az Iesus Christus ezeket-is megh-
cselekette es cselekefi-is naponkent; mert
az ú Országaban, Ecciesiajaban levő hiveit,
semely valogatas-nelkül, bírja, az ú törve-
nyvel, es sent igejeben meg nyilatkoztatot
akarattyával bírja, mindeneknek igazságot
bólgaltat. Annak utánha, az ú híveinek el-
lenfegivel, az ördöggel, pokollal, karho-
zattal, törvény átkával semben szállon, azo-
kat

kat meggyőzte, meg törte, rontotta, azok a-
 lol meg szabadította. Attyával meg bekeltet-
 te, mostan immar az ő hiveit csendesleg-
 ben es bekecséghben tartya, vigyaz, es őriz
 környülöttek: Nincsen tehát immar az ő
 hiveinek semmifélelemek. Ezért mondgyak
 az Angyalok is, ez földön bekecségh es jo
 akarat az embereknek. Ennek azért, az mi
 fő Papunknak es Kiralyunknak, Szent Attya-
 val es Szent Lelkevel, legyen dicsőcségh, tis-
 tességh, es birodalom, most es mind örök-
 ke, Amen.

AZ MASODIKROL.

Mit cselekedet az Maria az bú-
 letett Christussal?

Conclo
 Quintar

Harom rendbeli cselekedeti az többi
 közzül jelentetik meg az Marianak az E-
 vangelistaktul. I. Azt mondgya Szent Lu-
 kacs, hogy *fasciis involvit eum*, be polalta ő-
 tet. Ebben is az Christus búletésenek, az
 mi búletésünkhöz valo hasonlatossága tet-
 sül. Meg. Mert látod, akar mely ségeny em-
 ber legyen is, mikor veszi esében az ő me-
 heben levő magzatnak búletésének közel
 valo volkat, ruhával, pola-kötellel meg az
 előt hozza késsiti magát, hogy ha búletik az
 magzat, be polallya: az Maria is így csele-
 kedet, az búletet gyermek Iesust be polalta,
 be kötözte.

C

Miert

Miért cselekedte ezt?

Mi rejánk nézve, mert mi mindnyajan megváltak kötöttségben az ördögtől az bűnert, mely kötelnek megoldására elég segessék nem valánk: sűkség volt hat az Christusnak, úgy mint, kezessék megváltót tenni, hogy ezzel az ő születésekor való kötöttesével is minekünk szabadlágot az ördögnek köteleből nyerne. Ezért mondgya az Sz. Iános is: *In hoc apparuit Filius Dei, ut destruat opera diaboli.* Ezért jelent megváltó Istennek Fia, hogy az ördögnek cselekedtét elrontsa.

II. Póztobantakartatik, úgy mint, meztelen gyermek. Miért? Mi erettünk: Mert mi még az mi első bűleinkben Adamban, meztelen maradtunk vala, es draga bűp ruhátul, mellyel Isten meg ekesítet vala, az ő keperül meg főtattánk, az bűn miatt: sűkség volt tehát ő neki meztelen születetni, es póstoval be takartatni, hogy úgy draga bűp ruhákat adna mireánk, artatlanlágával, igasságával, bentségevel föl ruhazna. Ezért mondgya az Szent Pál: *Christus factus est nobis a Deo sanctificatio, justificatio, & redemptio.* Az Christus lőtt minekünk az Isten-től, igasság, bentség es válttság. S ez amaz dragalatos menyegzői ruha, melyben, úgy mint méltó hivatalosok, megváltó hatunk az Vő legény előtt.

Erről az póstoval való be takartatásáról:

Sol azért az Sedulius Poeta-is mikor így ír
az ű verses könyveben:

Omnia qui propriis vestit nascentia donis,

Sedul.

lib. 3.

Obitus exiguis habuit velamina pannis.

Az az,

Az ki minden cz vilagra születteket, saját

ajándékival ruhaz,

Csak ki fin póstoval akart születeskor be

takartatni.

I. I. I. Helyezettette űtet az jászolban, az

barmok jászla volt az ű bölcsője, abban fo-

kútt, abban helyezettetett, hissem edes a-

tyamfia begeny allapattya volt az mildvő-

zitónknak.

Mi volt ennek az oka, miért hely-

ezettetett jászolban?

Két oka vagyon. Egyik külső, az másik

belső.

Külső oka ismet kettő. 1. Az Iosephnek

es Marianak begenysegők, mely miat ma-

goknak job helyet nem találhattanak. Ma-

lik az Betlehembelicknek embertelen segek,

kik az Marianak gyenge Asszonyi-allatnak

ugy mint ki az születeshez is közel vala, állást

nem adának.

Talam Ioseph es Maria igen restek

volának?

Megh oldalmazza ettől az restsegnek vet-

ketől, Iosephet es Mariat az Evangelista,

mert így áll: *Non erat eis locus in diversorio.*

KARACSONRA VALÓ

Nem vala ugy mond, ű nekiek helyek az vendeg fogado haznal.

Miert nem volt helyek?

Először, az sok Urak es fű rendek, s-Nemessék miat, kik jo idejen föl gyűlven, az ű neveknek be iratafara, az Ballafokat el foglaltak vala. Másodszor, mert az Marianak nehez es terhes volta, nem engedte hogy hamar föl mehetnenek, azért későn érkeztek vala. Harmadszor mert Bégenyek valanak, es az vendegh fogadok, örömesben az kazdagokat, kik fizethetnek fogadgyak be, a mint jól tudod, s-azoknak gazdalkodnak inkább. Ioseph s-Maria Bégeny leven, nem adatik hely nekiek, kenőserittetnek azért az istállóban Ballani, es innen leszen, hogy az Bűletet gyermek Iesus, az Iasolban helyheztetik.

Belső es lelki ertelem szerint valo oka, az ű Iasolban valo helyheztetescenek, nem egyéb, hanem lőtt ez az Istennek gondviseléseből. Először ezért, mert mi minnyajan a bűnert sám-kivettettünk, s-ki rekeztettünk vala, az mi hazankból az Meny-orőagból. Ezzel azért az ű alazat osszagaval es engedelmessegevel akara mi nekünk utat nyitni, es helyet kešiteni az meny-orőagra, holott ű vele, es az Sz. Angyalokkal örökke cłnenek.

10.14.2.3. Ezert mondgya Sz. Iosofnal: *Ibo paraturus vobis locum, etc.* El megyek helet kešiteni nektek, es mikoron el kešitendem, ismet el jövök, es föl vislek titeket oda. Ez penigh

eggyik alázatosságnak neve, mellyel azt ke-
sítette.

Masodszor, jásolban akarta az Isten az ű
Fiat, hogy feküdjek: Hogy ezzel meg mu-
tatna es jelentene, hogy ez az Iásolban fe-
kűt Iesus Christus volna, az mi lelkünknek
taplalo abrakja, mint sinton hogy az Iásol-
ban sokot eledel adattatni az barmoknak.

Mi ennek az oka, hogy az Christus.

Mennyei Kiraly leven, ilyen segeny

allapathban akart ez vilagra

küldtetni?

Sok külömb fele okai vadnak ennek,
mellyek közzül mi ezeket famlallyuk elő:

I. Az jövendő mondásoknak be tellyes-
fedesere nevez: mert az Isten megh jöven-
dőtette volt ezt: *Ecce Rex tuus venit tibi man-* Zach. 9.9
suetus et pauper. Ime, az te Kiralyod, Sion-
nak Leanya, eljő teneked alázatossan es se-
genyön.

II. Az pokolbeli ördögnek megh segye-
niteseert es gyalazattyaert: Mert az ördög
kevely vala, akara Isten megh segyeniteni
es le vetni, mert valaki magat föl magaz-
tallya, le vettetik. Szent Bernhard így szól: Psal. 110.
Diabolus, inquit, cum audisset Christum assumptu-
rum non angelicam sed humanam naturam, ex in vi-
dia erga homines, et superbia erga Deum, de caelo
cecidit. Az ördög mikor hallotta volna, hogy
az Christus, nem az Angyaloknak, hanem

KARACSONNA VALÓ

az embereknek természeteket venne föl, az emberek ellen való irigységből, és az Isten ellen való kevélységből esek le az Egből.

III. Hogy ebből, ez alázatos és meghittaltatott állapotból, amaz hatalmas és dicsőséges állapotra föl vitettetnek, hogy magamaghoz mutassa, az Menynek és földnek Urianak lenni.

IV. Hogy ez vilagnak bölcsseit és gazdagait meg segyenítene, kik az ő kazdaglágokban, hatalmokban, és dicsőségekben bizakodnak és dicsekednek: maga egyik is azok között, sem hatalmával, sem kazdaglágával. Istennel csak egy embert is megh nem bekeltehet, melyet az Christus az ő alázatos és segeny sületesevel, s jászolban való feküvesével vegben vitt.

V. Ezzel megh különböztetik az ő első testben való eljövetele, az második eljöveteletől, mely az itéletre leszen. Mert ez alázatos volt, szolgál formában, amaz dicsőséges leszen, Uri módon.

VI. Hogy minket megh kazdagitana, az 1. Co. 8. 9. mint sent Pal mondgya: *Nostis beneficentiam Domini nostri Iesu Christi, qui propter nos pauper factus est, ut nos locupletaret.* Tudgyatok az mi Urunk Iesus Christusnak jo tetemenyeit ki mi erettünk segennye lón, hogy minket megh kazdagitana. Gregor: Nazianz *Propter vos pauper factus est.* Ti erettetők segennye lón. Sz. Ambros: *Christi paupertas est mea hereditas.*

1as. Az Christushnak segenysége ennekem öröksegem.

Miertkel ezeket meg ertennünk?

Ennek okaert, hogy ezzel az Christushnak nyomorult, alazatos es segeny allapatbeli buheresevel vigasztallyuk mi magunkat, az mi jelen valo, es következendő nyomorult allapatunkban, tudvan azt, hogy mikeppen ő Szent főllegenek, az az segeny allapat, job es dicsőssegesb allapatra fordult, ugy minckünk is jövendőben: főt ez vilagon is ő Szent főllege az, az ki az embereket segeny allapatból Urasagra, es fejedelemsegre emesheti, mint példának okaert: Agatocles Fazakas fia vala, az Isten Sicilianak Kirallyava teve. Primislaus Santo ember, Bohemianak Kirallya lehen. Abertomius Kertész, Sydonianak Kirallya lehen. Martianus Kovats, Imperatorfagra valasztatik. Iulianus Imperator az elöt disno pastor volt: David juhász volt, s Kirallya lehen, &c. Ismet ű az ki az Urasagból segenységre jutat, David, Kiraly vala, de Herodes idejében mire juta az ű familiaja, az Szent iras bizonysgottehen rolla: Sok Urak, Nemessék, kazlakok sú rendek ismet, minemű segeny allapatra jussanak, semünk elöt naponkent valo példal bizonyittyak. Hat mit somorkodunk, mit bankodunk, mikor lattuk ez vilag elöt valo böcsstelensegünket, holott jól

KARACSONRA VALÓ

tudgyuk, hogy Isten ebből ez el vetet hitvan vilagbol ki szabadit, ki ment, es jo allapatra visen. Örüllünk tehát mi kereszténynek, mert az mi szabaditasunkra küldetett az Úr Iesus Christus, ennekem, te neked adattatot, ennekem, te neked küldetett, az en este szabaditasodra jöt. Ezert mondgyak hát az Angyalok is: *Salvator natus est vobis*. Idvőzítő küldetett ti nektek tudni illik bűnös embereknek. Azt írja amaz pogány bölcse Plutarchus, *in vita Alexandri magni*, hogy mikoron az Philep Kiraly Macedonianak az ú Kiralya, elsőben Potidæst Macedonianak Thracia felin való Varosat meg vőtte volna, harom követek jűnek hozzája, egyyk azt hozza, hogy Parmenio az ú fű Hadnagya, az Illyriabeliket megh győzte volna. Az másik, hogy az Olympiai jatekban is győződelmes volt volna. Harmadik: hogy ú neki Alexander nevű fia küldetett volna. Mellyeket mikor halott volna, fölőtte igen örült, es terdre esven az ú Istenit így szólita meg: *O Dñ, leni aliquo me afficite incommodo*. Az az, oh Istenek, valamikönyű, túrhető, es szenvedhető nyavalyával latogassatok meg engemet. Mert az eses es bölcse Kiraly itilte ez vilagnak ugyan nagy es boldogh szerencsejet is, nem allandonak lenni. Latodenddes atyamfia ez mostani időben is, ha az Kiralyoknak, Uraknak, Nemesszeknek, s-megh csak valami alkolmas renden levő embereknek, magzat-

tyok születettek-is, (mert az közös-is reja
vagy az gallera, mint szoktak mondani) min-
denféle Musikak, etkek, jatekok, es vigasag-
ra valo esközők meg szerettettek. De ihon,
az Kiralyoknak Kirallya, Uraknak URA sü-
lertetik, nagy begenysfegben, az istalloban,
jastolban fekszik az barmok között, hol ki-
csoda örül: Az Bethlehembben lakozok min-
nyajan esnek, isnak, alutnak, nyugosnak,
azonközben, az Menynek földnek teremto-
je, az nagy hidegsfegben vagyon; De ihon
az Mennyegeből, az Angyalok le juven, örül-
nek es vigadnak, es az Paſtoroknak czfelől
az sületet Messias felől hirt mondnak. Azert
ha ez világ előtt utalatos meg vettetötté az
Christus sületese, mi előttünk kedvesnek,
es böcsületesnek kel lenni: Mert ennekem
es te neked, sőt mindeneknek, valakik his-
nek ű benne, sületet.

CONCIO SEXTA.

Valanak penig Paſtorok ugyan azon
tartományban vigyazvan, &c.

Harmadik része immar ez Christus sülete-
seről valo Historianak, melyben az ű süle-
tesenek bizonyfagi irattatnak meg. Ket do-
logban avagy kerdesben foglalom ez Tanu-
sagot.

I. Kibodaknak tetetik az Christus süle-
tese hirré?

II. Mikepen es mi módon tetetik hirré?

Kicsodának tetetik hirre az Christus születése?

Az Iesus Christus az ő születését, nem csak egykepen, hanem sok különb-külömbkepen jelentette meg: mert neha iras-fok által, mint az Phariseusoknak, es iras-tudoknak: neha csillag által, mint az bölcseknek: neha pedig hollas által, mint az Pástoroknak itt ez Euangelionban, Angyala által jelentette meg.

Ket rendbeli embereknek jelentetik meg az Christus születése, leg először is az Pástoroknak, az Angyal által: Annakutána az Bethlehembelieknek az Pástorok által.

Azok felől pedig, az kiknek először megh jelentetik, az fent Lukats így szól: hogy előben conditiojokat, állapotokat jelent meg, micsoda állapotbeli emberek voltak: az után cselekedeteket, minemű dolokban foglaltak magokat.

Micsoda állapotbeli emberek

voltanak?

Allapattyokat es cleteknek nemét, minemű cletbeli emberek voltak, megh jelent az Szent Lukats, Pástoroknak mondgya penigh őket, nem Uraknak, nem főrendeknek, sem kazdagoknak, így mint az kik hazokban, palotájokban, gyenge fűp agyakon, gyönyörűségessen nyugodnának,

vagy

vagy bujalkodnának, hanem az kik mások-
tul megfogadtattanak, hogy az ú kezekben,
es pásztorlagok alá bizattatot nyájat őriz-
nek, es arra bögalmatos gondot viselnié-
nek vigyazvan; nem voltanak tehát ezek
ollyak, mint ez mostani bögak es bögälök,
kik csak az időt, napot bamlallják, es az
bért örömeft föl vonbák, az bögälatban pe-
nig röstek s csalardok. De noha ezek ilyen
bögény állapotban vadnak, mind azon által,
ihon az Isten nem negligallja, hatra őket
nem hadgya, hanem az ú Fianak bögleteseft
ezeknek tefti elsőben-is hírré.

Micsoda innen az Tanuság?

I. Nem ollyan az Isten, mint ez világi em-
berek: Mert ez világi emberek, az bögé-
nyeket, nyomorultakat, özvegyeket, arva-
kat semminek tartják, meg utallják, megh-
vetik: az kazdagokat, főrendeket, böcsül-
lik, bögertik, tarsalagokban vesik, velekt a-
nacsokat közlik. Nem ugy cselekedik az I-
sten, hanem, az mint bögnt Pal bögll: Az kik
ez vilagh előtt semminek itiltetnének, azo-
kat kedvelli ú Szent főbge, azokat vala-
totta maganak, hogy ez vilagnak bölcseit
meg bögényitene. Latod Bethlehem kicsin
hely vala, az fő Varglok közze nem bamlal-
tatik vala, ihon az ú Fianak bögleteseftel, hi-
reft s böcsületeseft tefti, mint bögnt Naza-
rethet fogontatásával. Maria-is bögény Le-
anzo,

1. Cor. 13
26. 27.

KARÁCSONRA VALÓ

ancho, nem Nagyságos Ur leánya, ime az ű
Fianak Anyjava tetsi. Ez Pástorok sereg-
nyek, ime az Christus Iesus születésének hi-
gyével megh gazdagittátnak, sőt megh egye-
beknek is, ezek által jelentetik meg: Ez az
oka, hogy sok helyeken az szent irásban, ön-
nön magat az örökre való Isten, özvegyek-
nek, árváknak, es nyomorultaknak Attyának
nevezi. Itt tehát az szegénységben, nyomo-
ruságban levők vigasztallak magokat, az I-
stennék reájok való nagy gondviselésével.

II. Tanuljuk megh, holot, es kinel kel-
minekünk idvőffegűnk, keresnünk, es ki-
ben helyhezettünk? csak ebben az szegény
es nyomorult állapotban született Iesus Chri-
stusban, mert minekünk es az mi idvőffeg-
gűnkert születet. Azert mondgya tehát
Szent Pál; *Non est sub celo in alio salus*. Nincsen
az egh alatt többen idvőffegh, csak az Iesus-
nak nevében.

III. Az Istennék Lelke ezt is tanuságul
előnkben adgya, hogy az Istennék ismer-
ti, noha minden emberekre tartozik es néz:
de kiváltképpen azokra, az kik az nép előt,
ugy mint pástorok, es az kikre az népnek
idvőffeget tartozik. Azok penigh ket rend-
beliek: Elsők az Egyhazi szolgák, az Tani-
tok. Más rendbeliek az Magistratusok, az
Tisztviselők. Az egyhazi szolgák azért mivel
hogy az Isten népének pástorinak mondat-
tatnak, szükség hogy ismerjek az Istent, mely
ugy

PRÆDİKATIO

úgy lehet, ha az Istennek igejét forgalmato-
sággal olvassak, és tanulmányok, és az által
egyebeket is azon Istennek ismeretire ve-
zerelnek és tanítanak, mellyet nem csele-
kedhetnek, ha ōk is az igéből, az Istent
meg nem ismerik, az pastorfagnak neveze-
tük is hijában viselik tehát így. Az Magistra-
tusok pedig és tiszviselők, mint hogy pasto-
roknak mondattatnak, hűség hogy ismer-
jek az Istent, ezért hogy, megh tudgyak azt,
kinek nepe és nyája legyen az, melynek ōk
eleikben allattattanak, és kihez kellyen a-
zokat igazgatni, Istenhöz tudni illik, mely
ugy lehen, ha ō közötték az Isten igijének
prædikallásat nem hadgyak meg fogyatko-
zni, hanem forgalmatozággal prædikaltat-
tyak. Mert ha ez világi közönfegyés jora
gondot viselnek, s viselnek is penigh, mert
az is ō tisztek, mint ezt megh az pogány
bölcs is Cicero bizonittya, mikor így szól

Sudandum est iis, qui Magistratum gerunt pro Cicero
communibus commodis. Veritekezni, fatadoz-
ni kel azoknak, kik tiszte viselnek az közön-
fegyés jokert. *Immo: Boni Magistratus est ci-* Cic. 2.
vium commoda defendere. Az jó Tisztviselő *offi.*
gondgya az, hogy az népnek hasznat oltal-
mazza: sokkal inkább hat az ō birodalma
alatt levő népnek jóváffegyere, (ha Keres-
tyen, mert itt nem állunk az poganyokrol,
kiknél az Istennek ismereti nincsen) gond-
gyoknak kel lenni, azt kel oltalmazni. De
lat.

KARACSONRA VALÓ

lattyuk ez mostani Magistrátusoknak, Uraknak, Nemességnek, Tisztviselőknek állapotokat, kiknek nagyobb gondgyok vagy on, etelre, italra, jó lakásra, vendégeskedésre, nyulafásra, magok hasznának keresésére, hogy nem az űegény nevre, s annak idvősfegere: inkább adna valamely agerert, vagy loert, az mivel az űegény nepek, sőt magának idvősfegere-is, Papot tartana.

Mineműi dologban voltanak ezek az Paűtorok foglalatossak, s mit cselektetnek akkor, mikor az Christus űületése nekik hirkkel adattatott?

Noha ez ilyen életbeli emberek között, úgy mint, az Paűtorok között, fokban vannak Istentelenek, csel-csapok, csalárdok, űitkosok, átkosok, fertelmes tisztátalan beűedűek, sőt paraznak, latrok, lopok, tistekben el nem járok, úgy mint, kik az bért, fizetést örömeitől vonják, de az gond-viseletre rőstök, ez illyetnek, nem méltok arra, hogy az Christus nekik megjelenjenek. Nem illyetnek voltanak ezek az Paűtorok, hanem kegyesek, Isten űelőek, jamborok, mert ha illyenek nem voltanak volna, hihető dolog bizony, hogy erre nem méltóztatta volna űbent űőlsége, hogy Fianak űületését, nekik tetteűe elsőben-is hirté. Mert azt írja Hieronymus az Betlehem Varosa űelő, hogy *In Christi, inquit, villa, (id est in Bethlehem) para-*

dor strivam tenens, Halleluja cantat, messor sudans,
 Psalmis se avocat, vinitor Davidicum canit, hic
 scilicet, Psalmus Davidis est, sibilus pastorum. Az
 Christushnak Salujaban, avagy majorjaban,
 ugy-mond, (az Bethlehembben,) az Santo
 ember, az eke sarvat fogvan, Hallelujat, I-
 steni dicsiretet mond: az arato, az faratlag-
 ban, magat David Psalmusival kunnyebiti:
 Az solo müves es vintzeler azonkepen, so-
 az Pastoroknak is az David eneke az u fu-
 völtésök. Szent Lukats penig azt mondgya,
 hogy az u nyajjok mellett vigyaztanak, tyjeli
 vigyazással, nem heverök, nem sunnyado-
 zok voltanak, s-nem gond-viseletlenek,
 mint ez mostani solgak, pastorok, es sol-
 galok, kiknek keves gondgyok vagyon, ha-
 az o Uroknak minden marhajok elveb-is,
 de ok az bert ugyanfol vonbak, o nyajjok-
 nak mondgya penig lenni, az mely mellett
 vigyaztanak, nem azért, hogy fajattyok volt
 volna, hanem hogy az o kezökben, es pas-
 torfogok ala bizattatot volt, mely mellett ok
 mind havat, hideget kebek voltak elben-
 vedni, most aligh hisik, hogy az hazban az
 kementze melle eshessenek az solgak, s-i-
 hon az isten mit cselekedik, az o fiának bü-
 tetszet megjelenti nekik.

Micsoda innen az Tanulsag:

Mykel azoknak cselekedniök, s-miben
 kell magokat foglalniök, kik az Christust
 meg

KARACSONRA VALÓ

megh akarjak csmerni, es idvözülni: Először, ez pástoroknak példajokat kel követniök, jamborok, Isten-félők, kegyeslek legyenek, minden cselesapaft, heverest, bitkozodast, morgolodast, háfartossagot, cketelen undok, parázna fertelmes bebedet, s-életet utallyanak, es hatra hadgyanak, így leßen hogy az Christus megh jelenik nekik idvösségekre.

Masodszor, ugyan ezen pástoroknak példajok szerint vigyazasban legyenek foglalatosok: Az vigyazas penig kettő, testi es lelki. Az testi vigyazasra az termeftet vissen, mert lattjuk az emberek mely magok szeretők, es eyet, napot, ez vilaghi jóssagnak, marhanak baporitalaban, gyütelseben, egygye tesnek, vigyaznak, borsalmatoskodnak, mert az mint soktak mondani: *Nemini per ventos assa columba volat.* Senkinek az lútgatamb nem repül az bájaban. Az lelki dolokban-is tehat búksleges az vigyazas, mert sok ellensege vagyon, kik lelkenek idvösséget megh akarjak haborítani. Leg nagyobb ellensege penig az ordög, ki eyjel nappal, mint az sivo Oroslan, olalkodik, hogy kit az Isten hivei közzül eleysten. Ez vilag-is penig az ő bap hizelkedesével ezt segiti. Közelebb valo ellensege penigh az embernek saját maga teste, ki mindenkor az lelek ellen hadakozik, es rayta hatalmat akar venni.

Holot így legyen tehat az embernek állapot

PRAEDIKATIO.

pattya, búkszegh nagy forgalmatossággal vi-
gyazni, s-ez az oka, hogy az. mi Idvőzőitök-
is, sok helyeken, int az írt irásban, az vi-
gyazásra. Itt-is legfőbb gondgyok legyen
erre az lelki pásztoroknak es tisztviselőknék,
kiket az Isten az ő nepeknék pásztoriva tölt.
Ha így cselekedének, megh jelenik az Isten-
nek ismereti nekik idvősségökre.

CONCIO SEPTIMA.

Es ime az Urnak Angyala allapek ő
közökben, es az Urnak dicsősége
környül vőve öker, &c.

Kiknek, minemű állapotbeli emberek-
nek jelentetett megh, az Christus búletese
legfőbbör-is, es azok mit cselekettenek,
f-miben foglaltak magokat akkor, ez har-
madik résznek első czikkelyeben meg ertet-
tek az Keresztyenek, *(rövideden elő Bamlathad)*
Immar az második czikkely következik.

AZ MASODIKROL.

Az második czikkelyben jelentettem va-
la, hogy kellene bollandom az Christus búle-
tesenék modgyarol, mi módon es miképen
lőtt: arról az Szent Lukats Euangelista em-
lekezik, s-azt mondgya, hogy az Istennek
Angyala jelent megh, s-az állapotot közöt-
tők megh, az jelentette megh nekik. Erről
mondgya Szent Bernhard Doctor-is: *Pasto-*
vibus,

ribus, inquit, vigilantibus, exhibita est alloquutio Angelorum. Agnoscant itaq, homines, qui in labore non sunt, visitari non merentur ab Angelis. Az vigyazo Pástoroknak adattatot, ugy mond az Angyali szózat. Gondolják meg tehát azok az emberek, az kik nem munkálkodnak, hogy nem méltok, az Angyaloktól való meglatogatafra. Ismet így szól: Pastoribus, qui pro grege suo vigilant, ac officium faciunt, adest Christus, gratiam largiens, et in officio confirmans. Az Pástoroknak, kik az ú nyajok mellett vigyaznak, es tişteekben eljáznak, megh jelenik az Christus, az ú kegyelmet nekik advan, es tişteekben erőlsítven. Mely Angyálnak kö-zöttök való megh állapotát latvan az pástorok, fölötte igen nagy felelemmel feltetnek azt mondgya az Euangelista. Holott az emberi erőtlenségh es gyarlóság tetsik ki, hogy az ember oly gyarlo, hogy még az Isteni dolgoktól is, mellyek idővellegere szolgál-nának is, megh remül, meg ijed: ezt sok példakkal meg mutathatnok, de nem akarom azzal az halgatokat terhelni, elég itt, ez pástorok példaja, ihol az Istennek Angyala jelenik megh nekik, az szól, s-még-is megfelemlenek: de ismet az Isten azt cselekedsi, hogy meg vigasztallja azon Angyala által őket; Mert latvan az Angyal felelmes voltokat, így szólittya megh őket, s-mond: Ne timete, ecce Evangelizo vobis gaudium magnum. Ne féllyetek, imé hirdetek nektek nagy örömet.

met. Mely Angyalnak bebedi, imez dolgo-
kat foglalnak be.

I. Az vigasztalást, mikeppen vigasztallja
meg az Pástorokat?

II. Kikre néz az az vigasztalas? avagy kik-
nek sületet az Christus?

III. Mit mond, es mit szól, az Christus fe-
lől az Angyal?

IV. Mivel erőssiti az Angyal az üsavat?
Ezokról szóllok rövideden.

Mint vigasztallja meg az Angyal
az Pástorokat?

Azt mondgya: *Ne timeate, ne fellyetete, ugy-
mond, ne rettegetek. Miért? Okat mond-
gya: Ecce enim Euangelizo vobis gaudium ma-
gnum. Mert ime hirdetek nektek nagy örö-
met, az az öröm milegyen, azt is megh je-
lenti, nem egyéb, hanem az Iesus Christus-
nak sületese, ki minékünk idvősségünket,
örök életünket megh szerzette, igazságunkat
meg adta, Attyával megh bekeltetett, es az
Meny-országba utat nyitott. Ezt mondgya az
Angyal nagy örömnek.*

Miért mondatik nagy örömnek?

I. Az Atya Istennel való megh bekellese
nézve, mert vallyon s-hova lehet nagyobb
öröm, mint mikor az bűnös es el veszt em-
ber Istenevel megh bekellik, es így az vesze-
delemből megh szabadulhat? Ez penigh ez
sületet gyermek által lőtt, méltan nagy ö-
röm tehat.

KARACSONNA VALÓ

II. Allando voltara nevezve, mert latod ez vilaghi öröm mely mulando, csak oraig tart: Ez pedig örökre allando. Azert mondgya ő maga az Christus: *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Az ti örömeteket senki el nem veszi ti túletek.

III. Mert ez az öröm, nem csak egy vagy ket emberé, sem nem csak egy vagy ket nemzetisége, hanem mindenké közönfegeskepen, valakik ezt az követseget hittel vesik.

IV. Mert lelki öröm. Ha az testi örömet nagynak böcsüll az ember, menyivel inkább tehat ezt az lelkit meg kel böcsülni.

Micsoda itt az Tanuság?

Az Iesus Christus vigasztalásnak es beke-
segnek anthora, es főrzője, az ki mind az
törvennek rettegetetül, s-mind egyeb fele-
102. 15. 16. lemből az hiveket meg vigasztalhattya, sa-
badithattya, es bekefegben helyheztetheti,
s-ez az oka, hogy az Szent Lelket is, mel-
lyet az Apostoloknak el bocsátani meg igi-
re, Vigasztalonak nevezte. Ihon ez pastoro-
kat-is ennek főletese vigasztallya. Azert,
vetkeznek azok, az kik az begeny bűnös em-
bereket rettegtetik, es idvőfegők felől ket-
segeben eytik, mikor azt tanittyak, hogy sen-
ki bizonyos nem lehet idvőfegge felől, mint
az Romaijak cselekeének, mert noka az
bűnert meg kel feddeni az embereket,
mind

mind azon által ugy kel azt cselekedni, hogy azonközben, mint az jo orvos Doctor az beteget, meg-is vigasztallya, ugy cselekedik az Angyal-is, im latod az Paſtorokkal.

II. Kikre nez es tartozik ez az nagy öröm?

Mind azokra közönſegeskepen, valakiknek az Chriſtus ſületet, ſületet penigh ſzemely valogatás nélkül, mind azoknak, valakik veſzik útet; ezért mondgya az Angyal-is: *Annuncio vobis, ſcilicet omnibus hominibus, gaudium.* Hirdetek nektek, tudni illik, minden bűnös embereknek örömet. Sőt vilagosban mondgya, holot ily ſoll: *Futurum erit toti populo: Leſen, ugy-mond, ez az öröm, az egeſ népé.* Ezt az Angyalnak mondaſat igen ſepen, s-bű beſeddel megh magyarázza, az Szent Agoſton Doctor, mikor ily ir: *Ad omnes, inquit, pertinet gaudium iſtud, quia Chriſtus omnibus natus eſt, nec oportet triftitia locum eſſe ibi, ubi natalis eſt gaudiorum. Nullus arbitretur, ſe ab illa letitia alienum.* Minde-
nekre tartozik, ugy-mond ez az öröm, mert az Chriſtus, mindeneknek ſületet, nem is ſükſegh ott az ſomorufagnak helyenek lenni, az holot örömnék vagyon helye. Iſmet: *Si quis Sanctus eſt, gaudeat: quoniam accipiet remunerationem. Si peccator eſt, gaudeat: quia inviſitur ad veniam. Si gentilis eſt, gaudeat: quoniam admittitur ad ſalutem.* Ha ki Szent? Örül-

KARACSONRA VALÓ

lyön: mert az ú bentségenek jutalmát vessz.
 Ha ki bűnös? Örüllyön: mert az bűn bocsá-
 natyára hívogattatik. Ha ki pogany, örül-
 lyön: mert az idvöllekre bocsattatik. Ismet:
*Exultate ergo, Pueri Sancti. Exultate virgines
 sancte. Virgo peperit vobis, cui sine corruptio-
 ne nubatis. Exultate iusti, natalis est iustificatoris.
 Exultate debiles & egroti, natalis est Salvatoris.
 Exultate captivi, natalis est Redemptoris. Exultate
 omnes Christiani, natalis est Christi. Exultemus
 servi, natalis est Domini. Exultemus liberi, nata-
 lis est liberantis. Örüllyetek azért ti bñt gyer-
 mekek. Örüllyetek ti bñt bñzek, Szűz bñlt
 ti nektek, à kihez minden romlasnelkül me-
 hettek. Örüllyetek igazak, bñletese vagyon
 az meg igazitonak. Örüllyetek betegek es e-
 rőtlenek, bñletese vagyon az szabaditonak.
 Örüllyetek foglyok, bñletese vagyon az meg
 váltónak. Örüllyetek minnyajan Keresztye-
 nek, bñletese vagyon az Christusnak. Örül-
 lyúnk bñlgak, bñletese vagyon az Urnak.
 Örüllyúnk szabadofok, bñletese vagyon az
 Szabaditonak.*

III. Mit mond ez felől az bñletet Christus felől az Angyal?

Az Angyal, az ú mondasában, mint hogy
 ez előtt nagy örömet hirdete az Pastorok-
 nak, annak az örömnék okat jelenti immár
 meg, mikor így bñll: *Quia natus est vobis ho-
 die Servator, qui est Christus, Dominus in Vrbe
 David.*

peccatis. Mert ő szabadította meg az ő nepeket az ő bűneiből.

II. Christusnak mondgya, Az az, Fölkenetnek, mert az Görög ige *ἡγιστός* annyit tesz. Mely nevezettel az ő Királyságot és Papágot jelenti, mivel hogy azok kenettetnek vala föl az reghi időben az tiszte. Hogy pedig az Christus igaz Pap és Király legyen, ugyanint, ki az igaz Papnak és Királynak tisztiben eljart, ez előtt arról állottunk.

III. Urnak nevezi, Mellyel jelenti hogy mi ő neki örökseghi vagyunk, mint Urnak. Szabadító kellé rehat? Ez az, az született Gyermekek Iesus Christus, ki az ördögtől, pokoltól, karhozattól, &c. meg szabadított. Király kellé, az ki tegeket oltalmazzon és igazgasson? Az is ez. Pap nélkül búkolkodólé, az ki te eretted esedezzek és könyörögjön? Mindezeket ez egy születött Gyermekek Iesus Christus vitte, és viái veghen. Mert most is az ő mennyei Szent Attya előtt

Rom. 8. mi erettünk búntelen esedezik, mint Szent Pál mondgya.

Mivel erősíti az Angyal az pastorokhoz való bavat?

Hogy az pastorok az Angyalnak vigasztaló bavatban ne ketelkednenek, jegyet ad nekik, hogy az ő hitőket meg erősítene. Így áll azért: *Hoc erit vobis signum, invocabitis infantem fasciis involutum, jacentem in praesepe.* Ez

lehen.

leßen tinektek jegyül. Megh talallyatok az Gyermekeket be polalvan, es az jabolban hely-
 heştetven. Mire való ez az jel? Először,
 igazgattyá az Gyermekekhez az pástorokat.
 hogy annak kereseseben ne tevelyegnének.
 Másodszor, Külömbseget tesén ez Gyer-
 meknek orsága, es ez vilaghi orsag között.
 Mert ez vilaghi orsagh, ez vilaghi küllő fe-
 nyességgel ekesittetik megh. Ennek penigh
 az ő orsága, Mennyei fenyeéggel, mellyet
 az Isten mennyei Angyalok által akart ki
 nyilatkoztatni.

Micsoda innen az Tabuság?

Nem illik minekünk az Isteni, es az id-
 vösségre tartozo dolgokban, az mi okossá-
 gunkat követnünk, ha mindjaraft meg nem
 erthettyük is, hanem ezeket az Pástorokat
 kelkövetnünk. Latod, homalyosnak tet-
 fik ez ő nalog, hogy az Christus jabolban
 fekülgyek, de meg-is nem követik az ő tē-
 stőknek okosságát, hanem az mint megh in-
 tetnek, s-tanittatnak, elmennek, es megh
 talallyak az gyermekeket. Ugy mi-is, ha mit
 Isten igejében es idvösségünk dolgában
 nem értünke meg, megh ne vessük, hanem
 engedgyünk annak, mert az Istennek ugy
 tetsett, hogy az bolondságnak prę-
 dikallasa által idvözitse az
 embereket.

CONCIO OCTAVA.

Es lőn hirtelenfeggel az Angyallal,
Mennyei seregnek fokasaga, &c.

Negyedik es utolso reſe következik im-
mar ez Chriſtus ſületefenek historiajanak:
melyben, minek-utanna az Angyal, ki az
Paſtoroknak megh-jelent vala, tiſtit vegben
viven, meg irattatik minemű dolog történt.
Ket dologrol emlekezem azert moſt rövid-
deden.

I. Micsoda dolog történt, minek-utanna
az Angyal az Paſtorokat meg vigasztal-
ta? Mennyei seregnek fokasaga jelent.

I I. Az mennyei sereg, mit cselekedet?

AZ ELSŐRŐL.

Iollehet az Iſtennek dicsőſegenek tűn-
dőklő fenyeſſége, egy Angyalnak nyilatkoz-
tator es jelent volt elsőben meg, es az által
az egy Angyal által az Paſtoroknak: mind
azon által, hogy nagyob meltoſaga legyen,
es az Paſtorok az Angyalnak ſávanak inkább
hidgyenek, az ő Fianaſ ſületefet az öröкке
valo Iſten, több bizonyſágokkal akarta meg
ekſtiteni, azert mondgya az Szent Lukats
Evangelista, hogy mennyei sereg jelent
meg, mellyen nem egyebet ért, hanem az
több Angyalokat, kik ez egy Angyal melle
adták magokat. Ez-is penig nem törté-
ből lőtt, hanem az Iſtennek akarattyabol,
mivel

PRAEDIKATIO

mivel hogy az Angyalok szolgáló lelkek az Istennek akarattyanak engedelmessek voltak.

Miert lehet ez így ?

Elsőször, hogy az Pástorok, hitekben inkább meg erősítetnének : Csak az emberek között is az az szokás, hogy ha valamely dolgot erősíteni vagy bizonyítani kell, két vagy három tanu bizonyosság kívántatik, mint az Christustanít: De ime az örökre való Isten az ú Fianak születését, nem egy a vagy két bizonyossággal, hanem, ugyan sokaságú seregű Angyallal bizonyítja, kik egyenlő önnel akarattal való eneklésekkel tesznek az Christus felől, bizonyosságot, mint majd meghallod.

Másodszor, ezeknek egyenlő akarattal, értelmekkel és eneklésekkel az hitnek eggyesfeget akarta az Úr Isten minékünk commendálni.

Harmadszor, intettetünk, ez Angyaloknak példajokkal, hogy mi is egyenlő önnel, akarattal és enekléssel, ez felől, az születet gyermek Iesus Christus felől, bizonyosságot tegyünk, dicsírven, és föl magasztalván űtet, és örvendezven ű neki, erre int minket az Szent Pál Apostol is, mikor így áll: *Deus patientie et consolationis, de vobis mutuo idem sentire secundum Iesum Christum, ut unanimiter uno ore, glorificetis Deum, Patrem Domini nostri Iesu Christi.* Az bekecsnek és vigasztalásnak Istené, adgya ti nek.

Rom. 5.

KARACSONRA VALÓ

nektek, hogy ugyan azont ertsetek, az Iesus Christus szerint, hogy egyenlőkeppen egy fájjal, dicsőítsetek az Istent, az mi Urunk Iesus Christusnak Szent Attyat.

Micsoda innen az Tanuság?

Mely igen vetkezzenek, es mely igen utallya az Ur Isten azokat, kik az ő igijenek, sőt megh az Angyaloknak bizonyoságnak-is, kik ez vegre küldettettek, hogy az ő Fianak ülétesfe felől tanubizonyoságot tegyenek, nem akarnak hinni, megh tanulhattuk: az mineműek az Törökök, Sidok, Szeretfenek, Tatarok, &c. ezek az ő hitetlenségeknek büntetésef semmikeppen el nem kerülők. Mi az Istennek igéből meg tanittatván, higyük az Iesus Christust mi erttünk es az mi idvősségünkert ez vilagra üléttetettnek lenni, es remensegünket csak egyedül ő benne helyheftessük.

A Z MASODIKROL.

Mit cselekedik az à Mennyei seregh, mely az egy Angyal melle, ala jöven, es az Egből megjelenven, adgya magát?

Az Istent, ki az emberekkel ennyi jokat cselekedet, dicsőítik, es aldyak, hogy az ördögnek rablagabol azokat ki babaditotta az ő Fianak ülétesfevel.

Az ő dicsireteknek penigh reße három vagyon: Először, dicsőítik az Istent, es azt mond-

Az Angyalok es nekenek refzei.

I.

PRAEDIKATIO

mondgyak: *Gloria in excelsis Deo*. Dicsősség az magasságban Istennek. Mellyel két dolgot jelentenek. 1. Tiátetek mi legyen, mutatnyak megh, ez tudni illik, hogy az Istent bűntelen valo főval dicsirjek, Ezert eneknek Esaiasnal-is így: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sebaoth*. Szent, Szent, Szent az Seregeknek Ura Istene. 2. Az ő eneklesek haladason kezdik el. Mellyel kettőre tanitanak minket. Először, hogy meg tudnok magunkat azért meg váltattaknak az Christus által, hogy mind nyelvünkkel, s mind penig cselekedetünkkel, haladovoltunkat mutatnojok megh Istenünkhöz: mert az haladatlanfagert mint általlya Isten az embereket, es hogy meg-is bűntesse, sok példakkal megh mutathatnok, de rövid az idő. 2. Tanitanak minket, mi veghre bekellet mi velünk megh az Isten, az ű Fia által, ez vegre, tudni illik, hogy mi bennünk, az ű kegyelmenek es irgalmasságanak búcsógevel, az ű nevet nyilván valova tenné, mi is penigh az Angyalokkal egyűt űtet dicsirnök, aldanok, es mind örökke föl magasztalnok.

Masodszor, örvendeznek az Angyalok az ű eneklesekben, ez embereknek, es az mely kiváltkepen valo jót tőt az Isten az emberekkel, hirdetik, az penigh az jo mi legyen, meg jelentik, nem egyeb, hanem, az bekeleg, így főlnak azért: *Et in terra Pax*. Es ez földön

KARACSONRA VALÓ

földön bekefeg. Mellyel nem ez világi külső, mulando, csalárd es alhatatlan bekefeget ertenek az Angyalok, hanem azt az mennyei, igaz es allando bekefeget, mellyet az Isten mi velünk ez földön való bűnös emberekkel szerzet az ű Fiában az UR Iesus Christusban, mikoron az ű haragjat, mely mi ellenünk, az bűn miat vala, el vőtte es meg enyhítettet, s-kegyelmeben es jo akarattyanban be vőtt: Erről mondgya az űent Pal: *Eramus filij ira, & condemnationis.* Karkozatnak es haragnak valank ugy mond, fia! Ez penig az bekefeg mienknek mondatik, nem a-zert, mint ha mi bennünk volt volna, es miadtuk volna Istennek, hanem ezert, mert Istenben volt, s-Isten adta minckünk, minden mi erdemünk kívül.

Ephes. 2.

Micsoda itt az Tanusag?

Az Angyalok ez mondással intenek minket, az eggyeffegnek követelere, hogy minden irigyleget, haragot, gyűlölséget elta-voztatvan, az űep eggyeffegnek, bekefegnek, szerzetnek legyünk követői, ha ettől az bekefegtől, mellyet Christus szerzet, nem akarunk üressék lenni, es ugyan azon Istennek haragjában, honnan ki szabadultunk, uyjonnan ilmet esni.

3. Harmadsor, Ennek az hiveknek Isten-nei való bekelgetesőknek okat es kufsejet-is, honnan legyen ez bekefegh, megh jelen-tik az Angyalok. Nem egyeb penig, hanem,

Bene-

Beneplacitum Dei. Az Istennek jó akarattya, jó tetszése, azért mondgyak: *In homines benevolentia*, az emberekhez jó akarat. Ez pedig az jó akarat, nem az emberekben, hanem Istenben vagyon, és az Istentől az emberekre ármazik az Christus által, s az mely bekefegget azért mondánk Isten között és miközöttünk lenni, nem egyeből hanem ebből az Istennek jó akarattyaiból vagyon.

Micsoda itt az Tanúság?

Intettetünk itt, hogy az idősségnek dolgában semmit érdemünknek, és jó cselekedetünknek ne tulajdonítsunk, mert semmi hincsen mi bennünk oly, melyre való kepest valami jot érdemlenek, hanem csak mindeneket Istennek jó tetszésének és akaratjának, és ezért haláladással tartozunk ű Sz. főlségnek.

II. Tanullyuk meg, hogy Christus nélkül, sem Istennek halakat nem adhatunk, sem az igaz lelki bekefeg az embereknek nem adattatik, sem az Istennek jó akarattyaiban rebbétek nem lehetnek: Mivel hogy azért egyedül az Christusban választot minket, és ő benne vagyunk kedvesek, búkség, hogy ő benne, úgy mint idősségünknek kut-fejében és okában, reménységünket és bizalmunkat helyheztesűk. És az Poétával mondgyuk:

*Spes mea Christus erit semper fidißima rebus
Qui fuit in dubiis, anchora sacra meis.*

KARACSONNA VALÓ

Az az:

Az Christus, ki en-nekem minden ketteges dolgaiban, erős öblöpm és tamabom volt, most is, erős és batorlagos remenlegem, Amen.

CONCIO IX.

Es lön, mikoron őtülök az Eghben el mentenek volna az Angyalok:

Minck utanna az Angyalok az ő Enckleket, el vegezven, az Paſtoroktul el tavoztanak voln, mit cselekettenck, és minemű dologban foglaltak magokat az paſtorok, azt jelenti megh immar az Szent Lukats Evangelista, azt mondgya hogy, egy mas közöt beſelgettenck, az Christufnak megh keresefe felől. Ez jelen való letzket azért imez három dologban foglalom be tanufagnak okaert.

I. Mikepen és hogy hogy beſelgetnek az paſtorok, és mikepen forgolodnak az Christus keresefeben?

II. Mit cselekeſnek, megh talalvan az Christust, ezek az paſtorok?

III. Dolgokat el vegezven, minemű nagy örvendezeffel térnek haza?

AZ ELŐRŐL.

Mikepen és hogy hogy beſelgetnek?

Nem valami hijaban való, és haſontalan do

dologról sólnak és beszélnek ezek az pásztorok, az Angyalok túlők való el tavorasatán, hanem arról, az mit az örökke való lsten ő nekik Angyala által meg jelentet és nyilatkoztatot vala, tudni illik, az ő Fianak bújtetése felől, arról beszélgetnek, és az ő beszélgetésekben azt vegezik, hogy el indullyanak, és az Christust meg keressek, és azért sóllanak így is: *Transcamus Bethlehem usque*, Mennyünk el úgy mond, mind Betlehemig, és lassuk meg ez dolgot, az mely lött, melyet az Iſr meg jelentet nekünk. Nem is csak beszélgetik ezt őkn nyelvel, és nem csak vegezik vegezéssel, hanem ugyan cselekedetekkel is tellyesítik. Mert noha sok akadályok lehetet volna, mely meg tartoztathatta volna őket ez uttul, de űk azokat mind hatra hadgyak.

Micsoda akadályok lehetet volna?

Első ez, gondolhattak volna, ime etzaka vagyon, sok külömb külömb fele latások, játékok és varasások, s illetlen dolgok sóktak ejjel lenni, csudak, túndersegek, csalardságok és mellyek az embereket meg sóktak csalni, talam ez is ollyaten, nem igaz Angyal, nem igaz jelenés és latás, azért nem illik el indulnunk, és el mennünk, és gyúld meg csalattatunk. Másik, gondolhattak volna ezt is, hogy minem valami oly méltóságbeli emberel vagyunk, hanem csak szegény Pásztorok, nem vagyunk méltok

arra, hogy ilyen nagy dolog, minékünk meg
nyilatkoztassék. Harmadik, ha mi ezt egye-
beknek meg beszéljük, csak meg csufolta-
tunk, holott semmi oly bizonyossággal meg-
nem erősíthetjük. Negyedszer, az Hero-
destúl-is felhette nek és tarthattanak volna,
holott, tudnák az Davidnak familiaját, ű e-
lőtte, mint hogy abból kellett az Messiának
születtetni, gyűlölségben lenni. Ötödször, az
mely nyaj az ű kezekben biztatott vala, azt-
is felthettek volna, hogy miglen oda járna-
nak, abban valami kár lenne. De laddé űket
semmi meg, nem tartoztathattya, semmi
gondolkodásban nincsenek, és mentseget
nem keresnek, hanem minden testi okosko-
dást hatra hagyvan, hisznek és engednek az
Angyalnak szavának, és kebsék meg indulni,
az Messiának keresesére Betlehemben: A-
zert mondgyak ezt: *Eamus Berthehem usq*, men-
nyünk el mind Bethlehemig, és lassuk meg
ez dolgot, mellyet jelentet mi nekünk az Ur.

Micsoda innen az Tanuság?

Az igaz hitnek tulajdonsága, ha kiben va-
gyon, mi legyen, innen megtanulhatni, s ki-
tettük: Imezek: 1. Mivelhogy az mint szent
Pal szoll, az Istennek országa, nem beszéd-
ben és ígében, hanem erőben áll, ha ki azt
birni akarja, ne cselekedgyek meg csak az í-
gével, hanem az ű hitet cselekedetivel is bi-
zonyítsa. Azert mondgya az szent lakab-is:

Osten-

Ostende tu fidem tuam ex operibus tuis, & ego s. Iaco. 2. stendam. Mutasd meg h az te hitedet jo cselekedetiddel, es en is meg mutatom az en hitemet, jo cselekedetimmal. Latodé ezek az Paſtorok, nem csak beſelgetnek, hanem ugyan el-is mennek, annak kerefeſere, az kibben hiteket akarjak helyhezteni.

II. Mikepen ezek az Paſtorok, egy-maſt, ugyan ingerlik, es ſorgalmaztattyak ez ut-hoz, mellyel az ú atyaſui ſereteteket mutattatyak meg, mely az hitnek gyümölte: Igy mi is a mi hitünket ezzel mutaffuk meg, hogy egy maſt az Chriſtusnak kerefeſere, mely az ige halgatas által leſen mind példankal, cselekedetinkel, ſorgalmat, ſagunkal, atyaſui ſeretetünkkel, ſollicitallyuk, es ingerellyük.

III. Az hitnek gyümölte, az ſietes-is, mely minden okoskodást, es mentſeget hatra vét, hanem minden tehetſegevel azon vagyon, hogy mindeneknek fölötte es előtte Chriſtuſt, es az ú tiſteſſeget kerelſe: *Matth. 23.* mint ezek az Paſtorok, hatra hadgyvan minden okoskodást es mentſeget, ſietnek Bethlehemben, az Chriſtuſt keresni.

IV. Az igaz hit kibben vagyon, nem hívokodik, ſem az meg hallot igit, nem hadya magaban meg alunni, hanem az Iſten igejenek ſorgalmat ſaggal valo halgataſa: *Pſal. 1.* val es arról valo gondolkodással, magaban őregbiti es neveli.

KARACSONRA VALÓ

Miért kel ezeket meg tanulni?

Ennek okaert, hogy megh tudgyuk mely igen vetkezzenek azok, kik az igaz hittel dicsekedni lattatnak, azonközben penig ezeket az Paſtorokat nem követik, hanem az Chriſtus kereszſeben reſtelkednek, mellyet akkor cselekeſnek, mikor az Iſten igejének halgataſat nem gyakorollyak, ſőt minden ez vilaghi hitvan aprok dologert es hitſa-gert, es gyönyörűſegert el mulattyak, es ha halgattyak-is, nem igyekezik cselekedni es tellyeſíteni, hanem csak ſűlek mellől bo-csattyak: Ez illyetenek az Chriſtuſt megh nem találhattyak, es így időſſegőkben karé-vallarok.

AZ MASODIKROL.

Mit cselekeſnek ezek az Paſtorok megtalalvan az Chriſtuſt?

Noha az Chriſtusnak ſűletéſe clegh nyomorult es alazatos formaban, es allapatban lött, melyre való kepeſt az Paſtorok, igye-gezetekben megh tartoztathattanak volna: mivel hogy lattyk ez vilagnak itilletit, hogy avagy az Chriſtusban hívőknek ſegenyſegők, avagy az Euangeliumnak egy-ügyű tudománya, avagy ezzel eggyűt jaro ſok ke-reſt, avagy annak hirdetőinek nyomorult allapattyok megh borrankoztat ſokakat, es az Iſtennek igaz iſmeretitűl el ſakak. De ezek ſemmikepen hatra nem allanak, ha-
nem

nem mind addigh mennek, míg megh talál-
lyak, minck utanna meg talállyak, el sem tit-
kollyak, hanem közönfegeskepen ki hirde-
tik, mind azokat, valamellyeket az Angyal-
tul ő felőle hallottanak es tanultanak vala.
Mellyeket az kik hallanak vala, azt mond-
gya az Euangelista, hogy csudalkoztanak
es álmelkottanak rajta. Az Maria penigh,
mint hogy megh az ő meheben valo fogan-
tataskor, az Gabriel Angyaltul, az Christus
felől megh tanittatott vala, latvan ez Pásto-
roknak hirdetéseket azzal eggyezni, nagy a-
hítatóssággal halgattya, es fiveben is be ol-
tya, s meg is tartya. *Et conservabat omnia verba
ista Maria, in corde suo.* Es tartya vala, ugy-
mond, Maria mind ezeket az beszédeket az ő
fiveben.

Micsoda innen az Tanuság?

Nem kel minekünk az Istennek orsága,
az ő Anyaszent-egyhaza, es az igaz hit, s val-
las felől, ez világi kasdagiságból, fenyeffeg-
ből dicsőségből, s jó állapotból, itilletet ten-
nünk: Mert az örökke valo Istennek akarát-
tya ez, hogy az kikev vilag megh utal, sem-
minek tart, azokat választotta, hogy ez vi-
lagnak kasdagit megh fegyenitené, mint
Szent Pál szól, mellyert az Christus-is hálát
ad az ő Mennyei Szent Attyanak. Kiről odeb
fellyeb bővebben szólottunk. Nem kel te-
hat az Istennek híveink, ez világi sok nya-
valyakban, nyomoruságokban meg botran-

Matth. 11.

KARACSONRA VALÓ

Math. 5. kozniok, sem Istentől elszakadniok, hanem mindeneket bekevel inkább bennvedniök, mert az bekétség tőrőké az mennyeknek Orsága.

II. Az Egy-hazi szolgáknak tisztek és hivatallyok mi legyen, innen azt tanulhattuk meg? Ez hogy ne elégedgyenek azzal, hogy az Christust űk meg találtak és megh ismeretek, hanem egyebeket is ű fölsegének keresesére indítsanak és serkentsenek, mely úgy legyen, ha ez Pástoroknak modgyok berrint mindeneknek az Christust ki hirdetik, ki prädikállyak, és közensegessen ű rolla vallást tésnek: Mert az mint berrint Pál tanít: *Corde, creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem.* Szível legyen az hitel az igazságra, szájjal pedig az idvőslegre való vallas tetel. Christust is azért mondgya: *Si quis confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego illum, coram Patre meo caelesti.* Ha ki vallást tésen en felőlem az emberek előtt, en-is vallást tésnek arrol, az en Mennyei Szent Atyám előtt. *Qui autem negaverit me, & ego negabo.* Az ki pedig megh tagad engemet, en-is megh tagadom azt.

AZ HARMADIKROL.

Hogy hogy es miképen ternek hazajokban az Pástorok?

Minck utanna az Christust, az jásolban megh talállyak az Pástorok, es ki hirdetik, kettőt

PRAEDIKATIO.

kettőt mond az Evangelista felőlők. 1. Hogy az ú nyajjokhoz vissza térnek nagy örömmel, es azonközben az ú nyajokban, semmi kárt nem vallanak. 2. Hogy az Istent az ú jo tetemenyejert, ki őket az Christushoz jutatta, igazgatta es vezérlette, dicsirik es aldigyak.

Mit kell itt meg tanulni?

Először, hogy az igaz hit, vallas es tudomány, sem az Isten tiszteleti, akar kit-is hivatallyatul el nem vonson, s-meg nem tartoztat, mint az Apostolok példája meg mutattya, kik neha tisztekben jartak el, neha kezi munkat úztének, mint Szent Pál. Cót az Isten tiszteletiben jaroknak, munkajok, marhajok inkab meg aldatot. Azert mondgya az Christus: *Quærite primum regnum Dei, &c.* Keressetek előben az Istennek Országat, &c.

II. Ez Paſtoroknak példajok, inditsa minket-is erre, hogy, holott immar ú bent Fölsege mi nekünk is nem csak megh jelentette, az Christust, es ebben minden javai-ban reſse tött, hanem naponkent az ú ismeretiben, es az igaz hitben, bent igejének hirdetese által, nevel es ölegbit, mi-is ú Sz. Fölseget aldigyak dicsirik es magasztalljuk.

Kinek Szent Fiával es Szent Lelkevel,
legyen dicsőség, tiszteſſeg, birodalom, most es mind örökke,

A M E N.

E

Az

Congio
 Prima,

Lvaſſuk az Historia-
 ban egy nemű nemű
 Haſſenſtein Varosbol
 valo, Laſzlo nevű Cseh
 Ur felől; Hogy mikor
 az Romai Imperatortul
 követſegben bocsattat-

nek Török Cſaſarhoz, es uttyaban leven,
 menne Huſvet napjan, talalt volna egy ſan-
 to embert, ki az Eke ſarvat fogvan ezt ene-
 klette: *Surrexit Chriſtus hodie*, az az, föl tama-
 dot az Chriſtus ez ma napon. Mellyet mi-
 koron az Cseh Ur hallot volna, álmeſko-
 dot rayta, es parancsolvan az Kotſſſnak
 megallani, az ſzanto embert ſollitotta, es
 tudakozta tőle, ki ſoda volna es miert ene-
 kelne azt az eneket? kinek az ſzanto ember
 azt feleli, hogy ű Kereſtyen volna, es noha
 az Töröknek rabságban immar ſok időtű
 fogva tartatnek, mind azon által meghem-
 lekeznek arról az űről, mellyen az Ke-
 reſtyenek az Huſvet innepet ſentelnek: es

annak-okaert ebben az rabfagban is örven-
 dözne, hogy az Christus által az ördögnek
 es az pokolnak örökeke valo rabfagabol meg
 szabadittatot volna. Mellyet halvan az Cseh
 Ur, igen örült, es hogy az ő vallasaban alha-
 tatossan meg maradna fejen inte. S. kicso-
 da volna ugyan is szerető atyamfiat, az ki
 nem örülne, mikoron gondolkodik az Chri-
 stusnak ilyen jo tetemenyeről, hogy az ő
 halalanak es dicsőffeges föl tamad: sanak
 általa, az pokolnak örökeke valo melyféges
 tömlötzeből meg szabadittatot? O bezzeg
 sent, bezzegh örvendetes es vigasagos nap
 hát ez minékünk. Ha azért az madarak lat-
 van az Tavasznak jelen letet, sőt mint füvek,
 fák es minden allatok örvendeznek; Wen-
 nyivel inkább tehát mi tudvan jelen lenni az
 mi szabadulafunknak napjat, örvendezzünk;
 es az sent Daviddal mondgyuk, Iertek el Ps. 138. 8.
 örvendezzünk az Urnak. Az sent Pállal is: Phil. 4. 4.
 Iertek el örvendezzünk es vigadozzunk az
 Urban: Mert az mint sent Gergely Doctor
 mondgya: *Plus fuit ex sepulchro surgere, quam
 de Cruce descendere.* Több haszna volt az Chri-
 stusnak az koporsoból való föl kelesenek,
 hogy nem mint az köröly-farol valo le hal-
 lalanak. Mert ha föl nem tamadot volna,
 semmit minékünk az ő szenvedese es halala
 nem hasznalt volna: Ha az koporsóban ma-
 radot volna, nem őltt volna, ki ugy mint
 életnek fejedelme, hanem az ördögh, ki úgy

HUSVETRA VALÓ

mint halálnak fejedelme, az győzedelmes.
 Mich. 2. 13 De csak egyedül az Christus az győződel-
 mes. Annak-okaert emellyük föl hat az mi
 hűveinket, es ezt az draga Husveti kentset ke-
 resűk, mellyet meg találvan, meg is tartfuk,
 hogy örökke vele élhessűnk.

Sommaja az Euangeliumnak:

Ro. 10. 9 Sommaja imez Szent Pal mondasában
 foglaltatik be: Ha vallást tejedés az te had-
 dal az Ur Iesus felől, es el hiszed fivedben,
 hogy az isten föl támasztotta őtet az Halál-
 ból, idvözű.

Imez dologban áll azért ez Prædikatio-
 nak czélja, mellyet minékűnk ez mostani
 országn meg kel magyaráznunk:

Mikepen győzte meg, az mi idvözítő
 Urunk Iesus Christus az ő ellenfeget, es
 mikeppen őstogatta az hűveknek
 attul el nyert prædat?

A Z Historicusok az Eghig magasztallyak
 es dicsirik ez világh hadakozó Fejedel-
 meknek ellenfegekön vött győződelmeket.
 Gellius azt írja, hogy affele győződelmes Fe-
 jedelmek aranyas koronával föl ekesített-
 ven aranyas sèkerben hordoztattanak. Se-
 rostes Egyiptusnak Királya az ő rabfagabar-
 levő Királyokat fogatta be sèkereben, es a-
 zokkal vonatta magát. Camillus Vejis

Gell. The-
 aur. vita
 p. 43. 45.
 Serostes
 K. Alex.
 lib. 6. c. 6.

va-

PRAEDIKATIO

varosat megh véven, negy fejer lovakat
be fogvan hordoztatta magat. Severus Im-
perator negy Elephantokkal vonattatvan
Bekeret, ment föl palotájában. Aurelianus
Imperator, negy jarmos barvasokkal Pom-
peius lovak helyeben Elephantokat foga-
tot be.

Livi. de-
cad. 1. li. 5.
Severus.

Aure. Im.
Olaus lib.
17.

Pompeius
Fulgosus
lib. 2 c. 3.

De micsoda haszna vagyon ennek, hogy
effele pogany fejedelmeknek győzödelmes
voltokat samlallyuk elő? Igen keves. Kell
hat minékünk neznünk inkább arra az győ-
zödelemre, mely meg vagyon írva: 1. Sam. 17.
17. v. 5. holot David az nagy Góliatot megh
győzte, ott az nép nagy örvendezett az Da-
vidnak eleiben menven, kialtya vala az
Gloria, Victoria, az az, Győzödelem, Győzö-
delem: Az Saul az ellenfeleiben Ezert vert
meg: de az David tizezert. Mivel hogy pe-
nigh az David peldaja vala az Christusnak,
kialtsuk mi is az győzödelem vevő Christu-
sának enekelven: GYŐZÖDELEM, GYŐ-
ZÖDELEM vetettetet az pokolbeli Golia-
thon, el rantatot az praedalonak vara. Es
mikepen hogy David örvendez vala az le-
hova előtt, mikor az Frigynnek ladaja viséa
hozattatnek Githabol. Azonkepen mine-
künk is örvendeznünk kell, hogy az mi Fri-
gynknek ladaja, az Istenus Christus, kibem
minden kentsünk le tetettetöt: az koporfo-
ban nem maradot, hanem az ő maga men-
nyei erejevel ki jött, es az magasságban föl
ment.

1. Sam. 17.
v. 5.

1. Sam. 18.
v. 1.

Es 2. Sam. 6.
v. 5.

Col. 2. 9.

HUSVETRA VALÓ

ment. Erről szert az Christusnak győződel-
meről hollyunk mi mostan, es lássuk megh:
Miképen vitte végben ő Fölsege ezt az győ-
ződelmet?

E L Ó S Z Ó R.

Az ő maga saját testet igazan föl ta-
madtvan. Bizonyára ez minden győződel-
meseknek megh győzőjenek meltan mon-
dattathatik, ki az halálnak erejét el vőtte,
fennmive törtte, hatalmát meg rontotta, mi-
kor az halalban meg nem maradt, hanem
győződelmesen es igazan föl tamadt; mel-
lyet soha lenki világh fundamentumtól
fogva nem cselekedet, nem is cselekedhe-
tik. Mahomet az isten igéjének ragalmazó-
ja es őrdögli hazugsággal rakva leven, azt
mondgya vala, hogy ő maga erejéből föl
tamadt, de meg is el temetve vagyon,
sőt en is az Christusnak díesőfleges iültre
való eljöveteleigh. Az mi Fejedelmünk az
Ur Iesus Christus csak egyedül az, ki az ha-
lálnak, pokolnak kapuját törven, saját ere-
jével győződelmesen följött es föl tamadt.

DION, **DION** azt írta az Phoenix madar felől,
hogy egynchanjé szaz estendő mulva megh
isul, mely hogy igaz, bizonyára példáz-
za az mi igaz Phoenixoknak az Christusnak
halalbol föl tamadtlának általa való megh
ujjul. 1. Sam. 28. v. 8. Olvassuk, hogy
Saul az jövődó mondo őrdögöshöz
ment

PRÆDIKATIO.

ment, hogy az Samuel Prophetat az koporsóból ki hja es elő hozza, de az is csak valami jelenes volt es ördögi practika, mely az Samuelnek abrazattyat vőtte volt föl. De az Christus nem valami jeleneskepen, hanem igaz es természet szerint való testben tamadot föl. Erről mondgya Szent Agoston Doctor: *Mortuum Christum & Pagani credunt, resurrexisse autem propria fides est Christianorum.* Hogy az Christus meg holt, az Poganyok is hiszik, de hogy föl tamadot, csak az Keresztényeknek tulajdon hitekaz. Ez az mi valóságunk meg erősítetik sok bizonyosságokkal.

Elő bizonyfagh pedig az Szent Iras, melyben semmi kétség es nincsen; Mert az Christus meg holt, el temettetet, es föl tamadot az irasok szerint. Egynéhanyat azért az Szent Irasbeli bizonyfagok közül hozzunk elő; *Esa. 53. v. 8.* Az tőnlőczből es illetből föl vetettetet: de kicsoda magyarázhattya meg az ő sületet? *Psal. 136. v. 10.* Nem hagyod az en lelkemet az koporsóban, es nem engeded, hogy az te séted rothadatra jussón. *Psal. 110. v. 7.* Az udon az patak folyasból iszik. *Ose. 13. v. 14.* Az koporsónak hatalmabol ki vessem őket, az halaltul meg szabaditom, hol az te fulakozoh Halal? *Gen. 3. v. 15.* Az Ásóonyi állat magva megh tőri az Kőyonak fejet. *Ose. 6. v. 8.* Az ő kijövele halonlittatik az haynarhoz es az elsőhöz.

Második bizonyfagh: Az Peldak. I. Az Peldak.
Frigy.

HUSVÉTRA VALÓ

- Exod. 34. Frigynék Ladaja építették Cedrus fabol,
 7. 5. hogy az fergektől meg ne eméskedjék. A-
 zonkeppen az Christus az halaltól és ördög-
 től meg nem eméskedhetet, mert ő az frigy-
 nek ladaja, mely Sethim, az az, rothatatlan
 fabol építettett. II. Az Adamnak elaluva-
 sa és fölserkenése, peldázta az Christushnak
 halalat és föl tamadasat: mert mikenpen
 Gene. 2. Adam az alom után föl kelven, meg esmer-
 7. 21. 22. te Evát oldalabol valónak lenni: azonkep-
 pen Christus-is föl tamadvan az halalbol e-
 pite az Anyaszent-egyházat az ő oldalának
 febeiből, az mint szent Agoston mondgya.
 III. Isak az aldozatnak tűzere vetteten,
 hogy megheghjen: mind azon által meg
 Gen. 22. szabadztatik az Angyal által, peldaja volt, az
 7. 8. Christushnak keresztfa valo aldozattyának
 esisten erejével halalbol valo föl tamadasa-
 Gene. 39. nak. IV. Iosephnek tömlőczben valo vet-
 7. 20. 4. tetése, es nagy tisztességre valo ki hozattata-
 sa, peldázta az Christushnak halalbol valo föl
 tamadasat, ki mennyet és az földet bírja. V.
 Dan. 6. Daniel az Oroslanyok veremből meg
 21. 22. 24. szabadulvan, peldázta az Christushnak koporfo-
 bol valo ki szabadulását. VI. Ionas az Czet
 hálnak gyomraba, harmad napigh volt, es
 harmad napra az parazra ki adattatott: azon-
 keppen az Christus harmad napig az föld-
 nek gyomraban volt, es harmad napra el-
 venen az koporfoból ki jött. Matth. 12. v. 40.
 III. Elő Bizonfa- Harmad rendbeli bizonyfagh: Elő bi-
 gok. zon-

PRAEDIKATIO

bizonyságok. Azok pedig ket felek: tudni il-
lik, Mennyeiék és Földiek.

Mennyeiék az Angyalok, kik az Christus-
nak föl tamadasát bizonyíttyak ketkeppen. Mennyei-
iek az An-
gyalok
Marc: 16.
v. 6. 7.
Először írávokkal: Mert így íolnak, az Iesus
kit kerestek, nincsen itt, mert föl költ, és
intestetnek: Ne fellyetek. Másodszor, cse-
lekedetekkel: mellyel bizonyíttyak az Chri-
stus az koporsóban nem lenni. Mert megh
mutattak az helyet-is, melyben az Ur fekűt,
űresnek lenni. És megh tanítottak, holot kel-
lene keresni tudni illik, Galilæában. Kit ha
ott nem találhatnak, hamis tanaknak bizo-
nítottak magokat lenni.

Földiek. Először, Az Vitezek és el-
gek, kik az koporsótul el futnak holt élve-
nen, el hagyvan az ő allásokat. Másodszor,
megh jelent az Maria Magdolnanak, és E-
mausban menőket tanítványoknak: annak-
utanna egyűt leven az tizen-egy tanítvá-
nyoknak-is megh jelentette őnnön magát.
Peter-is, ki az koporsóban az lepedőt latta,
és az kendőt mely az ő fejenel volt, bizon-
sága. Somma szerint Dótsör jelent megh az
ő feltamadasának napján.

Földi bi-
zonyságok

Miert kel ezeket értenünk?

Az mi hitünknek meg erősítetere: Mert
csak valami gondolt beűd vala először meg
az Tanítványok előtt-is, az Christusnak föl
tama-

HUSVETRA VALO

tamadása. Az Athenasbeliek-is mikor hal-
 lanak az Pal Apostolnak Christus föl tamar-
 Adá felől valo prædikallását, csak hijaban
 Ioh 20:29 valo bebednek tartyak vala. Thomas sem
 Epiphan. hiba vala föl tamadotnak lenni. Epiphanius
 hanc. 27 azt írja, hogy Cerinthus is tagatta az ő föl ta-
 madását. Ennek-okaert mondgya Szent
 2 Tim. 2:8 Pal: Megh emlékezzel rolla, hogy az Chri-
 stus föl tamadot az halalbol. Sőt ha az Chri-
 stus föl nem tamadot volna az halalbol, hi-
 1. Cor. 15:7 jaban valo volt volna az mi prædikallásunk,
 7. 14. Plin. 11. 7. hijaban valo hitünk is. Plinius azt mond-
 gya, hogy isten nem cselekedheti azt, hogy
 az kik meg'holtanak meg' elevenedgyenek,
 es az halalbol föl tamadgyanak. De mi ez-
 zel szemközö dolgot bizonyíthatunk az Szent
 Irasbol, mint ez prædikationak vegeben
 meglathatod.

... az anélkül is, hogy...

... az anélkül is, hogy...

II. Con-
 cio. Az
 ellebbi
 Concor
 elo szam-
 lalvan
 rovide-
 den ugy
 kezdgy
 itt el.
 Eph. 4. 8.
 Col 2. 15.
 Julius
 Caesar.

Az ő ellenségit hatalmason le tapod-
 van. Az Romai Fejedelmek, győzödelmet
 veven az ellenségeik, az foglyokat az
 győzödelmes helyer előtt viterik vala, az
 többi utanna megyen vala. Ugy az Chri-
 stus-is fogva vitt az ő ellenségit, az halalt,
 rudni illik, az ördögöt, es az Poklot. Fogva
 vive az foglagot. Megh főtvan az feje-
 lemsegeket, es az hatalmassagokat mutogata
 batorlaggal. Julius Caesar győzödelmet vő.

VEN,

PRÆDIKATIO.

ven, ilyen helyes beszédet szól vala: *Veni, vidi, vici*. lőttem, lattam, megh győztem. De sokkal helyesben az Christus felől ezt mondhatni. Anno 1398. Bajazethes, negyedik Török Császár, ki az Keresztyeneket igen meg remítette vala: mikor Tamerlanes nevű Tatar Császártul meg győztettetet volna, megh fogattatván, es vas rostelyban rekesztetven, egész Asian süllel hordoztatek, es Tamerlanes hatara hagvan ül vala föl lovára, mellyet mikor az Keresztyenek hallottak volna, minemű nagy örömökre lőt legyen, hihető dologh. Vala minekünk is ellenfe-
günk nagy es ísbonyu, de ezt az Christus meg győzte, meg kötözte, megh rogtotta, es fogva vitte, az halalt meg erőtlennitette, az poklot sámbér-ijjal által lútte, mit felünk, s-mit rettegünk hat? Ez amaz Adonibezech, ki az hetven Kiralyokat ástala alatt mint egy ebeket ugy tartott *Indi. 1. v. 1.* Ez amaz igaz Iosue, ki az öt Kiralyokat, kiket Iosue megh győzött vala, föl akasztata. Ez amaz Herculel-is, ki megh győzte amaz három fejű Cerberust, ugy-mint: 1. Az Halalt. 2. Az Ördögöt. 3. Az Poklot. Mert ű maga mondgya *Matth. 12. v. 29.* Hogy ű az ki erősebb le-
ven, be ment amaz erős fegyveresnek az Satannak hazában, es vitte megh győzven, minden hazat el prædálta. Bizzatok azért, en megh győztem ez vilagot, azt mondgya.

Ioh. 16. v. 7. v. 11.

Anno
1398. Ba-
jazethes.

Ios. 10. 25.

Mi

Micsoda innen az Tanuság?

Ez, hogy az Christus, nem az Angyalok-
nak segítsegek által, sokkal inkább hat nem
az embereknek szolgálattya által, hanem
sajat es fölséges hatalmával tamadot föl,
nem búkölködven senkinek segítsege nel-
kül. Ez azért az mit ű maga mond: Kontsa-
10a. 2. 19. tok el az Templomot, es harmad napon föl
10a. 5. 21. eppitem űtet. Az miképen az Atya tamast
halottakat, es megelevenit: azonképen az
10a. 10. 18. Fiu-is, az kiket akar megh elevenit. Hatal-
mam vagyon le tenni az életet, es ismet föl
venni űtet. Szent Gergely Doctor-is így áll.
Mori dignatus est ex voluntate, sed resurrexit pro-
priestate. Halálra meltoztatot akarattya-
1 Jan. 17. bol, de föl tamadot saját hatalmabol. Pel-
35. daja vala ű neki David, ki az Oroslant es az
Iul. c. 14. Medvet veri vala. Samson-is, ki az Oroslant
7. úgy faggattya vala mint egy gödölyet.

Miert kel ezeket nyteni es tudni?

Ennek-okaert, hogy mikor minden felől
fok nyomorúsagokkal, örnnyúl verettatunk,
vagy ellenfegtül habozgattatunk, megh ne
reműllyünk, se kétségben ne essünk, hanem
ezzel az mi győződelmes Urunknak az Ur
Iesus Christusnak hatalmával vigasztalljuk,
gyamolitsuk, es biztatjuk mi magunkat, el-
hiven, hogy azoknak minden gonoszte-
nünk való igyekezeteket semmive teszi, ha-
talmokat el rotya, erejeket el vesi, es min-
ket

PRAEDIKATIO.

ket azok alól hatalmasson meg szabadit.
Ha azért Isten velünk, vallyon s-kicsoda le- Ro. 8. 31.
het ellenünk.

Si mundus hic Daemonibus.

Scateret sicut vermibus.

Nil timeremus anxie

Vincemus tandem strenue.

Az az:

Ha ez világ ördögökkel,

Buzogna-is mint fergekkel.

Semmit nem félnek reketven,

Meg győznők mert őt nagy főnnyen.

HARMADSZOR.

Az ű győzödelmet csudalatosképen
ki jelentven. Mert ez az győzödelem három
okaert melto csudalatra. 1. Hogy az Chri-
stus föl tamadot, az koporso be zarolva le-
ven. Az Samsonnak Gaza Varosabol valo
szabadulasa az Varosban lakozoknak nagy
csudajokra valo; mert holott űtet.eyjel be
zarlottak volna, ehittek volt azt az Philis-
teusok, hogy nem lehet modgya az maga Judic. 16.
megszabaditasaban. De Samson az lakato- x. 3.
kat le verven, es az Kaput hatan ki viven,
megszabadula. Azonképen Christus-is, noha
be zaroltatot valo az Koporsóban, es az vi-
tezeketől őriztetnek, mind azon által, az ű
Isteni erejevel ki jöve abból

Vallyon s-nem eleggé meltoe csudara es

almelkodasra, ez az szabadulas? *Pli. lib. 8. c. 24.*
 azt írja egy kis allat fölől, kinek neve Ichne-
 umone, mely csak Egyiptomban talaltatik,
 hogy habalos bayt viu amaz nagy Crocodi-
 lus nevű Sarkannyal. Hogy penig ezt az nagy
 allatot meg győzhette, azt írja fölőle, hogy
 gyakorta sikeres sarban be martya es keveri
 magát, es az Napnak melegsegenel megh
 barastya, es ezt gyakorta cselekedven, mint
 egy pantzellel magát be borittya, es ugy me-
 gyen semberen, es farkat föl emelven isbo-
 nyu nagy hijaban valo útfelől az nagy al-
 latnak el ugrik, ezt mind addig cselekefi,
 miglen vgyazasban leven, es fejet megh hor-
 gasztvan az Crocodilusnak terkaban ugrik,
 es mertelenséggel gyomraban ala menven,
 ki ragja, es ugy eppen megh szabadul. Ugy
 Christus-is amaz nagy pokolbeli Crocodi-
 lust az Satant meg győzven, önnön maga az
 koporsóban be zaroltatvan, eppen ki saba-
 dula. Erről mondgya Szent Gergely Do-
 ktor: *Christus resurrexit clauso sepulchro mirabili-
 ter.* Az Christus, be zarolva leven az kopor-
 so, csudalatoskepen föl tamadot. Athana-
 sius-is: *Ille sa virginitate natus est, es ille sa lapide
 resurrexit.* Szüzességgnek megh segefe nélkül
 születtetet, es az kinek megh illetese nélkül
 tamadot föl-is.

Mit tanulb itt?

Ezt, hogy a Christus oly Ur, kinek min-
 den allatok e gedelműek, ugy mint ki

PRAEDIKATIO

minden allatoknak autora, szerzője, mint
 binten hogy az koporso be teve leven, mind
 azon által, engedet az Christus testenek,
 hogy meg illethetetlenül belőle kijöhetet.

I I. Csudalatos föld tamadása, mert föld
 indulással lött. Negy rendbeli föld indulást
 olvassunk penigh az szent irasban. Első, az
 Törvennek ki adattatafakor, az holot fenyi-
 tek es átok hallattatik. Másik az Christus
 benvedesekor, holot ez átoknak foglaltata-
 sa leßen. Harmadik az Christus föld tamada-
 sakor, az holot változas lattatik, ugy mint
 az haragnak kegyelemre, az firalomnak ö-
 römre, es az halálnak életre való változása.
 Negyedik leßen az utolso iteltkor, holott
 mindeneknek be tellyesedese leßen. Főm-
 pejus dicsekedik vala, hogy egy labanak
 toppantásával az egész Italiát föld haborithat-
 na. De ez az, az Christus tudni illik, ki min-
 den dolgokat vegben vihet, es az kinek ha-
 talmara, föld csak intesere is minden allatok
 megresketnek.

Exod. 19.
 v. 16.

Psal. 18. 3.

Mat. 27.
 v. 52.

Matt. 26.
 v. 2.

Pom-
 iusnak
 kevelyse-
 ge.

III. Csudalatos föld tamadása, mert sok
 halottak, kik az előtt megholtanak vala,
 föld tamattanak vele egygyüt, es sokaknak
 megjelentenek. Peldaja volt ennek az Eli-
 fäus, ki az csontokat meghilletven, megh-
 elevenedet es föld tamadot az halot.

2. Reg. 13.
 v. 21.

Micsoda mind ezeknek haszna?

Szolgat ez az mi vigasztalunkra: mert
 miképen az Christus az mi fűünk föld tama-

HUSVETRA VALO

Ephes. 4. dot, azonkepen mi-is tagjai, föl tamadunkl
 23. Ezzel vigasztalta magát az Szent Iob is, meg
 annak előtté sok idővel, minck előtté az
 Christus búletet, megh holt es föl tamadot
 volna; mikor így föl: Tudom hogy az en
 meg váltóm el, es engemet az földnek pora-
 bol föl tamaßt, &c. Annak-fölötté az Chri-
 stus is az föl tamattaknak első söngejenek
 22. 23. mondattatik, es első búlótnek az halottak
 Col. 1. 11. közzül. Mikepen azért az Christusnak föl ta-
 1. Theff. madasának fundamentoma, ugy az mienk-
 14. nek is nem egyeb, hanem az Istennek igaz-
 1. Pet. 1. 3. sága es hatalma, mely megh jelentetet az
 Phil. 3. 20. 21. Christusnak föl tamadasában. Erről mond-
 gya Szent Agofton. *Surrexit Christus ut se resur-*
recturum non dubitaret Christianus. Föl tamadot
 az Christus, hogy az kereszten ember ne ke-
 telkednek maga jövendőben valo föl tama-
 dasa felől. Mivel hogy peniglen az mi föl ta-
 madasunk felől, sok sents irasbeli bizonyfa-
 gok vadnak, s-nem is hetelkedik az keresz-
 tyen ember, ebben megh tanittatvan az
 Istennek igejéből búváb bešeddel, erről
 most nem šollok.

NEGYEDSZER.

Az nyert praédát sok külömb külömb
 felekepen az hiveknek őštoogatvan. Bezzog
 sok Husveti d. sága kentseket šörzöt es őšto-
 gatot minckün, az Christus. De azok köz-
 zúl

zúl csak nemelleyeket sámlallyunk ez mosta-
ni oraban elő.

I. Præda. Az GYŐZŐDELMESE ZASZLO, Ro. 4. 25.
melyre le irattatot az Istennek IGAZSAGA. 8. 34.
Mert az Christus halálra adatot az mi bűne- 1. Cor. 15.
inkert, es föl tamadot az mi megh igazula- 7. 18.
lunkert. El verettetik az hamissag, es hozat. 1. Pet. 3. 21.
tatik örökre valo igazsagh. Az ki hat dicse- 22.
kedni akar, az Urban dicsekedgyek. Dan 9. 24
1. Cor: 1.
7. 30.

II. Præda. Az GYŐZŐDELMESE KESZ- Ro. 5. 18.
KENŐ, mellyel el törli az mi köny-hullatafin. 102: 20. 12.
kat. Az Maria áll vala kívül az koporsónal
firvan, &c. Es monda neki az Iesus: Mit
firs Abáonyi- allat? Ismet: Ne hab rodgyek
meg az ti sívetek. Chrysoftomus is így holl: 102 14. 1.
Si legendum est, luget diabolus. Ha firni kel, 102 13. 4.
jon az ördög. Szent Bernhard-is: *O felices la-* Chryso-
chrima, quæ abstergantur manu Salvatoris. Bernhar-
boldog köny hullatafok, mellyek az Babadi- dus.
tonak kezeivel el töröltetnek. Ismet. Az ti
Somorusagtok örökre fordul.

III. Præda. Az GYŐZŐDELMESE KÖNYV. Rom. 6:
Melynek első levelen ez irattatot: Elte- 2. 3:
mettettünk az Christussal az Keretség által usque ad
az halálban: Hogy mi kepen az Christus föl 7. 15. & 7.
tamadot az halálból, az Atyának dicsőlege- 7. 4.
re, ugy mi is ugy életben éltünk. Ismet: Tis- 1. Cor: 5.
tislatok ki magatokból az regi kovást. Hogy 7. 25.
az kik élnék, ez utan nem magoknak éltye-
nek, hanem annak az ki ú erőtök megholt
es föl tamadot. Az második levelén ez irat-

- 10.20.17. tatot : Mond megh az en atyamfiainak : Be-
 sellem az en nevemet az en atyamfiainak.
 10.15.14. Ismet: Tien baratim lestek. Vallyon s-in-
 kab mi lehet ennel nagyobb vigasztalas? mi-
 10.20.17. kor így föl az Christus: El megyek az en
 Heb. 2.17 Atyamhoz es az ti atyatokhoz. Bizony hát
 Col. 1.12. Christushnak atyafiai vagyunk, nem csak az
 102.14. 3. embersegre nevezve, melyet föl vött, hanem
 az örök életnek öröksegere nevezve-is. S-ezert
 szabadított minket megh az büntül, hogy an-
 nak az ő országának es dicsőségének örökös-
 sive tenne minket. Ennek azért az mi fe-
 jünknek az Ur Iesus Christushnak, Szent At-
 tyával es Szent Lelkevel egyetemben, le-
 gyen dicsőség, tisztesség, mostantul fogvan
 mind örökre, Amen.

Concio
 Tertia.

1. Cor. 5. v. 7. Tisztítlatok ki magatokból az reghi kovást, hogy úy testek legyetek, &c.

HOgy ez igiknek magyarázattya világosb értelemmel legyen: Először lassuk summajat, az utan reseit. Harmadszor, minemű tanuságokat adgyon ez igikből az Istennek lelke előnkben, vagyúk esünkben.

Sommaja ez: Az Szent Pal ezekben az igikben tanít es int, az bent, artatlan es kegyes életnek követesere, mely illeti azokat kik keresztyenek es az Christus által megtartatni akarnak.

Re-

PRAE DIKATIO:

Része lettő vagyon. Az első része, megh mutattya mit kellyen cselekedniök azoknak, kik az Christus által meg akarnak tartatni es élni; Ezt tudni illik, hogy minden kovást ki tisztítsanak magokból.

Az második részben az Szent Pal teríti az ő szavat az Husvet innepere, es megh mutattya miképen kellyen azt meg Szentelni, tisztaságban tudni illik, es artatlan életben.

Tisztítlatok ki, úgy mond, magatokból az reghi kovást, &c. Első része ez leczkenek ez, melyben megh mutattya, mit kellyen az hiveknek cselekedniök, ezt, hogy az kovást ki tisztítsak magokból. Itt ezeket lássuk megh.

I. Mit ért az Szent Pal az kovásnak nevezetén?

II. Micsoda az, a kovás?

III. Mit kel azzal az kovással cselekedni?

Mit ért az kovásnak nevezetén?

Nem egyebet, hanem az bűnt, mind azt, valami az Isten törvényével, akarattyaival ellenkezik, es valamit az Ember az ellen vagy gondol vagy cselekedőik. Erről mondgya még az pogany bölcs-is Cicero: *Peccatum est tanquam transilire lineas*. Az bűn nem egyebet, hanem az lineának által hágása. Valaki tehát az Isten igéjének es parancsolattya-nak lineáját által hágja, akár cselekedetivel,

Cicero 3.
paradox.

vel, akar becsedével, akar gondolattával
bűnt cselekedik az, s-ezt nevezi az Szent Pál
kovásznak. Ugyan ezent erti ő maga az Chri-
Matth. 8. stus is, mikor így szól: *Cave vobis, à fermento Phariseorum & Herodis.* Meg ojjatok magatokat az Pharisausoknak és az Herodesnek kovásbatul, az az, az kép mutatástul és egyéb tisztátalan cselektül, és hamis tudomantul, mellyel a Pharisausok és az Herodes rakvak.

Miert nevezi az bűnt kovásnak?

Tulaydonlagára és természetire nevezte? Mert miképen hogy, noha az kovás kitfin, és semminek tetésének, de azért oly ereje vagyon, hogy ha, ugyan sok list közbe elegyítessék is, megh hattya, föl puffasztja, azt erőt ad neki: Azonkeppen az bűn-is, egy elsőben, mikor cselekedtetik, kitfinnek, és semminek tetésik, úgy annyira, hogy az ki azt cselekedéi, nem itili véscdelmesnek és karhozatosnak lenni; de azért, ha az embernek belső részeiben beférkezhetik, az egész természetet el hattya, az indulatokat főröz az emberekben, mellyel Istennek és az ő Szentigejenek és akarattyanak ellene jár, mely miatt az ember Isten előtt kedvetlennek lesz. Erre nevezte hasonlittatik tehát az bűn kovásához.

I I. Mi sodas ez az kovás?

Reghinek mondgya: Tisztítások ki ugymond,

PRAEDIKATIO.

mond, magatokból az reghi kovást. Miert
mondgya reghinek? Eredetire nevez: mert
az, nem mi raytunk kezdetett, hanem az mi
első súlenkőn Adamon, es ő rolla im-
mar mi rejank, kik akkor az ú ágyekaban
valank es mind a mi maradékinkra-is el bár. Prov. 20.
mazot, ugy annyira, hogy nincsen senki im-
mar ki azt mondhatna, rista az en éivem az
bűntől, holott az mint az Propheta mond-
gya, *Septies in die cadit justus*, het bér az igaz el
esik napjaban. *Et Psal. 51. In peccatis concepit*
me mater mea, &c. Bűnben fogadot engem az
en Anyam az ú meheben, bűnben löttem
ez vilagra-is, sőt minekünk jarasunk, mozga-
sunk, es minden cselekedetünk csak mind
bűnben vagyon. *Remigius in Psal. 98. Nullus est*
ita Sanctus, ut omnino careat peccato. Nincsen
senki oly bēnt, hogy tellyességgel bűn-nel-
kül legyen. *Beda in Psal. 129. Nec sanctus quis-*
quam in carne constitutus, peccata ad integrum
cavere potest. Egy bēnt is nincsen, ki mig az
testben el, hogy az bűnt mindenestől elta-
voztathassa. *Gregor. in lib. 1. Reg. Sine peccato*
etiam viri electi esse non possunt. Megh az valas-
tottak sem lehetnek bűn nélkül. Így hat re-
ghi az bűnnek kovással.

Mit kel ezzel az reghi kovással
cselekedni?

Azt mondgya bēnt Pal: Tifliszátok ki ma-
gatokból. Miert? ketőkat mondgya. 1. Vē
firas

fitis nova massa, hogy uy testava legyetek, mi-
 vel hogy kováss nélkül valok-is vadtok.
 Mondhatnad: Ha kováss-nélkül valok va-
 gyunk, miért mondgya még-is hogy azért
 tisztítok ki magunkból az kováss, hogy az
 nélkül leven, uy testak legyünk? Felelet. Az
 Szent Pal Apostol ez mondasban nezett az
 Istennek kegyelmere, melyből az valasztot-
 tak el hivattattanak vala, hogy uy emberek-
 ke lőnnének es minden reghi bűnnek ko-
 vássat magokból ki vetven, Istennek elei-
 ben allatnak únnón magokat. Ennek az I-
 sten hivatallyanak valakik engettének vala,
 azokat mondgya Szent Pal kováss-nélkül va-
 loknak: de mivel hogy még azokban-
 is, az bűnnek taploja es maradekja bennök
 vala, annak az bűnnek kicsin maradekjanak
 ki tisztításra inti őket, hogy egészen uy
 testakka legyenek. Hasonló bölcsnek mod-
 gyával el az Christus az Tanítványokhoz Jo-
 han. 13. 15. *Iam vos mundi estis propter sermones me-*
os, cui credidistis: Imma! ti tisztak vattok az
 en beszédimert, az kinek hittetek, tisztaknak
 mondgya, maga bennök vala romlandóság;
 Igy argumental hat az Szent Pal itt: Valakik
 az Euangelium prædikallásanak általa az
 Christushoz hivattatvan, engedtenek, es
 Szentül kegyessen elne, azokban még az
 bűnnek sikraja, taploja, maradekja bennök
 vagyon, mellé t ki kel magokból tisztítani-
 ok. De tinektek így vagy n dolgotok, mert
 ti

PRAEDIKATIO.

ti el hivattattatok az Euangelium által, engedtetek is az hivatalnak, sőtül es kegyesen is éltök, de azért bennetek még is az bűnnek taploja, sükraja. Annak-okaert tisztitotok ki magatokból azt is, hogy uy testavalegyetek.

Micsoda itt az Tanuság?

Ez, minden Kereszten embernek tisztis es hivatalya ez, hogy nem csak külfőkepen igyekezzek életet s erköltsét jól viselni, hanem belső rebeiből is igyekezzek az gonos indulatokat ki vetni, mert az mint az Christus mondgya Szent Mathenal, *Omnes male actiones ex corde proficiuntur*, minden gonos cselekedetek onnan belől az szüből származnak. Leo Papa is ezért mondgya vala: *Cor Leo. hominum cognoscitur ex operum qualitate*. Az embernek ugy-mond, sive meg ismertetik az cselekedeteknek mi voltából. Ha azért belső rebeiben az embernek leßen az ková, hasonaltalan leßen külfő munkaja es igyekezzeti, mert annak ereje ki hatvan, az eges testet el savanittya hijaban valova teszi. Ennek igazsaga meg tetdik az Iudanak Kirallyanak példajokból, az kik noha az balvanyimadafnak alkolmatossagit jo rebere ki tisztitottak vala, de mint hogy annak valami rebet meg hattak vala, ismet az Iuda nemzetsege az balvanyimadafra hayla. Min teneztül ki kel hat az bűnnek ková, sőt az embernek magából

HUSVETRA VALÓ

bol vetni es tisztítani, ha ki akarja, hogy erőt ne vegyen.

Kiknek tisztek ez ?

Először, az Egy-hazi szolgáké, hogy azok hízeltkedésekkel, eggyezésekkel, halgatófokkal, es rőstflegekkel, az bünt az ő halgatójokban ne nevellyek, hanem meg fedgyek es dorgallyak, hogy néma ebeknek ne találtaflanak, mert az ú kezekből varja Isten ki, ha az ember el vés. Másodszor, az tiszt viselőké, es cseledes embereké, hogyha azok is lattyak az bünt, az ú alattok valok között, meg büntessék, sőt megh csak az gonosoknak tarsalagokban lenni se hadgyak, mert:

Corrumpunt bonos mores consortia prava. Az gonosokkal való tarsalkodas, megh vesztegeti megh az jo erkölcsöket is. Seneca: *In vitia alter alterum trahimus*, eggyikünk az másikunkat az bűnre ugyan tasította. *Vnaq; conspectu livorem ducit ab ira.* Eggyik szóló sem az másiktul lagyul megh. Erre való nevezve Epictetus azt mondotta. *Tribus modis considerandum est cum quibus conversamur.* 1. aut sint nobis praestantiores. 2. aut inferiores. 3. aut aequales. Si sint praestantiores, ab iis discendum est: Si inferiores, docendi sunt: Si aequales, cum iis consentiendum. Harmat kel meg gondolni azokban, kikkel tarsalkodunk. 1. Hog, avagy mi nálunknál fellyeb valok egyenek azok. 2. Avagy alab valok. 3. Avagy egyenlők. Ha fellyeb valok,

tanuljunk tőlök. Ha alab valok, tanítsuk őket. Ha egyenlők, eggyezzünk velek, kiválte-
 kepen az jobban. De mely igen vetkezzenek
 ez ellen, mind az Tanítók, az bűnőket nem
 fedven, sőt el halgatvan es velek eggyezven:
 mind peng az Tiszt. viselők, es cseledes em-
 berek az ő alattok valokban, es cseledgyők-
 ben, az vetkeket nem büntetven, jól lattyuks
 innen vagyon, hogy az bűn, mellyel Isten az
 haragra gerjedtetik, naponkent nevede-
 dik. Valaki annakoert akarja, hogy az ő
 Ecclesiája, Varosa, Faluja, Haza es tarsasaga
 tistita legyen, az bűnnek jó idejen ellene ál-
 lyon, hogy ne öregbedgyek.

II. Ki kel tistítani az regi kovást magunk-
 bol, ezért: *Quia Pascha nostrum pro nobis immo-
 latum est Christus.* Mert az mi Hufveti Bara-
 nyunk az Christus mi erettünk aldoztatott
 meg. Itt az Szent Pal hasonlatosságot vesén
 az regiektől, kiknel mindenek peldakepen
 lešnek vala, mely peldaknak valosaga na-
 lunk vagyon. Mert miképen az Sido nepnek
 Isten parancsolta vala, hogy az Hufveti Ba-
 rant, az Egyiptombeli valo meg Babadulaf-
 nak emlekezetire meg aldozzak, akkor azt-
 is parancsolta, hogy hét egész napig, kovás-
 talan kenyérrel éllyenek, az ő hazokbol
 minden kovást ki vetven. Azonkeppen,
 mint hogy minekünk is vagyon Hufveti ba-
 ranyunk, ki az magas kerešt, annak oltaran,
 mi erettünk meg a Szentatott, ki által, a lelki
 Egyi-

HUSVETRA VALO

Egyiptusbol, az őrdögnek, pokolnak, kar-
hizatnak, halálnak rablagabol megh baba-
dultunk, azt akarja tehát az Isten ő Szent
főlsege, hogy minden kovást az mi haszunk-
bol ki vessünk, es kovástalan kenyérrel él-
lyünk, az az, bentségben, igazságban, artat-
lanágban visellyük magunkat, es így hizlal-
lyuk magunkat az örök életre.

Mit kel itt meg tanulni?

Apoc. 18.
7. S. Ezt, hogy ugyan azon volt az idvőffeg-
nek uttya az regieknel, mely mi nalunk, mert
azok-is azon Iesus Christusnak erdeme al-
tal idvőzültenek, mely által mi. *Agnus ab i-
nitio occisus est.* Az Barany kezdettől fogva
megh őlettetet, az az, az igaz Barany Iesus
Christusnak halalanak erdeme kezdettől
fogva valo emberekre el hatot, es az által
idvőzültenek.

11. Meg tanulhattyuk es esünkben vehet-
tyük, mely igen vetkezzenek azok, kik az
Iesus Christusnak egyser valo aldozattyaval,
mellyel idvőffegünket vegben vitte, nem a-
karnak megh elegedni, hanem minden na-
pon ütet akarjak aldozni, az mint cseleke-
nek az mi tevelygő atyankfiai az Romaiak
az Misedben, mellyel az ő egyser valo aldo-
zattyának erdemet semmiffe tenni, es megh
akarjak erőteleníteni, az ő magok karho-
zattyara es veszedelmekre. Ez az első res.

Igy bol imádkoz az Szent Pal: *Festum inaque
celebremus, non in fermento veteri, nec in fermento
mali-*

PRAEDIKATIO.

malitia, &c. Az innepet azért szentellyük meg, nem az reghi kovássban, sem az gonoszságnak kovássában.

Második része ez mostani Prædikationnak ez, melyben az innepnek meg szentelesnek mi voltara, miképen kel azt meg szentelni, tanit. Mit ért itt az Szent Pal az innepben? Az embernek egész életének folyasát, mert az Kereszten embernek innepének, az az, szent, kegyes életének, jambor erkölcsének, es Isteni tisztetletinek mi voltanak, egész életének vegeig kel ki terjedni. De azért itt kell ertenünk az Husvet innepet, arratánit azért immar, az Husvetnek innepet miképen kel meg szentelni?

Az O Törvényben az Sido nepnek Husvettye negy dologbol áll vala. I. Minden kilő munkatul es dologtul, az mint Isten parancsolta vala, az negyedik parancsolatban, magokat meg fogjak vala, es csak az Isteni tisztetletben foglalatosfak valanak.

I I. Az Husveti Bánt, mely az Christust peldazta, meg aldozzak es esik vala.

I I I. Nagy örömmel az Ægyiptombol való ki szabadulásrol emlekeznek vala.

I V. Minden kovást hazokbol ki vetven, kovástalan kenyerral élnék vala. Noha az mint ez előtt is jelentem, az Kereszteneknek egész életökben, ezekben kel magokat foglalniok, de kiváltsképpen az jeles innep napokban.

HUSVETRA VALÓ

Először, tehát mi-is ez napon minden külföldi dologtól mind magunkat, hazunk népét, barmunkat, mint az mi lstenünk hatta, meg fogjuk, es csak az ő titéletiben legyünk nagy forgalmatoslaggal foglalatosak: mely ellen, mint vetkezzenek ez mostani időbeli emberek, jól lattyuk.

Másodszor. Az mi igaz Husveti Baranyunknak az Iesus Christusnak aldozattyarol emlékeznünk, es annak érdemet magunkhoz kapcsolnunk, szükség.

Harmadszor. Örülnünk es vigadoznunk kell, az Iesus Christusnak, az mi idővelégünkert valóról tamadalan, mely ez mai napon lött.

Negyedőser. Minden kovást az mi hazunkból ki kell vetnünk, es kovástalan kenyerékel ejnünk, az az, kegyes, sent, jámbor erkölcsben, jozan életben kell magunkat foglalnunk, minden fesslet, gonos életet es bűnőket el hadgyvan. Ezeket kellene edes atyámfiai, minden időben, de kivaltképpen az innep napokon, mellyeket lsten az ő titéletire rendelt, cselekednünk, de ezek melől mely igen el tavozot legyen az ember, semünkkel jo lattyuk, mert mayd inkább, mindenfele vetkeket, paraznasagot, rebesseget, es több egyéb gonozlágokat az innep napon cselekebnék:

Nem ok nekül, tehát, imaz bölcs Antisteneis-is, mikor kerdenék tőle: *Quid esset dies Festus?*

PRÆDICATION.

Festus. Micsoda volna az innep nap? Azt feleli: *Dies festus nihil est aliud, nisi gula irritamentum, & occasio luxuria.* Semmi nem egyéb, úgy mond, az innep nap, hanem az toróknak gerjesztője, és az bujaságnak alkalmatossága; mellyet ez az bölc, nem az maga értelméből szollotta, hanem ebből, mert látta az embereknek erköltséket, hogy az innep napot csak az torkosságnak, rebegségnek, és buja látort életnek valaságyak, főtt ugyan eghnek, és gerjedeznek az emberek azokra az vetkekre, az innep napokon.

Megh kel tehát mind azoktól minékünk keresztényeknek magunkat fogunk, jozan, kegyes, szent jambor életben magunkat rendelünk, ha ezzel, az mi crettünk föl támasztott Jhesu Christussal együtt élni, örvendezni, és vigadozni örökke akarunk. Kinek Szent Attyával, és szent Lelkevel egyetemben legyen dicsőség, birodalom, tisztesség, most és mind örökke, Amen.

1. Corinth. 15. v. 3. 4. 5. &c. Adtam
tinektek legh először, az mit en-is vót-
tem vala, &c.

Concio
Quarta.

Mind az Prophetak s mind az Evangeli-
stak bőfegessen szollottanak és írtanak az mi
Urunk Jhesu Christusnak dicsőséges föl ta-
madása felől: de hogy az Apostoloknak ir-

HUSVETRA VALÓ

fok-is fogyatkozásban lenni ne találta-
nak, azok-is hasonlatoskeppen ugyan azon-
ról fok helyeken irásokban emlékeztet tes-
nek, mellyek közzül ez egynehany igiket az
Szent Pal irásából mostan elő vöttünk. Hogy
peniglen ezeknek magyarazattya világossá-
legyen, így rendelem tanításomat. Először
sommajat jelent meg: Annak-utanna refe-
it. Harmadszor, az tanúságokat sámlalom elő.

Sommaja ez: Az Szent Pal Apostol megh-
írja az Iesus Christusnak föl tamadasat valo-
ságosnak, bizonyosnak lenni, az irások se-
rint: es az ű föl tamadása után miképen je-
lentette legyen fokoknak megh únnön ma-
gat, hogy az ű föl tamadasában senki ne ke-
kedgyek.

Refé kettő vagyon: Mert legh először az
Euangeliomnak sommajat miben allyon,
jelenti megh. Másodszor az Christus föl ta-
madásának bizonyosagit, kicsodak legyenek,
es kiknek jelent megh, sámlallja rendel elő.
Lassuk tehát leg először.

Miben áll az Euangeliom- nak Sommaja?

Nem egyebben, hanem az Iesus Christus-
nak halálában, el temettetésében, es föl ta-
madásában. Erről emlékezik az Szent Pal,
mikor így szól: *Tradidi vobis, quod & accepe-
ram.* Azt adtam volt uegym ond, es azt prædi-
kallottam, az mit en-is vöttem vala. Micsod-
da

PRAEDIKATIO.

da volt az? Hogy tudni illik az Christus meg
holt az mi bűneinkert, es el temettetet, es föl
tamadot harmad napon az irafok szerint;
Melynek ertelme ez: Szerető atyámfiai ti Co-
rinthusbeliek, ez előtt-is egyebet en ti előtt-
tetek nem praedikallottam, hanem, hogy az
Mefsias, kit az öröкке valo Isten, az mi első
Atyáinknak megh igirt vala, el jött, es megh
holt, az emberi nemzetnek bűnejert, ez pe-
nig nem történetből lőtt, hanem az irafok
szerint, mivel hogy az öröкке valo Isten
meg regen ezt meg prophetaltatta vala. U-
gyan ezen Christusnak el kellene temettet-
ni, es harmad napon föl-is kellene tamadni
az mi idvőffegünkert, ugyan azon irafok se-
rint: Ez előtt-is ezt praedikallottam en ti nek-
tek, s most-is ugyan ezent praedikallom;
Okat mondgya: Mert en-is azt vöttem, s azt
tanultam. Kitül? *A Domino*, az Urul, itt pe-
nigh az Uron únnön magat az Ur Iesus
Christust érti, az ki az Euangelionnak au-
thora, Szerzője es Mestere.

Micsoda innen az Tanusagh?

Mit kellyen az Tanitonak tanítani es pra-
dikallani, innen azt tanulhattyuk meg? Nem
egyebet, hanem az mit az Urul tanolt, mint
az Szent Pal maga felől mondgya. Mert mi-
vel hogy az Ur Isten őket, az ő haza nepe-
nek safariva tőtte, sükfegh hogy oly eledelt
adgyanak az Isten házából, mellyel ta-
G 3 plal-

HUSVETRA VALÓ

plattassanak az örök életre, az penigh az Istennek igeje, valami azért ezen kívül adatik, nem taplalafra való leßen, hanem metőly es meregh: Ezert mondgya ő maga az Isten is, Esaias által: *Venite, audite me, et delectabitur anima vestra.* lövetek es halgassatok engemet, es el, s-gyönyörködik az ti lelketök.

Miert kel ezt megh tanulni? Azok ellen, kik az Istennek igijével nem akarnak megh elegendni, hanem az emberi talalmányokhoz ragazkodnak, es azt kötik az ségeny községnék nyakara, ugy mint időösséges tudomány gyant, mint az Romaijak cselekedésnek, kiknek az ő cselekedetek nem kedves Isten előtt; *Frustra me colunt homines docentes doctrinas hominum*, azt mondgya az Christus. Hijaban tisztelnek engemet az emberek, tanitvan emberi tudományokat. Megh lassak tehát az Tanitok mit tanítsanak, ha igazan akarnak tístekben eljarni. Meglassak az halgatok is, es meg proballyak az tudományokat, az mellyet vesnek es hallanak, hogy az oly legyen, mely nem metőly, hanem az örök életre vezetlő es taplalo eledel legyen, tudni illik az Istennek igeje, mellyet az sent Ianosnal az mīdvőzítőnk örök

Johan. 4. 1.

Johan. 6. életre taplalo kenyernék nevez.

II. Tanullyuk megh, hogy ez ket dologban, ugy minő az Christusnak halalaban es föl tamadasaban, nem csak az Euangelionnak

nak sommaja foglaltatik be, hanem az mi id-
vősegünknek es valtságunknak fundamen-
tuma is ezekben áll. Miért hogypenigh az
Christus, az mi bűneinkert holt megh,
mint az iras bizonyítja, magunkat bűnő-
söknek illik mondanunk, mert valaki magát
bűnősné tagadgyla lenni, ugyan azon ma-
gaért az Christust tagadgyla megh holtnak-
is, es így az ki ezt tagadgyla, idvősegeben
kárt vall.

Mondhatnad: Lam az Szent Pal azt
mondgyla *Rom. 1.* Hogy az Euangeliumnak
prædikallasa által idvőzülnek az emberek:
Hát nem az Christusnak halála es föl tama-
dása által?

F. Igaz az, hogy az Christus halálának es
föl tamadásának érdeme által, mellyet hit-
tel kapcsolunk hozzánk, idvőzülünk: De
hiszünk sem lehetne az Euangelium prædi-
kallásanélkül, mint Szent Pal *Rom. 10.* bizo-
nyítja. *Fides ex auditu.* Az hit az Isten igeje-
nek hallásából vagyon. Az Christus erde-
menek erejét is mely nagy es foganatos le-
gyen, nem tudnok, ha az Euangeliumból
nem tanulnok meg. Az Euangelium azért
nem idvőzit magában, hanem az menyiben,
mi bennünk hitőt szerez, mellyel az Christust
érdemével magunkhoz kapcsollyuk. Így hát
nem ellenkezik az kértő egymással, mert
mondhattuk az idvőseget az Euangelium-
ból is lenni, a Christus halálából es föl tama-
dásából is állani.

II. Kicsodak az Christus fölta- madásának Tanui?

Az Iesus Christus, az ű föl tamadásának utanna, nem egyser sem ketser, hanem sok-sor, nem egy vagy ket embernek, hanem sokaknak, es nem csak firfiaknak, hanem asszonyi-allatoknak is jelentette megh magát: S noha penig az sent Pal Apostol, itt ez helyen nem emlekezik az Asszonyi-allatoknak tanubizonysagirol, hanem csak az firfiaknak tanu-bizonysagit samlallya elő, mindazonáltal nyilván valo dologh az, mint az Evangelistak szafibol ki tetfik, hogy leg elősor is asszonyi-allatoknak, ugy mint, az Mariaknak jelentette meg magát.

K. Mi az oka, hogy nem firfiunak, hanem Asszonyi allatnak jelönt meg elsőben-is, holott az firfiu volna meltofogosb, ugy mint fő, az Asszonyi-allatnal?

F. Ket kivaltkeppen valo okai vadnak. 1. Mert leg elősor is asszonyi-allat vetkezett vala, az Istennek parancsolattyat, engedven az ördög kistetesének, által hágván, es az bűn által az halál így jöve be ez vilagra: akára hát az Christus, ugy mint, az halálnak megh győzője, föl tamadása utan magát, annak az ki által az halál be jött vala, megh jelenteni. 2. Mert az mint Cyrillus Doctor mondgya, Isten az paradicsomban, az ártot elsőben asszonyi-allatát veté, mikor így szólta:

Ia: *Multipliendo multiplicabo erumnas tuas: In Gen. 3. 16.*
dolore paries filios tuos. Meg sokasítván meg sokasítom, te ásszonyi-allat az te nyavalyaidat: Nagy fájdalommal súlód az te magzatidat ez vilagra. Akara tehát az Christus kiben az aldas vagyon, föl tamadása után elsőben-is magat ásszonyi-allatnak meg jelenteni, mellyel mint egy megh vigasztalná őket: Erre valo kepest bolla így-is az Marianak: *Vade & dic fratribus tuis: Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum.* Meny el, es mond meg az te atyádfiai-nak. Föl megyek az en Atyához es az ti Atyatokhoz, az en Istenemhez es az ti Istenetekhez.

10. 20. 17.

K. Miért hogy az sent Pal Apostol, az Christusnak, erről az ű meg jelenéséről nem emlekezik?

F. Ezert, hogy nagyobb alkolmatosságot, azoknak, kik mind az Christusnak, s mind pedig ű neki ellenségi valanak, az karomlást ne adna. Mert az sent Pal fél vala azon, hogyha az ű ellenségi előtt, az Ásszonyi-allatoknak, úgy mint, erőtlén es gyenge edenyeknek bizonyosságival érne, inkább megbotránkoznanak: akara tehát inkább az firfiaknak, úgy mint, erősebb edenyeknek bizonyosságival élni, s ez az oka hogy itt az firfiaknak bizonyóságit szánlallya elő, nem akarva az ásszonyi-allatoknak bizonyóságit előhozni: noha leghelebb ő is ő nekiök jelent

megh, mint az Euangelisták bizonyították.

Mit kellett megtanulni? Vigasztaltatnak itt az affonyi-allatok, minden nyavalyas és sülyös állapotokban, főtt megh az ő uroknak és ferjöknek, hatalmok és birodalmok alá való vettetésekben-is: mert noha az Ur Isten őket az firfiaknak birodalmok alá vetette, és náluknál fellyeb valóvá tőtte: mind azon által, ők-is ebben fellyeb valók az firfiaknál, hogy az Iesus Christus, föl tamadása után, nekik jelent elsőben-is megh, és ő általok löttének ez felől bizonyosok az firfiak. Es noha az atok-is ő reájok vettetet vala először, de az aldas-is nekik jelentetett elsőben meg.

Mi az oka hogy az Christushnak halála es el temettetése felől nem hoz bizonysgot elő, hanem csak az ő föl tamadása felől?

Nem búkőlködött az ő halála es el temettetése bizonysg nélkül, holott á keresétfan fűgven, es onnan le vetetteten, fel temetteten fokaktul nezettet es lattatot. De mivel hogy őtet senki azon oraban föl tamadotnak lenni, mint es hogy lött, nem lattag búkfegetes volt, magat megh jelenteni, hogy az ő föl tamadása felől bizonysgot tenne nek, kiknek elő famlaltatása-is búkfegetes volt.

Hany rendbeli tanukat famlal elő az Bent Pal?

Hat

PRAEDIKATIO.

Hat rendbeliekről emlékezik itt ez helyen. Első az Cephas, *Visus est, inquit, Cepha.* Lattatot úgy mond, Cephasnak. Ez az Cephas, mas neven Simon Peternek is hivatztatot, ki az Christust az ú Mesteret meg is tagadta vala, ennek jelenti meg magat. *Surrexit, inquit, Christus, et apparuit Simoni.* Fölta-
modot úgy mond, az Christus, es meg jelenek Simonnak. Mely cselekedetivel akara jelenteni, hogy ú azért jöt volna ez vilagra, hogy az bűnösöket idvözítene. Latod Peter, megh tagadgya útet, meg sem veti el cölle, hanem elsőben is meg jelenik neki, es az Áffonyi-allatok által is neki teszi hirre fel tamadafat. Nem utallja hát ú sent fölsége az meg terő bűnösöket, hanem kés hozza fogadni. *Vivo ego, nolo mortem peccatoris.* E-
lők úgy mond, en, nem akarom az bűnösnek halalat, hanem hogy meg terjen es ilylön. Ezech. 15.
7. 22.

Mas rendbeli bizonyfagok az tizenket tanítványok, kiket az Christus az Euangelionnak prædikallasára ez seles vilagnak választot vala, az kik mas nevel Apostoloknak is neveztetnek, az Görög nelyvnek folyasa szerint, mert az *ἀποστολοι*, annyit tesen mint el bocsattatot, mivel hogy azokat az tizenkettőt bocsattotta vala el az Christus az prædikallasra. *Marc. 16.* ezt mondvan: *Ite in mundum universum.* Menyetek el ez seles vilagra, &c. De mondhatnad: Lam sent Ellenve-
tes.
lanos *cap. 20.* azt megadgya, hogy nem volt
Tha-

Felelet.

Thamas jelen, mikor Christus megh jelené nekik. Iudas is ki eset volt immar közzülök, mint hogy az ő Mesteret is elarulta vala: Hst nem voltanak tizenketten. Az Polgari hákben is, nemely helyen az Tanats tizenket emberekből áll, nemely helyen többekből: de ha egy vagy kettő jelen nem lenne közzülök is, mind azonaltal, az mit vegeznek, az egész tanatsnak neve alat mondatik ki: Igy, noha akkor, mikor Christus nekik meg jelenik, Thamas jelen nem volt is, Iudas helyeben penig meg senki nem választatott vala, hanem az utan valastatek forvetes altal Matyas, mindazaltal az tizenket Tanitványoknak mondatik meg jelenni, es így nem ellenkezik tehát Szent Iános az Sz. Pal Apostollal.

Harmadkor, emlekezik az Szent Pal őt haz Atyafiakrol, es azt mondgya: *Vifus est, plus quam quingentis fratribus.* Lattatot többnek őt haz Atyafiaknal, kiket egyben gyűjtött vala az Christus Galilæaban, hogy azok között az ő Országának birasa es igazgatasa felől tractalna, tanitana, es az Apostoloknak az prædikallásnak tistit eleikben adna, ezeknek mondgya, hogy meg jelent harmadkor, az kik közzül, mikor Szent Pal ez levelet írta, azt jelenti, hogy nemelleyek immar megholtanak volt, nemelleyek penig éltnek.

Negyedker, Iakabnak mondgya hogy meg jelent, az kit nemelleyek mondanak, az Aposto-

PRAEDIKATIO.

stoloknak sámbok közzül valonak, nemel-
lyek Ierusalembe Püspököknek lenni. De ezt
nem illik fölötteb disputalni: elegendes tud-
nunk, hogy az kit Isten valami tístre valaszt,
az ő ajandekit-is szokta annak nyujtani, hogy
abban az tístben igazan eljárhasson.

Ötödösor, emlekezik közönségeskeppen
minden Apostolokrol, mely nevezet ala-
vannak foglaltatvan, amaz hetven tanitva-
nyok-is, az kik, mint Szent Lukacs írja, az
praedikallásra ki bocsattattanak vala, kiket
az tizenket Tanitványok magok melle va-
lasztottanak vala, hogy így az Euangelium-
nak ki terjesztéseben inkább munkálkodhat-
nának. Ezeknek-is meg jelentette magát az
Christus, hogy az ő föl tamadasanak bizon-
sagi lennének.

Hatodösor es utolösor, emlekezik az Szent
Pal magarol, es azt mondgya: *Vltimo vero o-*
mnium visus est mihi quoque velut abortivo. Utol-
ösor penigh lattatot ennekem-is, ugy mint
idetlennék. Mikor, holot es mi módon latta
legyen penigh Szent Pal az Christust, megh
nem jelentetik, de elegendes ezt tudnunk,
hogy latta nem csak egyser. *Act. 22. 26. 2. Cor.*
12. Mert miképen hogy minek előtte Pal meg
tést volna, az egeket az Christus megh nyit-
hatta es hasíthatta, es Szent Istvan Protomár-
tyrának sémét meg vilagósíthatta, ugy hogy
űet az Attyanak jobban űlni latta: azonké-
pen az Szent Pálnak-is magát megh jelent-
het.

hettes; Azert mondgya: Ennekem-is idet-
lennenek lattatot.

Miert mondgya magát idetlennek?

Az maga, es több Apostoloknak allapat-
tyokra nevez: Mert az több Apostolok több i-
deig forgolodtanak az Apostolsagnak tísti-
ben, holott eleb-is hivattattanak vala Chri-
stustul el: ő pedig, mint az idetlen gyermek,
hogy varakozasnelkül, rementelen jü el,
ugy terítettet es hivattatot rementelen az
Apostolsagra, es meg vilagositatvan a Szent
Lelektül, nagy hasnossan prædikallotta az
Euangeliumot.

Micsoda itt az Tanulság?

I. Az Iesus Christus igazan es valóban föl-
tamadot az halalbol, az mi hitúnknak aga-
zattya szerint, kit ennyi sok bizonyilagok föl-
tamadni bizonyittak.

II. Nem kel minékünk senkinek idvösse-
geben ketelkednünk, föl mindenek fölöl in-
kab jó remenségben lennünk, mert az isten
az haragnak edenyiből, kegyelemnek ede-
nyit tehet, mint Szent Pal föl, es az kiket a-
kar, idvözithet. Ennek legyen dicsőség, tis-
telesség, birodalom, most es mind örökre,
Amen.

Concio
Quinta.

Actor: 30. v. 39. 40. 41. 42. 43. Bi-
zonylagi vagyunk mi mind azoknak, a
mel-

PRAEDIKATIO.

mellyeket cselekedet Jesus az Sidon-
nak tartományokban es Jerusalemben.

Hogy ez igeknek magyarazattya világosb
ertelemmel es nagyobb hasonnal legyen :
leg először summáját jelentem meg: Annak
utána bizonyos czikkelyeket elő vőven, az
Istennek lelke minemű tanuságokat előnk-
ben adgyon, elő csalalom.

Summaja ebben vagyon: Az Szent Peter Apostol mennyei jelenésből indittatván, megyen az Corneliushoz, hogy őtet az idvőségnek tudományára megtanítsa. Megh taníttya azért őtet arra, hogy az egész emberi nemzetnek megvaltoja, megh tartója, és idvőztője csak egyedül az Iesus Christus legyen, kit az Sidok Ierusalemében az körösfára föl febitettek, holott emlékezik az ű Ierusalemében és az Sidoknak tartományiban való cselekedetiről-is, mellyeknek Szent Peter ő magokat szemmel látott Tanuinak mondgya lennie.

Két czikkelyt veszek azért magyarázatnak
okáért elő.

I. Mi módon es miképen vitte Christus az ember nemzeteinek valtságát es idvőségeget vevén?

II. Abban az mi id. ötfegünkben, melyet Christus vegben vitt, mikép en lehetünk részesek?

I. Mi-

I. Mikepen vitte Christus az emberi nemzetnek valtságát veghen?

Az Szent Peter Apostol harmat sámlal itt elő.

Elő az Christus halála, melyről így szól Szent Peter: *Vidimus suspensum & occisum in ligno.* Lattuk, úgy-mond, föl függatni és megölettetni az fán. Holott az Szent Peter az Christus halalaról emlékezik, mellyel az emberi nemzetnek valtságát és idővőseget vitte veghen. Erről nagyon az vers is: *Mors, mortis, morti, mors mortem morte redemit.* Az halálnak halála, úgy-mond, az penigh az Christus, mert ő maga mondgya: *Ero mors tua o mors.* Lelek, úgy-mond, te nekéd oh halál halalod, halálával az halalt megh győzven, az halando embert meg valta, elő tehát, az mellyel veghen vitte ez valtságot az ő halála.

Versus.

Osé. 13.

Mikepen lehetőt ez az ő halála által?

Igy, mert ha mi bűnösök nem voltunk volna, nem szükség volt volna ő neki az testben eljűni, és halalt szenvedni, de mivel hogy az Istennek haragját bűneinkel fölgerjesztettük vala, el kel vala mi nekünk vesznünk, ha Isten ingyen való kegyelmességből Fiat el nem bocsátta vala: az Atya mindenható Istennek tanatfaból föl kellett hát ő neki az testet venni, és abban ez vilagra

szület-

PRAEDIKATIO.

Ésülettetven, halalt kellett szenvedni, hogy
 így az ő halálával minékünk életet szerezne.
 Erről szól ő maga is Szent Iánosnal, így szól-
 van: *Carnem meam do pro mundi vita.* Az en élet-
 temet adom, úgy-mond, ez vilagnak életet-
 jert, mely nem egyebűt lőtt, hanem az ke-
 rektől: Azert mondgya Esaiás, *Propter trans-*
gressiones nostras vulneratus est, & propter iniqui-
tates nostras attritus. Az mi bűneinkert sebecsit-
 tetőtt megh, es az mi alnokságinkert megh
 tőrettetett.

Masodik modgya az mi valtságunknak,
 mellyel vegben vitte Christus, *Resurrectio e-*
ius, az ő föl tamadása, melyben főképpen az
 mi idvősségünknek es valtságunknak derek-
 keppen való fundamentoma fűg. Mert bi-
 zonyara azt mondhattjuk, hogy hejjaban
 vőtte volna föl az emberi testet, hejjaban
 ésületet volna, hejjaban holt-is volna meg,
 ha az halálban megh maradot volna, s-föl
 nem tamadot volna: mert az mi idvősségün-
 ket tőkelleteffen vegben nem vitte volna,
 mert az halalon győződelmet nem vőtt vol-
 na. Föl kellett tehát ő neki tamadni az halál-
 ból, 1. ezert, hogy az halalt, mely mi raytunk
 az bűnert uralkodik vala, el tőrlene. 2. Hogy
 mind az halálnak, s-mind az életnek Uranak
 magat lenni meg bizonyitana. Nyilván va-
 gyon hat, hogy az mi idvősségünknek fun-
 damentoma az ő föl tamadása. Erről szól az
 Szent Peter, mikor azt mondgya: *Excitavit*

eum Deus tertio die, & se conspicuum praeiuit testibus, quos ad hoc delegerat, non toti populo, sed nobis, qui cum illo edimus & bibimus, postquam resurrexit. Fől tamasta, ugy-mond, az isten őtet harmad napon, es megh mutata ő magát az bizonyfagoknak, kiket arra valasztot vala, nem az egesz nepnek, hanem minckünk, az kik ő vele egyyút ettünk, ittunk, minck u-tanna fől tamadot.

K. S miért nem mutatta meg magát mind az egesz nepnek?

F. Ezert, hogy valamikepen az őnnön maga karomlasara okot ne adna azoknak, kik őtet az ő benvedese előtt is gyűlölik es kergetik vala; nem itilte azert ő Szent Főlsege meltoknak őket arra, hogy magát nekik meg mutatna, holott fől tamadasat sem hiszik vala.

Harmadik modgya az emberi nemzetnek valtfaganak, ugy vagyon, hogy ő főlsege kivaltkepen ez kettővel vitte vegben, ugmint, halalaval es fől tamadasaval: mindazonáltal, Szent Peter itt harmadikrol is emlekezik, tudni illik, az ő utolso el jöveteliről, mellyen el jű itilni eleveneket es holtakat, mert akkor leszen ostan az, hogy az mi vegre ő Szent főlsege, főltesevel es benvedesevel minket megh valtót, fől tamadasaval meg igazitót, be tellyesedik: mert akkor az ő Mennyei Szent Attyanak eleiben testestől,

PRAEDIKATIO.

lelkeztől be viven, az mit most csak mine egy tükörben latunk, sinről sinre fogjuk latni, es ötet mind örökre dicsirni.

Micsoda itt az Tanusag?

I. Ez vilagnak haladatlanfaga mely igen nagy legyen, innen megh tanulhattuk, ki még az ő Idvőzitőjenek-is jó tetemenyet nem tudgya meg köszönni es halalni: Kicsoda volna vallyon, az kivel ő Szent Fölsege több jóvart közlőtte volna, mint a Sido neppel, de ime mit cselekednek vele, nem csak csufollyak, nevetik, hanem ugyan megh-is ölik, nem ok nélkül mondgya tehát Ausonius: *Ingrato homine terra nil peius alit.* Az haladatlan emberrel, semmit az föld hitvanb allatot nem tart. *Petrus Ravifus: Nihil indignationem altissimam ita provocat, quam ingratitude.* Semmi az fölseges Istennek haragjat úgy föl nem gerjéti, mint az haladatlanfag. Az mi Istenünknek azért jó tetemenyejert, igyekezzünk Kerektyenek hala adoknak lennünk, ha ő Szent fölsegenek büntetése el akarjuk tavoztatni.

Ausonius

Petr. V
in q
Epi

II. Mely jó, mely kegyes legyen az mi Istenünk mi hozzánk, es mely igen demittalta le erektette önnön magát, innen megh tessük, hogy ime az mint Szent Peter mondgya, még az dicsőült testben is, az föl tamedas utan ölt es ivott, maga annélkül nem búkőlködöt volna, az miképen mi-is az föl

HUSVETRA VALÓ

tamadas után effele kilső etel es ital nélkül
nem búkőlködünk: de ezt cselekedte mi e-
rettünk, hogy ezzel is mi hozzánk íabna ő
Szent Főlsége magát. Annak-utanna, hogy
meg mutatna, hogy valóságos az ő föl ta-
madása, azon emberi testben, az melyben
meg holt, azok ellen, kik azt tagadgyak vala.

III. Ahol azt mondgya, hogy el jóvendő
itilni eleveneket es holtakat, mind tanusa-
gunk, s mind vigasztalásunk vagy on itt: Ta-
nuságunk ez, hogy az bűnnek veget vessünk,
mert nem mind örökre élünk ez vilagon,
meg kel halnunk, föl-is kel tamadnunk, es
az igaz itilő Bironak, az Ur Iesus Christu-
nak sarki eleiben kel allanunk, ahol csak egy
hivolkodo íorol-is íamot kel adnunk.

Vigasztalásunk penigh ez, hogy holott er-
tyük az Christus Iesust itilő Bironak lenni, ne
fellyünk, es ketsegeben ne essünk, ha mind
ez vilagnak mi rejank Christusnak alazatos
Hiveire, kevelységből fenekedik is, mert mi
à mi alazatoságunkert Istennek előtte ked-
vessék leíünk, mert az mint Hieronymus
mondgya: *Nihil est quod nos coram Deo & co-*
ram hominibus tam grates reddat, quam humilitas.
Semmi nincs, az mi minket mind Isten előt
s mind emberek előtt olyan kedvesse se-
gyen, mint az alazatoság. Az hitetleneket
penig az ő hitetlenségőkert es föl fuvalko-
dasokert igaz itileti berint megh büsteti.
Mert mikepen hogy az mint Szent Agoston
mond-

ron.
Celant.

PRAEDIKATIO.

mondgya: *Quemadmodum humilitas homines sanctis Angelis similes facit, ita superbia ex Angelis demones facit.* Mikepen az alazatoslag az embereket az Szent Angyalokhoz hasonlökká teszi: úgy az kevelység az Angyalokból ördögöket teszi. Menyi fok vetkek pedig legyenek az kevelységben, az bölcs Hugo Doctor elő szamlállya, így szólvan: *Quatuor sunt equi, qui trahunt superbia currum, amor dominandi, amor propriae laudis, contemptus aliorum, inobedientia. Quatuor sunt rotae, quibus volvitur, jactantia mentis, arrogantia, verborum, levitas. Auriga est Spiritus superbiae. Insidentes sunt, amatores mundi.* Negy lovak vonnyak, úgy-mond, az kevelségnek sekeret, az uralkodásban való telhetlenség, maga dicsiretinek kevanása, másnak megh utalása, az engedetlenség. Negy kereke vagyon, az elmenek maga hanyása, kerkedseg, csacsogas, tökelletlenség: Kocsis, az kevelségnek lelke: az benne ülők, ez vilagnak sekrétői. Ismet: *Insrenes sunt equi, volubiles sunt rotae, auriga est perversus, insidentes sunt inexplebiles.* Vadak az lovai, az kerekei mulok, az kocsis rof, az benne ülők telhetlenek. Holott ilyen fok es rut vetkek legyenek az kevelségben, fűkseg el tavoztatni, ha az igaz itilő bironak seki előtt megakarnak allani.

Aug. in
Epist.

Hugo lib.
I. de Clau.
anim.

I I. Mikepen lehetünk mi abban az

Christus jo tetemenyeben rebesck?

Az Szent Peter Apostol az mediumot, az

HUSVETRA VALÓ

esközt, mely által abban részesek lehetünk, summa szerint megjelenti, mikor így szól: *Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, quod remissionem peccatorum accipiet, quisquis crediderit in eam.* Erről, úgy-mond, tanu-bizonyfagot tesznek minnyajan az Propheták, hogy bűne bocsanattyat vésti, valaki hijend ő benne. Mellyel azt jelenti az Szent Peter, Hogy az bűn bocsanattyában, es egyeb idvösségre tartozó jokban, mellyeket az Christus sörzött, csak egyedül az igaz Hit által lehetünk részesek: Mert nincsen job esköz, mellyel Christust minden erdemével es jóvaival, kiket mi nekünk sörzött, magához kapcsolhatna az ember, csak az Hit. Azert mondgya ő maga szent Iánosnal: *Qui ederit carnem meam, & biberit sanguinem meum, ego in illo, & ille in me.* Az ki ejendi az en testemet, es ijandgya az en véretem, en abban az emberben, es ő en bennem. Enni penigh az ő testet, es innya az ő véret nem egyeb, hanem hinni ő benne, mint azon szent Iános irasabol meg tessik. Verkeznek tehát, az kik idvösségeket, örök életöket, erdemekben es jósagos cselekedetekben helyhezteszik es keresik, mert míg azt úgy akarjak meg nyerni, inkább el vesztik.

Miert kel ezeket meghertennünk? Ennek okaert, hogg meg tessék, mely oknelkül valódnak es kárhozzatnak minket az mi ellenkező Atyankfiái az Romaiak azzal, mikor
 azt

PRAEDIKATIO.

azt taníttjuk, hogy az idvösség nem jó cse-
 lekedetből, hanem Christus Iesusban való
 igaz hitből, vagy on, hogy mitíltjuk az jó cse-
 lekedeteket. Nem tiltyuk, főt búkfelegesnek
 inkább az Keresztyeneknek mondjuk len-
 nie. Ezert, 1. Mert Isten parancsollyá, az
 Keresztyeneknek penigh az Isten parancso-
 lattyan búkfeleges magat foglalni. 2. Mert
 Isten es jó cselekedetre s-életre teremtetünk,
 nem ferrelmességre. 3. Mert az Isten dicsí-
 tetik az mi jó cselekedetinkből. 4. Mert az
 mi hitünknek mint egy meg mutato tablaja,
 jegye es bizonyysága: mert az Hit magaban
 láthatatlan, es az te hitedet nem látom, te
 sem az enyimet, hanem ha cselekedetedet
 látom, ugy tehetek bizonyyságot hitöd felől,
 hasonlokepen te is en felőlem. Azert mond-
 gya Szent Iakab: *Ostende fidem tuam ex operibus* Iac. 2.
tuis, & ego ostendam meam fidem ex operibus meis.
 Mutasd meg az te hitedet az te jó cseleke-
 detidből, es en is meg mutatom az en hite-
 met az en jó cselekedetimből: de az Isten e-
 lőtt való meg igazuláfra az jó cselekedet
 nem használ, mint meg tetvik ez az Szent Pal
 mondasabol, ki így szól: *Videtur, quod Abra* Gal. 3.
ham ex operibus iustificatus est: Lattyatok, ugy-
 mond, hogy Abraham az jó cselekedetek-
 ből igazittatott meg, de utanna veti ísmet, *at*
non apud Deum, sed apud homines, de nem Isten-
 nel hanem embereknel. Hogy penig Chri-
 stus Iesusban való hit által igazulunk meg

Isten előtt, ezt nem csak az Új Testamen-
 tom, hanem az Prophetak irasi is bizoni-
 tyak, mint Szent Peter is erre igazit itt, mi-
 kor így szól: *Huic omnes Prophetae testimonium*
perhibent. Erről, úgy mond, minnyajan az
 Prophetak bizonyí-
 gott tének, *quod remissio*
nem peccatorum accipiet, quinquis credit in nomen
ejus, hogy bűne bocsanattyat véss, valaki hi-
 szen az ő nevében. *Gen. 15.* azt mondgya Moí-
 sés is Abraham felől, *quod credidit Deo, & im-*
putatum est illi in justitiam, hogy hitt az Isten-
 nek, es az az ő hiti meg igazulafara tulaydo-
 mittatot, nem mondgya, hogy jot cseleke-
 det, es az lőtt igazulafara, hanem hitt. Esai-
 as is azt mondgya, sőt az Isten ő maga Esai-
 ainal: *Cognitione sui justificabit servus meus mul-*
tos. Az ő ismeretivel megh igazit az en föl-
 gam sokakat.

21. 53.

Miert kel ezeket ertenünk?

Ennek okaert, hogy megh tudgyuk, kik-
 nek bizonyfagokat kel mi nekünk elő ven-
 nünk, es velők elnünk: Csak azoknak tudni
 illik, kik az Istennek Szent Lelkenek indi-
 tafabol föllottanak: Illyetenek voltanak az
 Prophetak, Evangelistak es Apostolok, kik
 egyenlőkepen, Istennek Szent Lelkenek ve-
 zerlefeből es inditafabol irtak az új Prophe-
 tiazokat, Evangeliumokat es Epistolajokat,
 mind az Istennek az ő Fia felől valo igireti-
 ről, s mind az ő Fianak bületefe, szenvedese,
 halala, föl tamadala, es menyben menetele
 fe-

felől, az kik között való volt ez az Szent Peter is, kinek havat mostan meg ertek az Keresztenek Illyetenek mostan-is azok, kik azoknak irasokat, azon ertelemmel magyarázzak, mellyel, azok által az Istennek Lelke meg iratta. Ha kik pedig külföldben akarjak magyarázni, avagy azokat emberi okosság-ból tamadot dolgokkal elegyíteni, azokat tellyes erővel el kel tavoztatni. Melyre adgyon erőt ú Szent Fölsege Szent Lelkenek általa, Amen.

Tertia die resurrexit à mortuis.

Harmad napon halottaiból föl tamada.

Concio
Sexta.

Az Apostoli
Credobol.

MInnyajan az Prophetak, Apostolok es Euangelistak, állanak es tanu-bizony-sagot tesznek, az mi Urunk Iesus Christusnak dicsőséges föl tamadasáról, mellyekkel ez az mi hitünknek agazattya, holot ezt mondgyuk: *Tertia die resurrexit à mortuis.* Harmad napon halottaiból föl tamada, confirmaltatik es megh erősítettetik. Vöttük azért mostan magyarázatnak okaert elő az Apostoli Credobol ez czikkelyt. De hogy ennek magyarázattya világossá b legyen, imez három czikkelyről emlekezem.

I. Miert kellett ú neki harmad napon föl tamadni?

II. Miert nem halasztotta az ú föl tamada-

H 5

lat

lat az utolsó napra, hogy mi velünk egyetemben tamadot volna föl:

III. Haénarol az ő föl tamadafának?

I. Miert kellett ő neki harmad napon föl tamadni?

Bizonyos őep okai vadnak ennek, mellyek közzül csak imezeket számllalljuk elő.

I. Először az Prophetiaknak be tellyesedésejert, mellyek ugyan ezen Christusnak föl tamadafa felől lőtenek, mert az örökke való Isten, ezt meg regen annak előtte megh

Ose. 6. Prophetaltatta vala, Oseas által lok idővel, mikor így föl: *Post biduum vivificabit nos, et triduo resuscitabit nos.* Ket nap mulva megh elevenit minket, es harmad napon föl tamaszt minket: Mert mi az bűnben megholtunk vala, de föl költünk es föl tamadtunk az Christus Iesus föl tamadafa által, mint Oseas által prophetalta az Isten.

II. Másodszor, az arnyekoknak be tellyesedésejert: Mert ezt az Ur Isten megh arnyekoztatta es példaztatta vala, az Ionas Prophetá által is, hogy miken ő, az Czeth hálnak gyomrában harmad napig volt, es harmad napon az Barazra ki adattatott: így az embernek fiának, harmad napig kel az földnek gyomrában lenni, es harmad napon az földtől ki adattatni, az az föl tamadni. Erre való kepest mikor ő őent fölfegetől jegyet kennek az Sidok is ezt feleli nekik: *Generatio*

prava

PRAEDIKATIO.

prava adultera signum quarit; sed non dabitur eis signum, nisi Iona Propheta, ut quemadmodum ille tribus diebus fuit in visceribus Cethi, & triduo extradatus. Ita filius hominis, &c. Ez rosb hitvan es parazna nemzetsegh jegyet keres, ugy mond, de nem adatik o neki masjegy, hanem az Iona Prophetanak jegye, hogy miképpen o harmad napigh volt az Czeth halnak gyomraban, es harmad napon ki adatatott. Igy az embernek fiának is, &c. Ez volt hat masodik oka az o harmad napi fol tamadasanak.

Harmadkor, az o maga igiretinek be tellyesedesejert: mert az isten igaz, igazak az o bebedi s igireti, minthogy penigh o felsege egyenlo hatalmu es meltsagu isten az Atyaval es az sent Lelekkel, s igiretet is tott volt egnéhankor az o tanitvanyi elott arrol, hogy o harmad napon fol tamad, be kellett ennek az o igiretinek tellyesednie: tott meg az Sidoknak is, am ugyan megh mondotta vala o sent felsege. *Destruite templum hoc, & 10a. 2. 18. ego triduo edificabo illud.* Rontlatok el ezt az templomot, es en harmad napon fol eppitem azt: ezt penignem az kulso templomrol, hanem az o tetterol mondgya vala.

Negyedker, hogy ezzel magat igazan es valofagoskepen, az emberi nemzetseghnek meg valtasraert, meg holtnak lenni meg bizoyitana: Mert ha azon napon, mellyen meg olettetet vala, fol tamadot volna, azt

IV.
itiltek

stültek volna az ő ellenfelei, hogy csak el-
badgyadot az sok kennak miatta. Ha masod
napon tamadot volna is, azt modntak vol-
na, hogy meg faradot s alusik. Hogy azért ef-
fele velekedések ne lennenek felőle, kellett
harmad napon föl tamadni, mert valaki
harmad napig föl nem serken, erzekenségh
benne nem talaltatik, meg holt az. Az Chri-
stusban nem talaltatot. Hat igazan es valo-
sagoskepen meg holt volt.

I I. Miért nem halasztotta föl tama-
dasat az utolsó napra?

- I. Először, hogy az ő teste rothadaft ne lat-
na, az mint David által lsten ezt meg mon-
datta vala: *Non dabis sanctum tuum videre cor-
ruptionem*: Nem engeded, ugy mond, hogy
az te szented rothadaft lsson.

S-miért nem kellett rothadaft latni?

1. Mert szent Lelektől fogantatott vala
az Marianak meheben firsiui magnelkül.
2. Mert bűn es macula-nelkül valo vala. Il-
letlen dologh volt volna azért, illyen szent,
bűn es macula-nelkül valo testnek megh
rothadni, es az fergektől meg emesztetni, az
mellyek követköznek az mi testünkre, ugy
mint kik az földben tartatnak az utolsó na-
pigh.

- II. Masodszor, hogy az mi testünknék jöven-
dőben, valo föl tamadása felől, ezzel az ő
föl

PRAEBIKATIO.

fől tamadasával remenſeget adna, melyről emléközik az ſent Peter Apoftol is mikor így ſoll: *Benedictus Dominus, & Pater Domini* 1. Pet. 1. *noſtri Ieſu Chriſti, qui regennit nos in ſpem vivam, & reſurrectionem filij ſui.* Aldot az Ur, es az mi Urunk Ieſus Chriſtusnak Attya, az ki minket nyja ſült az elő remenſegre, az ő Fianak fől tamadaſa által.

Harmadſor, mert az ſent Pal az Chriſtuſt, I II. első ſülőtnek mondgya lenni, mind az hol- tak, s-mind az fől tamadtak között: mike- Col. 1. pen azért Adam, első volt, ki az bűn által be hoza az halalt az halando teſtben; azonke- pen az Chriſtus első lőn, ki az életőt megh ada, megigazita, es minket az örök karho- zattul meg valta, mikor az ő teſtet az halal- bol ki hoza, es halhatatlan teſtben megh jelenek.

S-noha peniglen minnyajan fől tama- dunk, es az Chriſtus előtt is tamadtanak ne- mellyek fől, ugy mint, az Iajruſnak leanya, Mat. 9. az Nain varosbeli özvegy aſſzonyi-allatnak Luc. 7. fia, es az Lazar-is: mind azon által külömb- Ioa. 11. ſeg vagy on azoknak, es az mi fől tamada- ſunk között. *Micsoda külömbſeg?* 1. Mert az Chriſtus ő maga ſajat erejével tamadot fől, mellyet ſenki az teremtet allatok között nem cselekedhetik. 2. Mert azok az kik ez előtt fől tamadtanak; kiket elő ſamlalank, ug tamattanak fől, hogy iſmet el mullya- nak: De az Chriſtus, ugy tamadot fől, hogy többé

többségnek halljon: Sőt mi-is az ő példáját követve, úgy támadunk föl, hogy többségnek halljunk. 3. Mert az Christus harmad napon támadt föl az halálból, mint itt is az Apostoli Credóban vallást tennünk róla: de az mi föl támadunk az utolsó napon lehen: mert akkor jelenik meg örökre való igazságban és örök életben, de csak azoknak kik az ő nevében hisznek: az kik pedig nem hisznek, meg jelenik azoknak is, de örökre való veszedelmekre, és karhozattatokra. Ez az második kérdésnek is rövid magyarázatja.

III. Micsoda hasna az Christus föl támadásának?

Az Christus Iesus föl támadásának hasna, néz egy részt ő magára az Christusra, egy részt mireánk. Ő magára nézve Christosnak föl kellett támadni, ezért, hogy az pokolbeli ördögön, az halálon, poklon győzedelmes voltat ezzel meg mutattatna, és így az Istennek igéretét beteljesednek, holott azt monda: *Semen mulieris conteret caput serpentis.* Az Ásóonyi-allatnak magva meg törni az kígyónak fejet, mely be nem teljesedhetet volna, ha föl nem támadt volna, és így az ördög vőtt volna ő rayta győzedelme.

Mi reánk nézve föl kellett támadni
imez okokert.

Először, hogy az mi bűneinket rólunk el
ve-

PRAEDIKATIO.

vöven, idvösségünket helyere allatna. Er-
ről szól Szent Pál, mikor azt mondgya: *Mor- Rom. 20*
tuus est propter peccata nostra, & resurrexit pro-
pter justificationem nostrā. Megholt az mi bűne-
inkert, es föl tamadot az mi meg igazulásun-
kert. *Dan. 9. Auferetur iniquitas & adducetur*
sempiterna justitia. El vetettetik az hamissagh,
es hozattatik öröкке valo igazság.

Masqdsér, hogy az ő föl tamadással re-
menseget adna minckünk az mitestünknek
jövendőben valo föl tamadása felől: Mert
ha ő föl nem tamadot volna, mi sem tamad-
nánk föl, es így hijaban valo volna az mi hi-
tünk, hijaban valo az Euangelio'm. De ő
föl tamadot: Hat mi is föl tamadunk. Es
így, nem hijaban valo az mi hitünk, nem hi-
jaban valo az Euangelio'm, mint ezt az Szent
Pál. *1. Corinth. 15.* búlcgeffen meg disputallya.

Több hasznait az Christus Iesus föl tamada-
sának elő nem samlalom, mert azok több-
bek, hogy nem mint nyelvel elő samlalhat-
nok, holott megh elmenkben sem foghat-
tyuk be. Csak ez az mi tisztünk, hogy ugy
éllünk, ugy halgassuk az ő Szent igijet, hogy
az Christu'nak föl tamadása minckünk ha-
sontalan ne legyen: Melyre segellyen min-
ket az mi kegyelmes Istenünk Szent Fiaert,
az Ur Iesus Christusert Szent Lek-
kenek általa, Amen.

— — — — —
AZ SZENT LELEKNEK
el bocsátásáról való tra-
dikatiók.

Ex 2. Capite Actorum.

Es mikoron be tölt volna az Pün-
köstnek napja, valának minnyajan, &c.

AZ Christushnak születése után 1062. Eftendőben, Conradus Imperatornak idejében, mikoron amaz iffiabik Henricus Imperator, az Pünköstnek innepét, mely esett volt az Eftendőben, 15. Maji, sentelné Goslaria nevű Varosban, mely vagyon Saxoniaban, azt írja az Historicus, hogy az úiő hely felől, két helyben levő Püspökök es Apatorok között, nagy víssa-vonyas es vcr-ontas tamadot, ugy annyera, hogy az Templombol az vcr, mint egy patak folya ki. Az haborusag lecsen tereiven, mikoron az Musikusok így eneklenek: HUNC DIEM NOBIS GLORIOSUM FECISTI: az az: Ez Napot nekünk dicsősegeffe töltéd. Nagy katzagassal az ördöghől kiáltvan, monda: HUNC DIEM EGO CRUENTVM FECI. az az: Ez napot en vcreffe tölttem. Honnan kün-

PRAEDIKATIO.

könnyen megérthetni, mely igen igyekezzek, az pokolbeli ördög, az keresztyeneket az innep bentelesnek ahitatoságában megértőztetni, és haborítani. Fölötte igen búkság tehát keresztyenek vigyaznunk, hogy az pokolbeli ördög minket az kegyességek öfvenyitül el ne vonnyon: hanem az Szent Lelekkel tellyesek leven, ezt az innepet nagy ahitatosággal meg bentelehesűk. Miken s-hogy kellyen penig ezt meg bentelelünk, az Historianak magyarázattyában megérthetik az Keresztyenek. De hogy ez Historianak magyarázattya vilagosb értelemmel legyen, lassuk Sommáját első, az után rebeit, harmadő az tanuságokat.

Somma. Megírja az Szent Lukats, az Szent Leleknek, az Pünköst napján, az Apostolokra, láthatókepen való bállasat, minden környül allo dolgaival egyetemben, mint az Keresztyenek, ez Historianak magyarázattyából megérthetik.

Rebei. Negy dolgokrol kel nekünk ez Historiában bollandunk.

I. Az Szent Leleknek el bocsattatásának idejeről, és helyeről: Micsoda időben, és holot bocsattatot el az Szent Lelek?

II. Mit cselekettenek és miben foglaltak magokat az Apostolok, az Szent Leleknek el bocsattatásakor?

III. Az Szent Leleknek el bocsattatásának

PÚNKÖSTRE VALÓ
nak modgyarol: Mi módon, es micsoda
formában lőtt?

I V. Az Szent Leleknek nevezetiről, es
cselekedetiről.

AZ ELSŐRŐL.

Micsoda időben ez helyen bocsattatott el az Szent Lelek?

Azt mondgya az Szent Lukats, hogy az
Pünkösztnek napján. Itt ezeket az kerdeseket
kel meg magyaráznunk.

I. Micsoda az Pünköszt?

II. Miért bocsattatott az nap el az Szent
Lelek?

III. Volté annak előtte az Apostolokban,
avagy nem, es ha volt, miért kellett
el bocsattatni?

Micsoda Pünköszt?

Ez az ige, PÚNKÖST, nem Magyar ige,
sem nem Deak, vagy Sido, hanem Görög
ighe, annyit téhen Magyarul, mint ötvenes
nap: Mert minek-utanna, az mi Urunk Ie-
sus Christus, az emberi nemzetnek valtsága-
ért, halalt szenvedet volna, harmad napon
főlt tamadvan, az ú főlt tamadása után negy-
ven napon az Eghben főlt mene, az után tíz
zed nappal, (az mint megh igitte vala az ú
Tanítványinak,) az Szent Lelket el bocsáta:
Ha azért emmar az ő főlt tamadásának napja-
tul fogva, az negyven naphoz, mellyen főlt
ment, hozzá adod az tíz napot, ötvent te-
hen,

Ben, es így ötvenedik napon bocsátotta hár-
 el az Bent Lelket, föl tamadása után, s ezt
 tefi azért az Görög ighe ΠΕΥΤΗΚΟΣ, mellyet
 mi Pünkösztnek nevezünk.

Miert kell ezt meg tanulnunk?

Azok ellen, kik ez napnak nevezetinek
 eredetét nem tudván, okot vesnek magok-
 nak tobzodásra, reszegeskedesökre, bujal-
 kodásokra, es több ez fele bűnökre, melyből
 gyakorta az ördögnek, csalardfagra valo o-
 kot adnak ezféle emberek, még az innep na-
 pokon is, kiket Isten az ő tiszteletire rendelt
 volna.

Csudalatos Historiat olvasunk, hogy tör-
 tent legyen, *An. 1559. 30 die Maji*, egy neminc-
 mű Planta nevű Varesban. Volt ott, min
 az Historicus írja, egy Kovacsnak Leánya,
 mely mindenekről commendaltatott jam-
 borfagarol, kegyességeről, es az Isten igeje-
 nek forgalmatosfagarol, sőt arról is, hogy az
 Euangeliumokat megtanulta legyen. Ez az
 pokolbeli ördögtől igen haborgattatott, el
 annyira, hogy gyakorta az korszag el ütve n,
 hanyat homlokra is esett. Az ő bűlei miko-
 ron az ördögöshöz folyamnanak segítség-
 get, farsangban az ördög az leantzot el fog-
 lala, es ő belőle ki solvan, munda, hogy
 meltan foglalta volna el, holottú túlc kerte-
 nek segitseget, es gyakorta ő belőle, hol Ka-
 kuk, hol Hollo, hol Nyni modra sollot: se-
 meit is

PÜNKÖSTRE VALÓ

meit-is fejeből úgy ki vonta, hogy mint egy tyukmóly ki függene, neha nyelvet-is majd egy fingnyire ki vonyan, és önyken söllet. Mikor on kerdenék az ördögöt, miképen foglalta volna el? Azt feleli: hogy farfángban, az farfángolás esital közben, legynek formájában itta volna ütet meg. Ugyan azon napon azért, az leánzóval az Templomban menven, mikor erette könyörgene, mint egy Oroslan ordítani kezdet, az könyörgésben foglalatosok lenven, mint egy ray, sokaságú legy ű belőle ki repüle. Minek előtte penigh ki menne, kerivala, hogy akar csak az körmeben, vagy hájában lenne szabad el vinni, de az sem engedtetek. Ezeket írja *Ioannes Fincelius Historicus, de miraculis*. És önyu dolog hallasra, hogy az Istennek Lelkenek Templomi, az pokolbeli ördögnek pervátajava lesnek. Bizony Atyamfia, mostan-is sok helyeken meg leszen ám ez, kiváltkepen azok között, kik farfángolásokban, innep napon való tobzodásokban foglallyak magokat, mert ez illyetneket az pokolbeli ördög el foglalvan, gyakorta gyilkosságban, parasztságban, több egyeb ezfele vetkekben cytven, az örökkevaló pokolra tasíttya, holott az ő fergők, mint az Prophetá mondgya, soha meg nem hal, és langozó tűzők meg nem alusik.

Szükség annakokaert mi nekünk Keres-
tyenek vigyaznunk, és életünket úgy rendel-
nünk,

PRAEDIKATIO.

nünk, hogy az pokolbeli őrdög, semmi időben raytunk hatalmat ne vehessen: mert noha mindenkoron utannunk olalkodik, de kivaltkepen az innep napokon, melyeket Isten az úti tiszteletre rendelt, akarván azokban minket megh haborítani, mint ide fellyeb, peldával megh mutatam. Ezt az innep napot is azért bentsellyük meg Keresztyenek. Mi módon? Megtanít minket az Szent David, mikor így szól: *Ligate sacrificia festi funi.* Psal. 118.
bus, &c. Kötözzetek meg, ngymond, az innepnek aldozatit kötelekkel, mind az Oltárnak bsrvaig. Holot emlékeztet az Propheta, az Istennek O Testamentombeli parancsolattyara, melyben hatta vala ezt az innepet, hét egész napiglan meg bsentelni, föl ekesíven az Istennek Templomat Palma faknak, fűzeknek, es tőb ezfeleknek ágaival. Mi is annak-okaert az mi bívünknek Templomit eppitsük föl, nem külső ágakkal hanem lelkiekkel.

Előő ága azért, az mi bívünknek ez napon, legyen az HALA-ADÁS. Leborulván azért, adgyunk halat az Iesus Christusnak, hogy ő bsent fölsege, nem csak meg nyitotta minékünk Attyahoz való menetelével, az Meny-örbagnak kapuját, es az Paradicsomnak aytajan tűzes fegyverrel álló Angyalt elvévén, babadfagot nyert, az mi öröкке való hazánkban, be menetelre, *Iob. 14. v. 73.* hanem hogy Szent Lelket is adta mi-nékünk,

I 3

mely

PŰNKÖSTRE VÁLÓ

Pfal. 112.
§. 1. 2.

mely által bir, igazgat, vezere, vigasztal, megvilágosít, uyja sül, az igaz hitben erősít, es az örök életre megh tart. Dicsőítetek az Iehovat minden nepek, magasztallatok útet minden nemzetsegek, mert megh erősítettet mi raytunk az ő irgalmassága es igazsága mind örökre.

Act. 2. 4.

Pla. 24.

Masodik ága az mi hívünknek ez napon, az BÜZGOSÁG ES AHITATOSSÁG. Mert ez napon az Szent Lelek, az Apostolokra szállot, es kezdettének söllani különb nyelveken, mint az Szent Lelek ád vala söllaniok. Késztetek el annak-okaert az ti sive teket, es emellyetek föl fejetöket, ő ti kapuk, had mennyen be az dicsőségnek Kirallya: hogy így az Szent Haromságnak Templomá lehessünk mind örökre.

Zach. 12.
§. 10.

Harmadik ága, az mi hívünknek Templomának ez napon föl eppittetesenek, az KÖNYÖRGÉS. Mivel hogy ez napon az Szent Lelek, ki kegyelemnek es könyörgésnek Lelkenek mondatik, el bocsattatot. Az mi könyörgésünket csak ű kozza kel igazítanunk, es az Anyaszent-egyhazzal ezt mondanunk. *Veni Sancte Spiritus, &c.*

*Pneumate qui sacro LEGATUM corda rigabas,
Illo, Christus DEUS Numine nostra riga.*

AZAZ,

Oh Iesus Christus, ki az te követidnek hívőket Sz. Lelkessel be töltöd vala, ugyan azon Sz. Lelkessel az mi hívünket-is töltés be.

Miert

PRAE DIKATIO.

Miert bocsattatott azon az
napon el?

Elsőör, mert erre az innep napra, mint az
tőb estendő innep napokra is, az Istennek
parancsolattya szerint, az Sido nép, föl gyűl
vala Ierusalembe: Akara azért az Iesus
Christus az Szent Lelket akkor el bocsatani,
hogy ilyen nagy gyűlekezettől, ennek az I-
sten ajandekának megh mutatafa, nem csak
Ierusalembe, hanem mind ez széles vila-
gon, minden nemzetsegekben, ki terjedne.

Másodör, hogy ennek az Isten ajande-
kanak, az Szent Lelknek cselekedeti, nyil-
van valova lenne, mert az Istennek ez volt
eleitől fogva az ű tulaydonlaga; s-ez is, hogy
valamellyek neznék az emberi nemzetnek
idvősségere, azokat el nem titkolta, hanem
megjelentette es nyilatkoztatta: mert akar- 1. Tim. 2.
ja, hogy minden emberek idvőzüllyenek, es 14.
az igazlagnak ismeretire jussanak.

Harmadör, mert az Isten ez mai napon
Szent ujjával, az az Szent Lelke által, (mint
Szent Lukats magyarázza) irá le, az két kü Luc. 11.
tablakra, az ő parancsolatit, kit Moyses al-
tal kiadot vala az Sido népnek, akara tehát
ez az ű Szent Lelket ez napon el bocsatani,
hogy ez által irná be az Apostololnak hívék-
ben az Euangeliumot, mellyet az egész vila-
gon prædikallaniok hagyot vala.

Mi tanulsi itt?

PŰNKÖSTRE VALÓ

I. Mind az O, s-mind az Uly Testamen-
tomnak egy autora vagyon, tudni illik, az
2. Pet. 1. Sz. Lelek, az kresak egy, es nem több, mint
7. 21. az Manichæusok hazudgyak, es ennek indi-
tafabol irattattanak az Prophetiak, es az E-
uangeliomok.

I I. Haki az Szent irast olvassa, vagy hal-
2. Cor. 3. gattya, es nem érti, s-annak értefere akar
10a. 16. 13. jutni; sükség hogy az Szent Lelekkel legyen
fól ruhaztatvan, mert magatul az ember-
ben semmi igaz értelme nincsen. Ez min-
den igazsagra meg tanit es vezetel minket.

Volte annak előtte az Szent Lelek az
Apostolokban, avagy nem, es ha volt,
miert kellett el bocsattatni?

1. Joh. 1. 1. Mivel hogy az Szent Lelek igaz Isten, ki-
Apoca. 1. nek sem kezdeti sem vege nincsen: noha az
7. 23. Apostolok annak előtte nagy erőtlenségben
voltanak? mind azon által azt mondani,
hogy nem volt volna ű benne Szent Lelek,
nagy eretnekfeg volna. Hogy penigh volt,
meg tetőik ebből. 1. Mert az Ur Iesus Chri-
stus ismerik az egész emberi nemzétnek sa-
baditojanak lenni. 2. Vallast tesnek ű rolla,
mert Szent Peter így szólittya megh az Chri-
stus: Te vagy az élő Istennek Fia. Ismet ma-
7. 16. fut azon Szent Peter azt mondgya: Uram, ki-
10. 6. 68. hez mennýünk mi, hanem csak te hozzád?
mert te nald vagyon az örök életnek igeje.
Ez penig az ű ismereti, sem felőlle való val-

PRAEDIKATIO.

Ístetel nem lehet az Istennek Lelke nélkül. Azert mondgya Christus, Szent Iánosnal: Senki nem jöhet en hozzam, hanem Io. 6. 24. ha az en Atyam vonandgya útét. Vonáa pedig az Atya az igeiben Szent Lelkenek általa. Volttehat az Szent Lelek az elö-t is az Apostolokban, noha nem olyan búsegeffen, mint az után: Miert kellett hát el bocsattatni, es mit munkalkodot ő bennök, ez után meghallyak az Keresztények.

Mit tanuló innet?

Ezt, hogy az Szent Lelek csak egyedül minden igaz ertelemnek, bölcsesegnek, tudomannak es minden joknak, ugy mint igaz Isten, kutsze, es megadoja, es csak ez által Iac. 1. 17. kialthattyuk az Istent Szerelmes Atyánknek: R. 8. 15. mert ő az mi idvősségünknek záloga. 1 Cor. 12. 31.

Holott es micsoda helyen bocsattatott el?

Azon helyen, az hova gyűltenek vala, Ierusalembe, tudni illik: mert az Christus menyben föl menetelekor, megparancsolta vala nekik, hogy az Varosban be mennenek, es ott várnak az ő igiretinek betelylefedet, ők is azert, mint Mestereknek parancsoltahoz engedelmessek leven, oda mennek, s ott bocsattatik el.

Miert kellett ott el bocsattatni; Először, mert az Istennek tiszteletének helye, az Templom, ott vala: Ezert mondta vala az Isten:

PŰNKÖSTRE VALÓ

Pfal. 132. Ez, ngymond, az en nyugodalmamnak helye, itt lakozom mind örökre. Másodszor, mert innen kel vala, az Euangelionnak mindezt széles vilagra ki terjedni, az mint ő
 2. 14. maga meg jövendőtette vala, az Esaiás által, mondvan: Az Sionból megyen ki az Törvény, és az Istennek igeje Jerusalemből: mert az Jerusalemből az Anyaszent-egyháznak és az örök életnek arnyekoza és peldája vala.

Mit tanulj itt?

Igaz az Isten minden bűnösben és igyekeztében, meg nem változik, valamit megígér, be tellyesíti, mint ezt sok példák bizonyítják.

AZ MASODIKROL.

Mit cselekedtetek, és miben foglaltak magokat az Apostolok, az Szent Leleknek el bocsátásakor?

Három dolgokban voltak foglaltak: Először, az mint az előt is jelentem, engedelmesseget mutattak az ő Mesterekhez, és az hova parancsolta volt, oda gyűlekeznek Jerusalemben tudni illik, nem másra. Másodszor, azt jelenti az Szent Lukás, hogy *unanimis fuerunt*, eggyesek voltak, nem viszálykodtak, nem habargottak, nem öklöttek el, hanem nagy csendességben, és eggyességben leven, varakozásban voltak. Harmadszor, Buzgó ahítatossággal való

P R A E D I K A T I O .

Io könyörgésben foglaltak önnön magokat,
könyörögven, hogy az Christus az ő igireti
szerint, az Szent Lelket el bocsassa.

Micsoda innen az Tanuság :

Mivel hogy az Szent Leleknek munkalko-
dása nélkül az embernek idővége vegben
nem mehet. Ha ki venni akarja az Szent Lel-
ket, es annak ajandekaban részesülni akar,
mit kel cselekedni, es miben kellyen magát
foglalni: Itt azt tanulhatni meg.

Az Apostolokat követven, három dolog-
ban kel annak magát foglalni.

Először, kesítse magát az engedelmesse-
gre, az mit Isten ű neki parancsol, es Szentige-
jében eleiben ád es kevan túle, engedelmes
legyen, ha ugyan az ű érrelmevel es okos-
sággal ellenkeznek, es neheznek be tellyesí-
tésre tetősenek-is, mint az Apostolok, hogy
noha sok dolgok tartoztathattak volna,
hogy Ierusalembe ne mennyenek. 1. Hogy
verőpokkal rakva Ierusalem Varosa, sok
Prophetaknak Martyromoknak véreket ki-
ontottak. 2. Hogy az Szent Lelek Isten, es
masut-is szabadon reájok bálhat: mind azon
által nem forgattyak cőket, de engedel-
messek leven, oda mennek.

Masodszor, ha ki az Sz. Lelket venni akar-
ja, nem kel annak felebarattyával, es attya-
fiával haborgani, gyűlötségben lenni, es pör-
lődni, hanem mint az Apostolok, nagy
eg-

PŰNKÖSTRE VALÓ

eggyesflegben, esendeflegben, es atyafiúi
 szeretetben élni es lenni: Mert az szeretet bi-
 zonyos jele az Keresztynségnek, es az igaz
 Ioan. 14. hitnek, mint az Christus ő maga es az Szent
 Iános első leveleben tanit.

Harmadszor, búntelen való könyörgésben
 kel annak magat foglalni, kerven az Szent
 Psal. 51. 12. Lelket, es annak igazgatafat, mint Szent Da-
 vid cselekedik, mondvan: Uly bűvet teremts
 en bennem Uram, es az Szent Lelek Istent
 ne vedd el en túlem. Az Christus is erre
 Luc. 11. 13. pezve mondgya: Ha ti, gonoszok leven, tud-
 tok jó ajandekokat adni az ti fiaitoknak, me-
 nyivel inkább az ti Mennyei Atyatok ad Szent
 Lelket az őtet kerőknek. Az minden-napi
 könyörgésben-is, holott azt mondod: Iűj ön-
 te Országod, könyörögj az Szent Leleknek
 ajandekaert. Valaki tchat ez három dolgo-
 kat egyben kapcsollya, ugy-mint, az enge-
 delmeflegget, az eggyesflegget es az könyör-
 gest, es azokban foglallya ünnön magat, ez
 illyeten, az Szent Leleknek búfeges ajande-
 kat erzi magában lenni, es az Istent tisztelet-
 ben, kegyesflegben, jozan életben s több jósa-
 gos cselekedetekben naponkent nevededik

Miért kel ezt meg tanulunk?

Hogy m'g tudgyuk, az Szent Lelket, nem
 tisztatalanf'gnak, háborufagnak, viszá-vo-
 nyafagnak, irigys'gnak, hanem inkább, tréts-
 fagnak, eggyesflegnek, bents'gnak es beke-
 segnek

PRAEDIKATIO.

segnek lelkenek, es őrzőjenek lenni. Mert mivelhogy minnyajan azon egy főnek, az Christusnak tagjai vagyunk; búkfeiges, hogy az tagok az fővel eggyezzenek, mint Szent Pál tanit, melyre juthatnak az Hívek külső-^{Ephe. 4.} kepen az ige halgatas által, belsőkepen pedig az Szent Leleknek munkalkodása es bennünk való lakása által.

AZ HARMADIKRÓL.

Mi módon es micsoda forman bocsattatott el az Szent Lelek?

Az Szent Leleknek el bocsattatásának, avagy leballásának es megjelenésének módgya kettő: Egyik lathatatlan, az másik lathato. Lathatatlankepen jelenik es adatik az igeben, es az Euangeliumnak prædikálásában: mert noha az ige, az tanítónak száva által az fülben zengedez; mindazonáltal az híveknek szívökben, az Szent Lelek munkalkodik, hogy az ige hasznos es fogonatos legyen: Az Szent Lelek, úgy-mond, azt mondgya az Christus, ki titeket mindenekre megtanít. Lathatokepen jelent meg külsőmb külsőmb időkhben, es formában. Mert I. Olvasuk megh jelenését az Moyses könyveben, ^{Exod. 13.} Kő-formában. Mely kő az Izrael népének ^{7. 21.} tabora előtt jár vala nappal. Ez az Kő példázta az Szent Lelket: mert miképen az a Kő, mint egy Vezér, avagy Hadnagy előttök megyen vala az Izrael népének, es árny-

PÜNKÖSTRE VALÓ

nyekott tart vala, hogy az Napnak hevsege
 miatt meg ne emésztessenek; ezenkeppen az
 10a. 16. 7. Szent Lelek, vezerek az híveknek, mely őket
 igazgattya, vezérli, biztattya, és vigasztallya,
 enyhítven őket, hogy megh ne emésztetne-
 nek, az Istennek bűn ellen való haragja mi-
 Deuter. 4. 24. att, mivelhogy az Isten megh emésztő tűz,
 mint az Propheta mondgya. II. Azon Moyses
 Exod. 13. könyveben meg írva vagyon, hogy azon Is-
 7. 21. rael taborának meg jelent, es előtte jart tű-
 z es oálopnak kepeben, vezérül eyjel. Ez az
 oálop is peldaja volt az Szent Leleknek: Mert
 miképen hogy ez, előttök megyen vala, es
 az etáának idejen előttök vilagoskodik
 vala, mint egy lampas, igazgatvan őket u-
 tokban: ezenkeppen az Szent Lelek-is az mi
 főtteségünkben, úgy-mint: veszedelmekben,
 nyavalyákban, halálban, es elmeneknek ho-
 malyosságában, vilagosít, tanacsot ad, vi-
 gasztal, tanít, hogy az Istenet megh ismerjük,
 tellyük, tisztellyük, es igazgat az örök élet-
 nek utára, es az örök boldogságra. III. Ol-
 vassuk megjelentet, az Szent Mathenai Ga-
 Ioan. 16. lamb kepeben az Christusnak keresztsége-
 nek idejen. Ez Galamb-is peldazta az Szent
 Matth. 3. Lelket, Mert miképen az Galamb, hogy nem
 7. 16. haragos, nem merges, hanem felid, egy-ü-
 gyű:

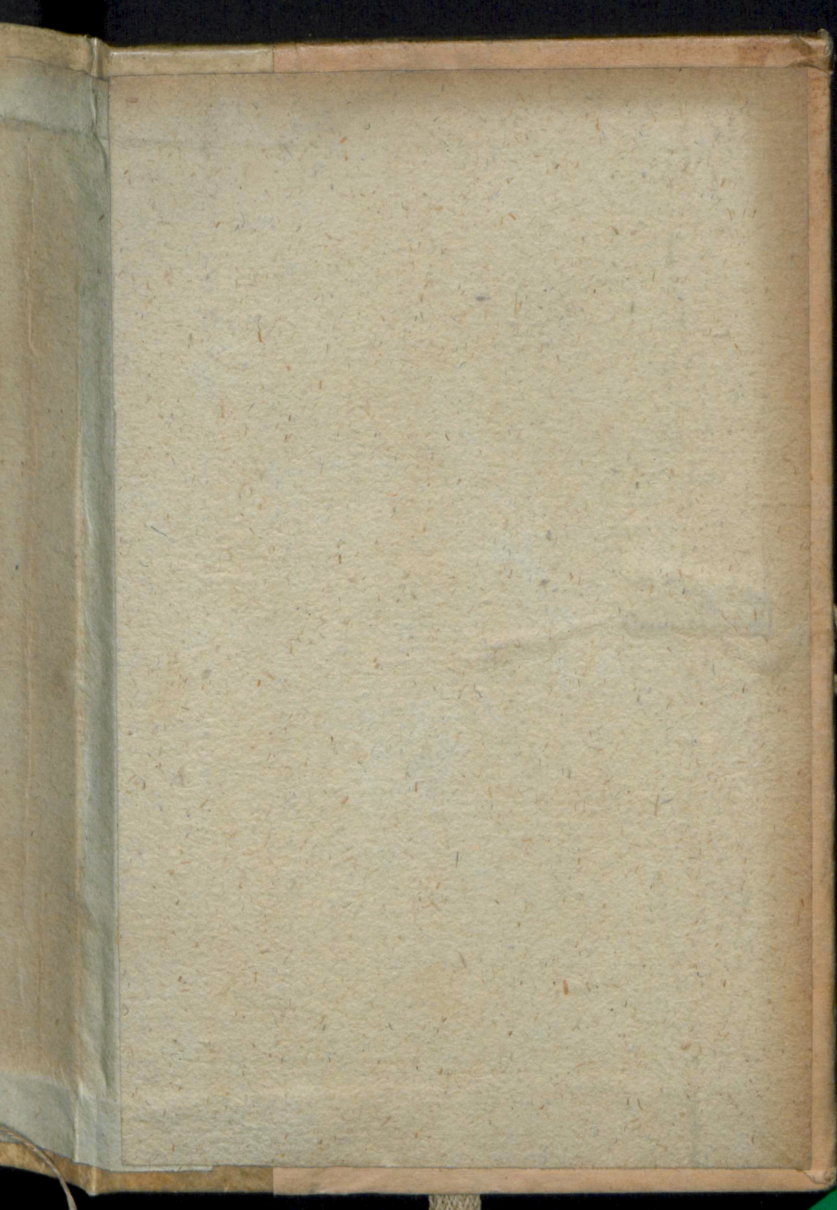
*Felle columba caret, rostro non ledit, & unguis
 Possidet innocuos, granaq, pura legit. Az az:*

Nincsen az Galambnak epeje, nem tud ha-
 ragun-

75 Car
20

for her.

RMK

536

KECSKEHATY
Három
Innepek
Prædikáció

Debrecen